

← Egypte

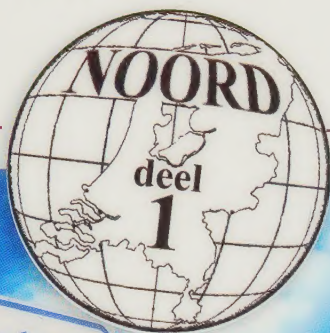
FLIP VAN DOORN
EN PIET HERMANS

FIETSEN ROND DE WERELD IN NEDERLAND

ONTDEKKINGSREIS DOOR
NOORD-NEDERLAND

DEEL 1

Doorn, Flip van

Fietsen rond de wereld in Nederland / Flip van Doorn. - Houten : On Track, cop. 2013. - 175 p : ill ; 21 cm + 4 kaarten.

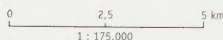
*Dl. 1 *@Ontdekkingsreis door Noord-Nederland / [cartogr.:

EMK]. - Oorspr. titel: Noord. - Arnhem : Terra, 2011
ISBN 978-90-00-31827-8

Verzameling van meerdaagse fietsroutes langs plaatsen in Nederland met een werelds tintje, zoals Chinatown in Amsterdam, hotel Californië op Texel, het dorpje Moskou of de streek Marokko in Drenthe.

Hermans, Piet (AT) - Fietsstochten, Noord-Nederland(TW)

Legenda

Algemeen:

- autosnelweg
- hoofdweg
- lokale weg
- spoorlijn, station
- gemeentegrens
- provinciegrens
- bebouwing

Symbolen:

- café, diverse horeca
- café-restaurant
- camping
- hostel
- bed & breakfast
- veerboot
- station
- busroute

2012-43-4534

FIETSEN ROND DE WERELD IN NEDERLAND

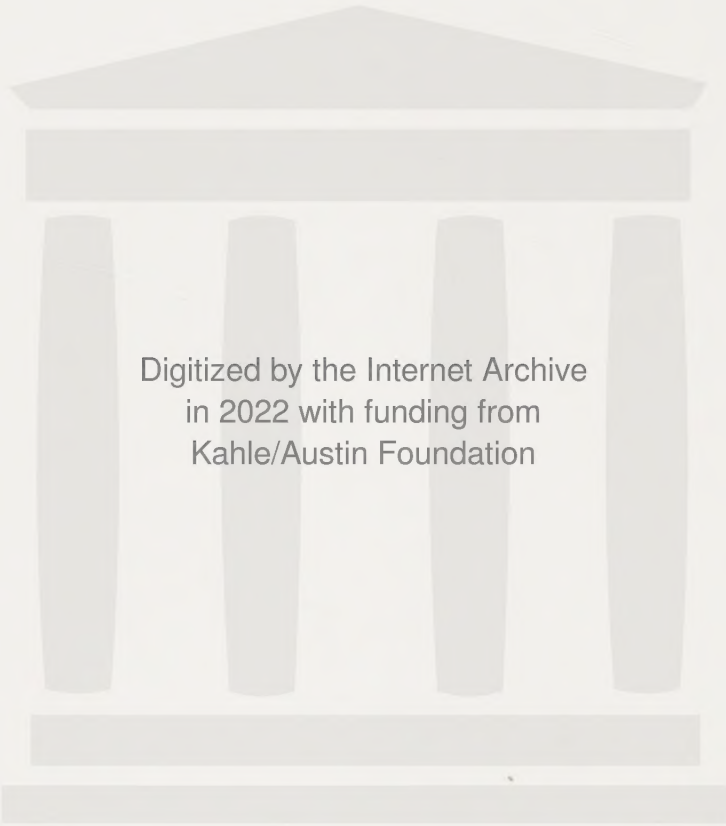
ONTDEKKINGSREIS DOOR
NOORD-NEDERLAND

DEEL 1

Openbare Bibliotheek
Diemen

Wilhelminaplantsoen 126
1111 CP Diemen
Telefoon : 020 - 6902353

Digitized by the Internet Archive
in 2022 with funding from
Kahle/Austin Foundation

FIETSEN ROND DE WERELD IN NEDERLAND

ONTDEKKINGSREIS DOOR
NOORD-NEDERLAND

DEEL 1

**Openbare Bibliotheek
Diemen**

Wilhelminaplantsoen 126
1111 CP Diemen
Telefoon : 020 - 6902353

FLIP VAN DOORN EN PIET HERMANS

	km	pagina
Voorwoord		6
Hoe werkt deze gids?		8
Etappe 1 De Wereld – Tafelberg	150	10
Etappe 2 Tafelberg – Sint-Maarten	217	24
Etappe 3 Sint-Maarten – Zurich	107,5	46
Etappe 4 Zurich – Nederland	197	60
Etappe 5 Nederland – Amerika	177	76
Etappe 6 Amerika – Napels	337	90
Etappe 7 Napels – Siberië	218,5	114
Etappe 8 Siberië – Frankrijk	304	132
Etappe 9 Frankrijk – De Wereld	202	150
Stempelkaart		170
Dankwoord		174
Colofon		176

Nooitgedacht

dat er zoveel buitenland in Nederland zou liggen. Plaatsnamen, bouwwerken, historische banden, namen van riviertjes of natuurgebieden; op de meest onverwachte plekken kom je ze tegen. Zo zijn er in Nederland vier plaatsen die Engeland heten. Buurtschappen, dat wel, maar ze staan echt als Engeland op de kaart. Frankrijk komt twee keer voor, Egypte vijf keer. En zo gaat het maar door. Een dankbaar thema voor een fietsroute.

Wereldreis

De zaak kwam aan het rollen op de redactie van het tijdschrift Plus Magazine. Tijdens een brainstorm voor een nieuwe rubriek ontstond het idee om een 'wereldreis' langs buitenlandse plaatsnamen in Nederland te gaan maken. Een eerste inventarisatie leverde zo'n dertig namen op, de basis voor een mooie reportage. Met fotograaf Piet Hermans reisde ik met de auto van Amerika via Bethlehem naar Nederland. We dineerden in Rome, overnachtten in Californië, werden de volgende dag in Turkeye op een lunch getrakteerd en gingen via Sint-Maarten naar het eindpunt van onze reis, Zurich. We hadden in 36 uur een reis rond de wereld gemaakt, maar waren Nederland niet uit geweest.

Fiets

Ik dacht dat ik Nederland goed kende, maar tijdens deze wereldreis ontdekte ik allerlei nieuwe plekken. Buiten de gebaande toeristische paden stuitte ik op mooie buurtschappen als Siberië, Napels, of Denemarken. Toen Piet op een smal dijkje bij Sint-Maarten opmerkte dat we in plaats van de auto beter de fiets hadden kunnen nemen, viel alles op zijn plaats. Dit moest een project

worden, een fietsroute langs alle wereldplekken in Nederland.

Inventariseren

Na nog geen maand van inventariseren had ik een lijst met tweehonderd plaatsen die ook elders in de wereld op de kaart staan. Soms ging het om niet meer dan een toe-vallige overeenkomst, soms om een hecht verweven geschiedenis. Hoe dieper ik in het onderwerp dook, hoe leuker het werd. Feiten en fictie, geschiedenislessen, volksverhalen en fantasievolle anekdotes stapelden zich op.

Ontdekkingsreis

Uiteindelijk lag er zoveel materiaal dat één fietsgids niet bleek te volstaan. Dit is het eerste deel, de noordelijke lus. Samen met deel twee, dat de zuidelijke helft van Nederland behandelt, goed voor bijna vierduizend kilometer fietsplezier. Een ontdekkingsreis door eigen land, de mooiste manier om zo veel mogelijk 'buitenlandse' plaatsen in Nederland aan elkaar te knopen. Veel plezier tijdens de leukste fietsroute van de wereld!

Flip van Doorn

Hoe werkt deze gids?

Fietsen Rond de Wereld in Nederland is een fietsroute in twee delen; een noordelijke en een zuidelijke lus. Beide routes beginnen en eindigen bij Hotel de Wereld in Wageningen en voeren langs 'wereldplekken' die ook in het buitenland te vinden zijn. Bij elke route hoort een fietsgids; Deel 1 – Noord en Deel 2 – Zuid.

De wereldplekken

- De plaatsen aan deze route danken hun selectie aan het simpele feit dat hun naam ook elders in de wereld voorkomt; soms zijn ze vermeld omdat er buitenlandse bezienswaardigheden te zien zijn.
- Vaak is een wereldplek de naam van een stad, dorp of buurtschap. Maakt zo'n buurtschap deel uit van een grotere plaats, of gaat het om een bezienswaardigheid, dan staat ook de plaatsnaam in de kop vermeld.
- De route verbindt deze plekken niet op de snelste manier, maar op de mooiste. FRDW is een route die fietsers kennis laat maken met de ongekennde diversiteit van Nederland. Het gaat er niet om zo snel mogelijk van A naar B te fietsen. De route doet geen centimeter buitenlands grondgebied aan.
- Af en toe ligt een wereldplek bij een industrieterrein en is de route eventjes wat minder aantrekkelijk. Veel vaker doet de route echter plekken aan die in toeristische gidsen en routes zelden of nooit aan bod komen, maar die van een ongekennde schoonheid zijn. Juist het bijzondere thema maakt van deze fietsroute een echte ontdekkingsreis.
- Restaurants, winkels en straatnamen –een enkele uitzondering daargelaten– tellen niet mee als wereldplekken omdat anders de lijst oneindig zou worden. Voor plaat-

sen geldt dat ze op oude of nieuwe landkaarten als plaatsnaam terug te vinden moeten zijn, zelfs als vandaag de dag slechts een straatnaambordje rest.

De indeling

- De indeling in etappes is in de eerste plaats gebaseerd op de namen van de etappeplaatsen en de beschikbaarheid van stempelposten. Sommige etappes zijn daarom beduidend langer dan andere.
- Een etappe is beslist niet bedoeld als complete dagtocht; het staat alle fietsers volkomen vrij de etappes naar eigen inzicht in te delen en te overnachten of te pauzeren waar zij dat willen.
- In elke etappeplaats is een stempelpost waar fietsers hun paspoort, achterin dit boek, kunnen laten afstempelen.

De fietsroute

- Indien mogelijk maakt de route gebruik van bestaande fietsroutenetwerken, aangegeven met de bekende wit-groene bordjes. Sommige 'buitenlandse' plaatsen vallen echter buiten deze netwerken en soms volgt de route ook eigenwijs een eigen pad.
- De nummers van de knooppunten staan alleen in de routebeschrijving vermeld wanneer de route er daadwerkelijk langs leidt. Dit geldt ook voor de kaarten.
- De kilometeraanduidingen in de routebeschrijving zijn telkens vanaf het punt waar de routebeschrijving het knooppuntennetwerk verlaat.
- De routes zijn met de grootst mogelijke zorgvuldigheid uitgezet. In principe is het mogelijk om met alleen de kaart of alleen de routebeschrijving op pad te gaan, maar een combinatie van de twee verdient de voorkeur.

- Om de routebeschrijving overzichtelijk te houden is elke etappe door middel van routepunten opgedeeld in stukken met een lengte van 25 tot 40 kilometer elk.

Legenda routebeschrijving

◀ ▶ Ⓐ linksaf – rechtsaf – rechtdoor

■ ■ **DENEMARKEN** = plaatsnaam

Veerweg = straatnaam

knp = knooppunt fietsroutenetwerk

PS = ANWB-paddenstoel

fp = fietspad

ri = richting

aanh = aanhouden

overst = oversteken

stopl = stoplicht

① = routepunt

De kaart

- De fietsroute staat op de kaart met donkergroen aangeven zolang hij langs de knooppunten van het fietsroutenetwerk leidt. Vanaf het punt waar de fietsroute het netwerk verlaat, krijgt de routelijn een roze kleur.
- De vlaggen op de kaart verwijzen naar de lemma's in de fietsgids, de iconen naar routepunten, horeca en stations aan de fietsroute. Elke etappeplaats is met een duidelijk stempel aangegeven.
- Alternatieve routes zijn gemarkeerd met azuurblauw, verbindingroutes met paars (uitleg hieronder).

Alternatieve routes

Sommige pontjes varen een deel van het jaar niet, of niet dagelijks. In dergelijke gevallen staan in de routebeschrijving en op de kaart – in azuurblauw – alternatieve routes aangegeven. Daarnaast zijn er fietsers die liever niet door steden als Amsterdam of Rotterdam rijden, ook voor hen zijn er alternatieve routes uitgezet.

Verbindingsroutes

Lang niet iedereen heeft vier weken of meer de tijd om de route van FRDW in één keer helemaal te rijden. Wie een rondje van drie of vier dagen wil fietsen kan gebruik maken van de verbindingroutes op de kaart, aangegeven in paars. Met deze verbindingroutes is het mogelijk delen van twee of drie etappes aaneen te smeden tot een kleinere ronde die aankomt op de plek van vertrek.

Van station naar station

Het is mogelijk met de trein naar een station aan de route te reizen, een deel van de route te fietsen en vanaf een volgend station terug naar huis te keren. Daarom staan ook de treinstations aangegeven. Sommige stations liggen direct aan de route, vanaf de overige stations is via het knooppuntennetwerk makkelijk een aanrijroute uit te stippelen.

Horeca onderweg

In de gids en op de kaart staan campings, cafés, restaurants, hostels, bed & breakfasts en theetuinen langs de route aangegeven. Dit is slechts een greep uit het horeca-aanbod onderweg. Op de website staan nog veel meer adressen vermeld.

Website

Eventuele fouten of wijzigingen in de route staan vermeld op de website **www.**

fietsenronddewereld.nl. Raadpleeg voor vertrek altijd deze website voor de actuele informatie. Wie onderweg op wijzigingen of onvolkomenheden stuit, vragen we om deze via de website aan ons te melden.

Paspoort

Achter in de gids vind je pagina's waarop je stempels kunt verzamelen van alle etappeplaatsen die Fietsen rond de wereld in Nederland op deze noordelijke route aandoet. Kijk voor meer informatie op pagina 168.

ETAPPE

1

• DE WERELD - TAFELBERG •

Met Hotel De Wereld als begin- en eindpunt krijgt de titel *Fietsen rond de wereld in Nederland* ook een letterlijke betekenis. De eerste etappe start bij De Wereld, de laatste komt bij het beroemde hotel aan. De Wereld als middelpunt van een wereldreis, en toch komt er geen centimeter buitenlands grondgebied aan de fietstocht te pas. De reis begint dicht bij huis: Elst en Aalst liggen in België. Maar met de Kaapse Bossen is de eerste exotische bestemming bereikt en ook de Krim en de Tafelberg liggen bepaald niet naast de deur. Maar waarom kreeg een wijk van Driebergen de naam van een schiereiland in de Zwarte Zee? Wie weet dat Soest een eeuwenoud stadje in Duitsland is? En waarom vond de laatste Duitse keizer zijn laatste rustplaats op een landgoed in het Utrechtse Doorn? De ontdekkingsreis rond de wereld kan beginnen, maar de stoelriemen hoeven niet te worden vastgemaakt. Wie gewoon op de fiets stapt, heeft de hele wereld aan zijn voeten liggen.

STEMPELPLAATS
ETAPPE 1

De Wereld

Hotel De Wereld
5 Mei Plein 1, Wageningen
www.hoteldewereld.nl

In Wageningen wonen ongeveer zesduizend mensen. Het plaatsje is het centrum van de rijstteelt in Suriname. Net als bijvoorbeeld Groningen, Domburg en Alkmaar werd het door kolonisten vernoemd naar een plaats in Nederland. De stad aan de Nederrijn in Nederland is veel ouder en ontstond bij een voorde in de rivier, in een gebied dat al in de prehistorie werd bewoond. Wageningen kreeg in 1263 stadsrechten, had vestingwallen, een kasteel en een belangrijke haven. Pas in de loop van de 20ste en 21ste eeuw groeide het stadje uit tot de huidige omvang, ruim 37.000 inwoners. Dat is niet in de

laatste plaats te danken aan de Wageningse universiteit, die in 1876 begon als Rijkslandbouwschool. Voor een betrekkelijk kleine stad heeft Wageningen een heel diverse en roerige geschiedenis. Op de plaats waar ooit het poortgebouw van het kasteel stond, toont museum De Casteelse Poort nu het rijke verleden van de stad. Aan de rand van het centrum ligt een Joodse begraafplaats, als stille herinnering aan de Joodse gemeenschap die na de Tweede Wereldoorlog grotendeels was weggevaagd. Ook de synagoge overleefde het oorlogsgeweld niet. Aan het einde van die oorlog kreeg Hotel De Wereld nationale bekendheid als de plek waar de geallieerden in aanwezigheid van prins Bernhard met de Duitse bezetters onderhandelden over de Duitse capitulatie. Aan de aanwezigheid van de universiteit dankt Wageningen zijn botanische tuin De Dreijen en landschapspark Belmonte, beide toegankelijk voor bezoekers. De zeer diverse afkomst van de studenten aan diezelfde universiteit zorgde ervoor dat Wageningen in 2007 inwoners van 152 verschillende nationaliteiten telde. Meer nationaliteiten dan bijvoorbeeld wereldsteden als New York, Londen, Tokio of Mexico-Stad. Dat geeft Wageningen nog een beetje extra cachet als startplaats van Fietsen rond de wereld in Nederland.

Aalst | Lienden

Oude woonplaats

Zowel in Vlaanderen als in Nederland staat de naam Aalst drie keer op de landkaart. In de meeste gevallen gaat het om plaatsen waar minstens duizend jaar geleden al mensen woonden. De naam Aalst is waarschijnlijk afkomstig van het Germaanse woord 'alha', dat simpelweg 'woonplaats' betekent. In het stroomdal van de Nederrijn zou de naam ook te maken kunnen hebben met elzenbossen, net als bij het dorpje Elst aan de overkant van de rivier.

Elst

Elzenbossen

Evenals Aalst staat ook Elst driemaal vermeld op de kaart van Nederland en op de kaart van Vlaanderen. In een aantal gevallen zou de naam dezelfde oorsprong kunnen hebben als die van Aalst: woonplaats. In de provincie Utrecht ligt Elst ingeklemd tussen de Nederrijn en de Utrechtse Heuvelrug. Dit vriendelijke dorpje dankt zijn naam waarschijnlijk aan de elzenbossen die in de drassige uiterwaarden van de rivier groeiden. De fietsroute kruist in Elst de Franseweg.

Vanuit het dal van de Nederrijn gaat de route meteen de Utrechtse Heuvelrug op, over de flanken van de Amerongse Berg. Op de top, alleen te voet bereikbaar, staat de Eenzame Eik. Deze majestueuze boom markeert meteen het hoogste punt van de provincie Utrecht, 69 meter hoog. Via het charmante centrum van Amerongen en de landgoederen Kolland en Sandenburg gaat het opnieuw heuvel op richting Doorn.

Keizersgraf | Doorn

Huis Doorn

Elk jaar in juni houden Duitse monarchisten een sobere herdenking bij het mausoleum waar hun keizer is bijgezet. Deze laatste Duitse keizer rust niet in de Dom van Berlijn, zoals veel van zijn voorouders. Zijn mausoleum staat in het plaatsje Doorn, op de Utrechtse Heuvelrug. Na de voor Duitsland desastreus verlopen Eerste Wereldoorlog moest Wilhelm in november 1918 Duitsland ontvluchten en kreeg hij asiel in het neutrale Nederland. In 1919 kocht hij het kasteel Huis Doorn, waar hij tot zijn dood in 1941 woonde. Zijn laatste wens was dat zijn lichaam in Duitsland zou worden bijgezet zodra daar de monarchie zou zijn hersteld. Aangezien Duitsland na de Tweede Wereldoorlog een republiek werd en dat nog altijd is, bleef de sarcofaag met het lichaam van de keizer in het tijdelijke mausoleum in Doorn. Het sobere gebouw staat net ten noorden van het kasteel, te midden van de rododendrons. De deur is normaal gesproken gesloten, maar door de raampjes is de sarcofaag te zien.

**Huis Doorn, Langbroekerweg 10, Doorn;
www.huisdoorn.nl.**

De Kaapse Bossen | Doorn

Kaapkolonie

Voor zeelieden die onderweg waren van Europa naar Oost-Indië was Kaap de Goede Hoop eeuwenlang een symbolische plek. Hij markeerde het einde van de tocht over de Atlantische Oceaan. Een schip dat de Kaap rondde, kon eindelijk koers zetten naar het oosten. De Kaap leerde zijn naam aan veel plaatsen in Zuid-Afrika waaronder Kaapstad, de Kaapprovincie en een wijnregio, maar ook aan een bosgebied op de Utrechtse Heuvelrug. De eigenlijke Kaap is hier een uitkijktoren. In 1900 stond op deze plek al een houten torentje, later een stalen kaap. Toch gaat de naamgeving nog verder terug. Hendrik Swellengrebel, een

voormalig VOC-gouverneur van de Kaapkolonie, keerde in 1752 terug naar Nederland. Hij vestigde zich op het landgoed Schoonoord bij Doorn omdat het omliggende gebied hem zo aan de Kaapkolonie deed denken, en noemde de bossen de Kaapse Bossen. De huidige uitkijktoren is in 2005 geplaatst door Natuurmonumenten. Hij is ruim 25 meter hoog, opgetrokken uit staal en lariks-hout en heet natuurlijk de Kaap. En voor de volledigheid: een dorpje in de Brede Vallei in de Zuid-Afrikaanse provincie West-Kaap heet De Doorn.

De Kaapse Bossen; www.natuurmonumenten.nl. Vanaf de parkeerplaats voert een wandelpad naar de Kaap.

Hydepark | Doorn Speakers' Corner

Het is een kwestie van spelling. Toen bankier Hendrik van Loon het landgoed in 1885 kocht, heette het gewoon nog Heidepark. Zijn vrouw vond de naam niet chique genoeg en maakte er Hydepark van. Het landhuis lieten de nieuwe eigenaren verbouwen tot een luxe paleis, maar dat paleis overleefde de Tweede Wereldoorlog niet. Een aantal bijgebouwen is wel blijven staan, en het landschapspark bleef grotendeels intact. Het landgoed is sinds 1951 eigendom van de protestantse kerk. Ook met het beroemde Londense park is er een klein verschil in spelling, en tevens in grootte. Hyde Park beslaat 140 hectare groot, Hydepark bij Doorn 114 hectare. Oorspronkelijk was Hyde Park een bosgebied bij Londen, dat in 1536 koninklijk jachtterrein werd. Later werd het een park, vernoemd naar de jong overleden echtgenote van koning James II, Anna Hyde. In Hyde Park staan enkele monumenten, waaronder de herdenkingsfontein voor prinses Diana. En in de Speakers' Corner mag iedereen in het openbaar zijn zegje doen over bijna alles. In de Verenigde Staten en Australië zijn later veel parken en plaatsen naar het Hyde Park in Londen vernoemd. Een van de grootste pretparken in Duitsland heet Heide Park. Ook hier is de spelling weer net even anders.

**HET IS EEN KWESTIE
VAN SPELLING. TOEN
BANKIER HENDRIK VAN
LOON HET LANDGOED
IN 1885 KOCHT,
HEETTE HET GEWOON
NOG HEIDEPARK**

De Krim | Driebergen-Rijssenburg Oorlog in De Krim

Weinig mensen zouden van de Krim hebben gehoord wanneer daar van 1853 tot 1856 geen oorlog was gevoerd. De Krimoorlog was het sluitstuk van een langstlepend conflict tussen Rusland en Turkije, die elkaar de Krim betwistten. Hoewel Engeland en Frankrijk de Turken te hulp schoten, werd de Krim uiteindelijk toch een deel van Rusland. Sinds het uiteenvallen van de Sovjet-Unie heeft het schiereiland in de Zwarte Zee een autonome status, als onderdeel van Oekraïne. De naam van een wijkje aan de rand van Driebergen heeft alles te maken met de Krimoorlog. Aan de Loolaan stonden halverwege de 19de eeuw enkele kroegen en na sluitingstijd wilden de bezoekers nog wel eens met elkaar op de vuist gaan. In de buurt zei men dat er daar werd gevochten als in de Krim. Vandaag de dag is Café De Krim een vriendelijke pleisterplaats aan de rand van de wijk De Krim. Het verhaal dat na de napoleontische tijd enkele Russen zich in De Krim vestigden, lijkt niet veel meer dan dat: een mooi verhaal.

**Café De Krim, Van Oosthuyselaan 79, Driebergen;
www.cafedekrim.nl.**

Austerlitz Slavkov u Brna

Slavkov u Brna, zo heet een stadje in het zuidoosten van Tsjechië. De naam zal bij weinig mensen een belletje doen rinkelen. Aan het begin van de 19de eeuw maakte Slavkov deel uit van het Keizerrijk Oostenrijk en had het een Duitse naam: Austerlitz. En omdat Napoleon Bonaparte bij Austerlitz in 1805 een klinkende overwinning behaalde op de gezamenlijke legers van Oostenrijk en Rusland, kwam de naam Austerlitz in de geschiedenisboekjes terecht. In Parijs werd een hele wijk vernoemd naar de plaats waar de keizer zijn belangrijkste overwinning behaalde. Tot op de dag van vandaag komt de naam Austerlitz terug in een treinstation, een metrostation, een kade langs de Seine, een hotel en op andere plaatsen in de wijk. Ook in het huidige Nederland zwaaide Napoleon in 1805 de scepter. Zo'n 18.000 Franse soldaten waren gelegerd in een kamp bij Zeist. Rond een herberg nabij het kamp ontstond een kleine nederzetting van burgers die iets aan de soldaten probeerden te verdienen. Lodewijk Napoleon, de jongere broer van de keizer, werd in 1806 gekroond tot koning van Koninkrijk Holland. Ter ere van de overwinning van zijn broer gaf hij de nederzetting de naam Austerlitz. Zijn voornemen Austerlitz ook stadsrechten te verlenen heeft hij nooit verwezenlijkt. De gemeente Zeist, waarvan Austerlitz sinds 1812 deel uitmaakt, onderhoudt historische vriendschapsbanden met Slavkov u Brna. Een opvallende straatnaam in het Utrechtse dorp is de Waterlooeweg. Wat ook opvalt, is de naam van het dorpje Austerlitz in Namibië. Waarschijnlijk gaven Duitse immigranten het die naam want ook in het noorden van Duitsland ligt een Austerlitz. Voor de volledigheid: in de Amerikaanse staten New York, Louisiana en Kentucky liggen dorpjes die eveneens Austerlitz heten.

Pyramide van Austerlitz | Woudenberg Pyramide van Austerlitz

In opdracht van Napoleon Bonaparte bracht de Franse generaal Auguste de Marmont 18.000 soldaten samen in een kampement in een uitgestrekt heidegebied tussen Zeist en Woudenberg. Het is 1804 en Napoleon wil troepen achter de hand hebben om te kunnen inzetten bij een mogelijke Engelse invasie. Om de tijd te doden en de adrenaline af te voeren, besluit De Marmont tot een opmerkelijke actie. Geïnspireerd door de piramiden van Gizeh die hij zes jaar eerder had gezien tijdens de expeditie naar Egypte, aan de zijde van Napoleon, droeg de generaal zijn manschappen op een piramide te bouwen. 29 dagen later hadden de soldaten een zandhoop van 36 meter hoog gemaakt met een obelisk erop. De generaal noemde het bouwwerk de Marmontsberg, maar nog geen twee jaar later gaf koning Lodewijk Napoleon er de naam Pyramide van Austerlitz aan. Net als bij de nabijgelegen handelsnederzetting was het een verwijzing naar de overwinning die zijn broer Napoleon Bonaparte in 1805 bij Austerlitz behaalde. Na aanvankelijk verval werd de piramide aan het einde van de 19de eeuw een van de eerste toeristische bestemmingen in de regio. Er kwam een uitspanning en dagjesmensen klommen naar de top om van het uitzicht te genieten. In 2003 en 2007 is de Pyramide van Austerlitz grondig gerestaureerd en sindsdien staat er weer een stenen uitkijktoren op. Bij het gelijknamige café-restaurant, met een grote speeltuin, is een bezoekerscentrum ingericht dat informatie geeft over de Franse tijd.

De Pyramide van Austerlitz, Zeisterweg 98, Woudenberg; www.defransetijd.nl.

Amersfoort

Vrijgevege boeren

Het begon met twee boeren die een stuk land afstonden aan de kerk. Op dat stuk land bouwde Frans Lion Cachet, tevens de stichter van het Zuid-Afrikaanse Ermelo, een bescheiden nederzetting rond een kerk. We schrijven 1888. De nederzetting in Zuid-Afrika kreeg de naam Amersfoort omdat de vrijgevege boeren daar oorspronkelijk vandaan kwamen. En zo komt het dat de naam van de keistad aan de Eem ook even ten zuidoosten van Johannesburg op de landkaart staat.

Klein-Zwitserland | Amersfoort

Berghotel

Een hobbel in Nederland die iets hoger is dan een gemiddelde dijk krijgt al snel het predicaat 'berg'. Dat geldt ook voor de Amersfoortse Berg. Daar doen ze er zelfs een schepje bovenop, met een Berghotel in Zwitserse stijl en een Bergpaviljoen. Een wandelbos met de naam Klein-Zwitserland kan er dan ook nog wel bij. Ietwat vervreemdend zijn de namen van de fietspaden door het bos die verwijzen naar de Caribische eilanden Saba, Sint-Eustatius en Sint-Maarten. De zwerfkei in het wandelbos is er vanuit Scandinavië door gletsjers heen geduwd.

Belgenmonument | Amersfoort

Geschenk

Het is een geschenk van België aan Nederland. Toen België aan het begin van de Eerste Wereldoorlog in 1914 in de vuurlinie kwam te liggen en hele steden aan flarden werden geschoten, liet Nederland honderdduizenden vluchtelingen toe. Ook Belgische militairen kregen onderdak in hun neutrale buurland; zij werden in kampen ondergebracht. Uit erkentelijkheid schonken de Belgen een monument. Het kwam te staan op de Amersfoortse Berg, mede omdat Amersfoort een van de steden was waar gevluchte militairen werden ondergebracht. De Belgische architect Huib Hoste, die zelf in Soesterberg het einde van de oorlog afwachtte, ontwierp het monument.

Soest

Stedenband

Soest heeft een stedenband met het Duitse Soest, een oud stadje met restanten van de stadsmuur, stadspoorten en prachtige vakwerkhuisen. Het ligt 40 kilometer ten oosten van Dortmund en behoorde in de middeleeuwen tot de drie grootste steden van Duitsland. Vandaag de dag telt Soest ongeveer evenveel inwoners als zijn Nederlandse naamgenoot, zo'n 46.000. Het Nederlandse Soest was lange tijd een boerendorp maar tussen 1900 en 2000 is het aantal inwoners vertienvoudigd. Bij de grote kerk heeft Soest nog het karakter van een klein dorpje, compleet met dorpspomp.

Aan de noordkant van de Utrechtse Heuvelrug wacht het lage, lege weidegebied van Nationaal Landschap Eemland-Arkemheen. Ooit vormde de monding van de Eem een inham tussen de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe maar vanaf de 14de eeuw werd het gebied bedijkt en ingepolderd en zo beteugeld. Enkele wielen langs de Eemdijk getuigen van vroegere dijkdoorbraken. Aan de andere kant van het Gooimeer wacht het Nieuwe Land.

Groene Kathedraal | Almere-Hout

Spiegel van de natuur

De enorme kathedraal van Reims werd in de 13de eeuw gebouwd als 'spiegel van de natuur'. Dat inspireerde kunstenaar Marinus Boezem op zijn beurt tot een landschapskunstwerk waarin de natuur de Nôtre Dame van Reims weerspiegelt. Boezem plantte 178 populieren en deed dat precies volgens het grondplan van de Franse kathedraal. Intussen zijn de bomen volgroeid en hebben ze ook de hoogte van het oorspronkelijke gebouw bereikt. Wie er binnen wandelt, krijgt het gevoel een echt kerkgebouw te betreden.

KASTEEL ALMERE IS ONTWORPEN NAAR HET VOORBEELD VAN CHÂTEAU JEMEPPE

Kasteel Almere | Almere-Haven

Moderne ruïne

Mocht de betonnen kolos je vaag bekend voorkomen: Kasteel Almere is ontworpen naar het voorbeeld van Château Jemeppe, bij het dorpje Hargimont in de Belgische Ardennen. Dateert dat sierlijke kasteeltje echter uit de 13de eeuw, de bouw van Kasteel Almere begon in 2000. Daarna ging er van alles mis, kosten rezen de pan uit en de bouw werd stilgelegd. Wat rest, is een soort moderne ruïne van een onvoltooid kasteel, waar slechts met veel fantasie het Belgische voorbeeld in is terug te zien. Vooralsnog is niet bekend of het kasteel ooit zal worden afgebouwd.

GateWay Diner | Almere-Stad

Beschermd cultuurgoed

Pennsylvania, halverwege de 20ste eeuw. Werknemers van een grote katoenfabriek konden een hamburger eten bij de *diner* die aan de ingang van het fabrieksterrein stond. De GateWay Diner was een klassiek voorbeeld van zo'n Amerikaanse eettent en had nog het meeste weg van een gestrande treinwagon. Intussen zijn dergelijke diners in Amerika uitgeroepen tot beschermd cultuurgoed. De GateWay Diner is nog net op tijd van Pennsylvania naar Europa gehaald en staat nu in het Beatrixpark in Almere. Je stapt er het Amerika van de jaren vijftig binnen, compleet met kingsize hamburgers en muziek van Elvis uit de jukebox.

GateWay Diner, Beatrixpromenade 7, Almere

Luchtkasteel | Huizen

Huisje op palen

Nergens een teken dat naar de opmerkelijke naam verwijst; de bordjes van beheerder het Goois Natuurreservaat verwijzen alleen naar de aangrenzende Vliegheide. Het Luchtkasteel is een perceel beschermde natuur van 11 hectare groot. Wie over de Langenhuizerweg fietst, heeft de Vliegheide aan de rechterhand. Links, verscholen achter een bomensingel, ligt het Luchtkasteel. Bijzonder als het gaat om natuurwaarden omdat deze oude akker nooit ten prooi is gevallen aan moderne landbouwmethoden en er daarom bijzondere planten en bloemen voorkomen. Bijzonder van naam omdat er ooit een vakantiehuisje op palen stond: het Luchtkasteel.

www.gatewaydiner.nl

ETAPPE

1

DE ROUTE / KAART 1

De Wereld – Tafelberg

Start: Hotel De Wereld, 5 Mei Plein 1, Wageningen.

Eindpunt: Eet- en Drinkgelegenheid De Tafelberg, Oude Naarderweg 2, Blaricum.

Het is ook mogelijk de etappes van station naar station te rijden. Stations aan (of nabij) de route van deze etappe zijn: Kesteren – Driebergen-Zeist – Amersfoort – Soest – Almere Stad.

 DE WERELD. Staand voor Hotel De Wereld (↩) *Veerstraat* in, (↩) aanh *Rustenburg*, later *Bowlespark*, later *Waastraat*. Einde *Niemeijerstraat*. Einde (↩) aanh, *Havenstraat*, einde (↩) *Havenafweg*. (➤) aanh, *Grebbedijk*, volgen, knp 24 (pont) – 94 – 92 – 91 – 93 – 90 **AALST.**

Wie Aalst wil bezoeken gaat na de oversteek van de N320 linksaf Rijndijk af, daarna terug naar de dijk en de route vervolgen.

9 – 8 – 77 (pont) – 41 **ELST** – 42 – 17.

1 Routepunt 1, knp 17, Drotestraat, Amerongen.

17 – 16.

Knp 16 (➤) *Kollandselaan*, einde (↩) *Amerongerwetering*. 2e (➤) *Langbroekerdijk*, volgen, knp 9.

Knp 9 (↩) *Gooyerdijk*, 2e (➤) *Langbroekerweg*, ventweg, later fp.

 HUIS DOORN. Tegenover koetshuis (➤) *De Beaufortweg*, later *Buurtweg*, knp 8. Knp 8 (A) *Sandenburgerlaan*. N225 overst, *Sandenburgerweg*.

 KAAPSE BOSSEN (➤) aanh, *Sandenburgerlaan*. Na 3,4 km (↩) *Maarnse Grindweg*, volgen. Na 6,5 km, einde *Maarnse Grindweg*, *Amersfoortseweg* overst, (A) fp, later *Bergweg*, volgen, einde (↩) *Bergweg*. Na 8,2 km (➤) fp volgen. Na 9,2 km *Hydeparklaan*, (A) volgen, later knp 5.

Knp 5 *Hydeparklaan* (A) volgen, **HYDE PARK.** Einde (➤) *Hoofdstraat*, fp. Na 3,1 km (➤) *Diederichselaan*. Einde (↩) *Van Oosthuyselaan*, volgen **DE KRIM.**

2 Routepunt 2, Café De Krim, Van Oosthuyselaan 79, Driebergen.

Einde *Van Oosthuyselaan* rotonde overst, onder A12 door, *Arnhemse Bovenweg*, fp. Na 1,4 km (➤) *Prinses Margrietlaan*, Na 2,4 km (➤) fp Hoog Kanje. Later fp langs *Grensweg*, fp volgen. Einde fp (➤) *Austerlitzseweg*, later *Oude Postweg*.

 AUSTERLITZ, knp 3.

Knp 3 (↩) *Hubertweg*, einde (➤) fp. Einde (↩) *Traayweg*, fp. Einde (➤) *Zeisterweg*,

fp. **DE PYRAMIDE VAN AUSTERLITZ**, Zeisterweg volgen. Stopl, N227 overst, fp, Doornseweg. 1e Treekerweg, volgen, knp 93 - 94 - 95 - 51.

Knp 51 scherp fp. 1e (PS 20795) fp. Einde fp Paradijsweg, aanh, fietsbrug over A28, Paradijsweg, fp volgen. **AMERSFOORT**, einde fp Keesomstraat. 1e Jan van der Heijdenstraat, later Pasteurstraat. Ronde op, 3e Borneoplein. Einde Kapelweg overst, fp, Sabapad. **KLEIN-ZWITSERLAND**, Surinameweg overst, fp, Sint-Eustatiuspad, later De Genestetlaan. Einde Stichtse Ronde, fp, Utrechtseweg overst, fp, 1e Belgenlaan.

 BELGENMONUMENT.

3 Routepunt 3, Belgenlaan, Amersfoort.

Belgenlaan Prins Clauslaan, Prins Willem Alexanderlaan, einde overst, Treublaan. Einde Mr. Th. Heemskerklaan, knp 60 - 59 - 69 - **SOEST** - 70 - 71 - 67 - 65 - 64 - 63 - 22 - 16.

4 Routepunt 4, Kasteel Groeneveld, Baarn.

16 - 21 - 24 - 2 - 1 - 75 - 99 - 92 - 91.

5 Routepunt 5, knp 91, kruising Vogelweg/Groenlingweg, Almere-Hout.

Wie de Groene Kathedraal wil bezoeken rijdt van knooppunt 91 over de brug naar knooppunt 90, daar linksaf het Leeuwerikpad, op en met de bocht onder de brug door, richting knooppunt 93. Ongeveer 2,3 kilometer na knooppunt 90 staat aan het Leeuwerikpad de Groene Kathedraal. Na bezichtiging terugfietsen naar knooppunt 91.

91 **DE GROENE KATHEDRAAL** - 88 - 86 - 84 - **KASTEEL ALMERE** - 83 - 76 - 75 - 35 - 1.

Knp 1 aanh, Den Uytpad volgen. Onder spoor en dubbel viaduct door. Brug over Beatrixpromenade. **GATEWAY DINER.** Einde Specerijpad, brug over, Clauspad, knp 3.

Knp 3 Noorderleedepad. Einde Dek, meteen Michelinpad, onder dubbel viaduct door, volgen. Na 1,9 km Pampushavenweg, knp 4 - 29 - 28 - 27 - 25.

6 Routepunt 6, knp 25, Oude Landweg, Almere.

25 - 18 - 33 - 78.

Knp 78 Meentweg, volgen, Naarderstraat overst, Flevolaan. Na 1,3 km Nieuwe Bussumerweg, fp. 1e Langerhuizenweg, **LUCHTKASTEEL.** Oud Bussumerweg overst, 1e fp Bikbergerbos, aanh, fp volgen. Einde fp Oud Blaricummerweg. N527 overst, knp 80. **TAFELBERG.**

Eindpunt: Eet- en Drinkgelegenheid De Tafelberg, Oude Naarderweg 2, Blaricum.

Horeca onderweg

Wageningen

De Blaauwe Kamer, De Blaauwe Kamer 14,
Wageningen; www.deblaauwekamer.nl

Opheusden

't Veerhuis, Veerweg 1, Opheusden;
www.veerhuis-opheusden.nl

Camping De Linie, Marktstraat 3a,
Opheusden; www.camplogdelinie.nl

Koeten

**B&B en natuurkampeerterrein
Den Ouden Dam**, Hoge Dijkseweg 19,
Koeten; www.denoudendam.nl

Lienden

Theetuin De Bontewaterkant,
Bontewater 8, Lienden;
www.theetuin-debontewaterkant.nl

Amerongen

Herberg Den Rooden Leeuw,
Oronstestraat 35, Amerongen;
www.denroodendeeuw.nl
Camping De Boterbloem, Ameronger
Wetering 2, Amerongen; www.boterbloemcamp.com

Doorn

Bosrestaurant Sandenburg,
Sandenburgdreef 2, Doorn;
www.bosrestaurantsandenburger.nl

Driebergen-Rijschooneveld

De Krim, Van Oortshuyselaan 79,
Driebergen; www.cafedekrim.nl

Woerdenberg

De Pyramide, Zenterweg 98, Woerdenberg;
www.pyramidevanansterbitz.nl

Pannenkoekenhuis Bergzicht,
Doornseweg 23, Woerdenberg;
www.pannenkoekenhuisbergzicht.nl

Vianen

Diverse horeca; www.vianeninfoort.nl

Soest

Stayokay Soest, Bosstraat 16, Soest;
www.stayokay.com
Pannenkoekenboerderij De Smickel, Lange
Brinkweg 26, Soest;
www.smickel.nl

Maarn

Kasteel Groeneveld, Groeneveld 2, Maarn;
www.kasteelgroeneveld.nl

Eemnes

Theetuin Eemnes, Meeritweg 131,
Eemnes; www.theetuin-eemnes.nl

Almere

Natuurkampeerterrein De Kempphaan,
Kempphaanpad 10, Almere;
www.staatsbosbeheer.nl
GateWay Diner, Beatrixkennelade 7,
Almere; www.gatewaydiner.nl

Vaalsland

Diverse horeca; www.vaalstand.nl

Blaricum

Eet- en drinkgelegenheid Tafelberg,
Oude Aalsdijkweg 2, Blaricum;
www.tafelberg.nl

TAFELBERG

ETAPPE

2

• TAFELBERG - SINT MAARTEN •

De tweede etappe van de fietsreis rond de wereld heeft een zwaar Russisch accent. Dat museum de Hermitage naast de hoofdvesting in Sint-Petersburg tevens een dependance in Amsterdam heeft, is intussen genoegzaam bekend. Ook het Czaar Peterhuisje in Zaandam weten de meeste mensen wel te vinden. Maar waarom staan in de gemeente Nieuwveen allemaal boerderijen met Russische namen? En sinds wanneer staat het Kremlin aan de rand van het Noord-Hollandse plaatsje Winkel? De route voert langs Bantam en Oost-Indië, het eiland Engeland en zelfs via Luilekkerland. Fietzers die vinden dat het een lange reis is, worden op hun wenken bediend: Langereis is een plaats die wordt gepasseerd. En het eindpunt is niet voor niets Sint-Maarten.

STEMPELPLAATS

ETAPPE 2

Tafelberg

Eet- en drinkgelegenheid Tafelberg

(Rude Waarderweg 2, Blaricum)

www.tafelberg.nl

Zoals op meer plaatsen in Nederland, krijgt ook bij Blaricum een flinke heuvel de titel 'berg'. Het is een kunstmatige heuvel bovendien, opgeworpen aan de rand van een heidegebied dat veel hoogteverschillen kent. Omdat er in 1769 een oriëntatietafel op werd geplaatst, kreeg hij de naam Tafelberg. Het aangrenzende deel van de Blaricumse heide staat sindsdien bekend als de Tafelbergheide. Feit is dat de top inderdaad is afgeplat en het uitzicht mag er nog altijd zijn. In de wereld bestaan meer tafelbergen, waarvan sommige ook echt Tafelberg heten. Zo hebben Curaçao en Suriname een eigen Tafelberg, de laatste is 1026 meter hoog. De bekendste Tafelberg ligt bij Kaapstad, in Zuid-Afrika, en is daar gezichtsbepalend.

Op een steenworp afstand van de Tafelberg ligt eet- en drinkgelegenheid Tafelberg. Het terras is heel populair bij wandelaars en fietsers; het ligt aan de heide en biedt mooi uitzicht op de Tafelberg. Wie wil, kan er zelfs loungen onder een houten dak. Voor fietsers is er een reparatiekist aanwezig en zelfs paarden hebben een eigen stalling met drinkbak. Behalve pleisterplaats is de Tafelberg ook een uitstekend restaurant. Opvallend detail: over sommige van de houten banken die buiten staan, liggen springbokhuiden uit Zuid-Afrika. Schuin tegenover de eet- en drinkgelegenheid staat de schaapskooi van het Goois Natuurreservaat. De Drentse heideschape die er wonen, begrazen de heidevelden in de omgeving.

Laren

Larense School

Een 'laar' is de oude benaming voor een open plek in een bos, meestal een bos dat door mensen werd gebruikt voor houtkap. Door heel Nederland komen plaatsnamen voor waarvan 'laar' of 'laren' deel uitmaakt. In twee gevallen werd Laren de plaatsnaam: in het Gooi en in de Achterhoek. Ook ten noorden van het Belgische Lummen ligt een Laren. Het Gooise Laren kreeg in de 19de eeuw bekendheid dankzij de schilders van de Larense School. De route passeert het Singermuseum, waar veel werk van deze schilders is te zien.

De Franche Kamp | Bussum

Legerplaats

Toen Nederland deel uitmaakte van het keizerrijk van Napoleon waren op diverse plaatsen in het land Franse soldaten gelegerd. De naam De Franche Kamp gaat echter nog veel verder terug. In het rampjaar 1672 viel Zonnekoning Lodewijk XIV de Nederlanden binnen. Op de heide tussen 's-Graveland en Bussum sloeg zijn leger een kamp op, om van daaruit de vesting Naarden te belegeren. De Fransen veroverden Naarden, maar moesten de stad een jaar later weer afstaan aan de troepen van Willem van Oranje. De plek van hun kampement bleef echter De Franche Kamp heten. Ten noorden van de Franse Kampweg ligt de Franse Kampheide, ten zuiden ervan een seizoenskampeerterrein met de naam De Franche Kamp. De fietsroute volgt langs dit terrein het pad dat plaatselijk bekendstaat als de Weg door 't Kamp.

Seizoenkampeerterrein De Franche Kamp,
Franche Kampweg 5a, Bussum;
www.defranchekamp.nl.

IN HET RAMPJAAR 1672 VIEL ZONNEKONING LODEWIJK XIV DE NEDERLANDEN BINNEN

Bantam | Hilversum

Kolonie

Het landhuis is afgebroken en van het landgoed Bantam rest alleen de naam. En die naam komt overeen met de provincie die het meest westelijke deel van het Indonesische eiland Java beslaat. Ook de hoofdstad van deze provincie heet Bantam. De naam is bovendien overgewaaid naar de Amerikaanse staat Connecticut, waar een dorpje ligt dat Bantam heet. De naam van het Gooise landgoed is ongetwijfeld een overblijfsel uit de tijd dat Nederlands-Indië nog een kolonie was.

Na de uitlopers van de Utrechtse Heuvelrug die het Gooi vormen, daalt de route via 's-Graveland af naar de uitgestrekte veenweidegebieden tussen Amsterdam en Utrecht. Ooit waren het moerassen maar na de ontginning was er plaats voor nieuwe nederzettingen met bijzondere plaatsnamen.

Oost-Indië | Kortenhoef Veenontginning

Meer koloniaal verleden in het Kortenhoefse Plassengebied. Werden veenontginningen vaak koloniën genoemd, in Kortenhoef ging men nog een stapje verder. Het oostelijke deel van de Kortenhoefse Plassen staat bekend als Oost-Indië. In de winter is het er goed schaatsen.

Engeland | Kortenhoef Eilandje

In Nederland liggen vijf buurtschappen die Engeland heten, maar bij geen van alle heeft de naam of de ligging iets te maken met het eiland aan de overkant van Het Kanaal. En al wonen er geen mensen, van het Engeland in veenplas de Wijde Blik kan op zijn minst worden gezegd dat het ook een eiland is. Eerlijk gezegd heeft de vorm ervan wel wat weg van Groot-Brittannië, alsof Wales en Schotland er zijn afgesneden. Die gelijkenis was de reden om het Engeland te noemen. Het eilandje is goed te zien vanaf de Lambertsz-kade waarover de fietsroute loopt.

Breukelen Brooklyn

De Nederlanders die in 1624 aan de overkant van de Atlantische Oceaan de provincie Nieuw-Nederland stichtten, hadden kennelijk heimwee. Ze bouwden een versterking die ze Fort-Amsterdam noemden en nederzettingen kregen namen als Nieuw-Amsterdam, Nieuw-Haarlem, Nieuw-Utrecht, Noortwijck, Middelburg, Vlissingen en Breuckelen. Uiteindelijk veroverden de Engelsen het gebied; Nieuw-Amsterdam werd New York en groeide uit tot een wereldstad. De omliggende nederzettingen gingen op in de agglomeratie maar hun namen

zijn soms nog te herkennen in wijken als Harlem, New Utrecht en Flushing. Een van de bekendste is Brooklyn, nu een stadsdeel van New York. En terwijl enkele dorpen in de omgeving zijn vernoemd naar plaatsen in het buitenland, staat de naam van Breukelen nu prominent op de kaart van Amerika. Tot op de dag van vandaag is in de wapenspreuk van Brooklyn de Nederlandse origine te herkennen: 'Eendraght maect maght.' Bij het station van het Nederlandse Breukelen verrijst een kantorencomplex met de naam Brooklyn Heights.

Hotel Breukelen | Breukelen Chinese tempel

Bouwlieden kwamen over uit China om bij Breukelen een restaurant in traditionele Chinese stijl neer te zetten. Het plan was iets te ambitieus want al tijdens de bouw ging de Chinese opdrachtgever failliet. Horecabedrijf Van der Valk nam het pand over en maakte er een hotel van. Een blik op de buitenkant volstaat; die doet nog altijd aan als een Chinese tempel. Binnen heeft zelfs de menukaart geen Chinees accent meer en de fraaie Chinese tuin moet plaatsmaken voor nieuwbouw.

Hotel Breukelen, Stationsweg 91, Breukelen;
www.hotelbreukelen.nl.

Kortrijk | Breukelen Verbeelding

De Belgische stad Kortrijk stond bij de Romeinen al te boek als Cortoriacum, wat zoveel betekent als 'nederzetting bij een bocht in de rivier'. Ten westen van Breukelen ligt geen rivier en zelfs een bocht in de weg is in de buurtschap Kortrijk niet te vinden. De huizen staan langs een kaarsrechte weg die Kortrijk heet. Vanaf de 10de eeuw werden de veengronden ten noorden van Woerden op last van de bisschop van Utrecht ontgonnen. De nederzettingen die met de jaren in het gebied ontstonden, kregen namen die tot de verbeelding van de bisschoppen spraken. De eerste vermelding van Kortrike dateert uit 1217; het streekje werd vernoemd naar de stad in België. Dat was nog ruim voor de beroemde Gulden-sporenslag die in 1302 bij Kortrijk plaatsvond en waarin Vlaamse boeren en burgers een leger van Franse ridders en soldaten versloegen.

Portengen | Kockengen Bretagne

De oorsprong van de naam van sommige plaatsen is niet zo gemakkelijk meer te herkennen. In de loop der eeuwen veranderden schrijfwijze en uitspraak. Dat is vooral het geval bij plaatsen die zijn vernoemd naar buitenlandse steden en gebieden. De bisschoppen van Utrecht vonden het leuk om nieuwe nederzettingen in de veenontginningen te vernoemen. Zo zou Kamerik een verbastering zijn van Cambrai en Demmerik van Denemarken. Portengen heette in 1217 nog Brittanien, oftewel Bretagne. Via Bartangen en Pertengen verbasterde de naam tot Portengen.

Kockengen Luilekkerland

Kennelijk hadden in de 13de eeuw weinig boeren zin zich te vestigen in de pas-ontgonnen veenweidegebieden ten noorden van Woerden. Daarom kreeg een nieuwe nederzetting een naam die echt tot de verbeelding sprak: Cockanghen. Le Pays de Cocagne is de Franse benaming voor het spreekwoordelijke Luilekkerland, het land van overvloed waar niemand hoeft te werken en eten en drinken ruim voorhanden zijn. De naam veranderde met de tijd in Kockengen maar het is een vriendelijk dorpje gebleven waar het ongetwijfeld aangenaam toeven is. Het Drentse dorp Koekange is ook vernoemd naar Cocagne en hetzelfde geldt voor het plaatsje Cocagne aan de Canadese oostkust.

Hollandse Kade | Kockengen Grens

Om overstroming van de laaggelegen veenweidegebieden te voorkomen werden lange, kaarsrechte veenkaden aangelegd. Over de kade liep een smal pad met aan weerszijden bomen. Veel van dergelijke kaden zijn later verbreed tot wegen, maar de Hollandse Kade bleef intact. Die naam dankt de kade waarschijnlijk aan het feit dat hij sinds mensenheugenis dicht langs de grens tussen Utrecht en Holland loopt. Dankzij de verhalen van schrijver Koos van Zomeren kreeg de Hollandse Kade een plekje in de Nederlandse literatuur.

Spengen | Kockengen Spanien

Ook in het noordelijk deel van de veenontginningen in deze regio was het moeilijk mensen te vinden die er wilden komen wonen en werken. Daarom werd hier wederom een nederzetting van een klinkende naam voorzien. Spanier moest in de 13de eeuw pioniers lokken die geloofden dat het leven er net zo goed zou zijn als in het warme land in het zuiden: Spanje. Geheel in de traditie van de streek werd de naam verbasterd tot Spengen.

Geer | Kockengen Taps

Geer is een buurtschap ten westen van Breukelen, een buurtschap ten westen van Leerdam en een dorpje ten westen van Luik in Wallonië. Dit Waalse Geer dankt zijn naam aan het riviertje de Jeker, dat in het Frans 'geer' heet. In Nederland is een geer een taps toelappend stuk land.

Rusland in de Polder | Zevenhoven Tsaar

Let eens op de boerderijen aan de Molenweg, vlak voor Zevenhoven. Ze heten Charcow, Archangel en Astrakan. De namen van deze Russische steden zijn niet toevallig in de polder beland. Aan het begin van de 19de eeuw kocht de Amsterdamse zakenman en bankier Robert Voûte stukken grond bij Zevenhoven en Nieuwveen. Voûte was een invloedrijk man die veel zaken deed met Rusland en zelfs hoogstpersoonlijk de tsaar financiële adviezen verstrekke. Hij liet rond 1815 pachtboerderijen bouwen, die hij de namen van Russische steden gaf: Moskov, Petersburg, Riga, Archangel en Astrakan. In 1885 kwamen er nog vijf boerde-

rijen bij; de toenmalige grondbezitters hielden de traditie in ere en noemden ze Smolensk, Kazan, Odessa, Wilna en Charcow. Zeven van de tien namen staan nog op de gevels, aan de Molenweg bij Zevenhoven en aan het Blokland in Vrouwenakker, later op de route. Ertussenin ligt aan het Jaagpad ook nog een boerderij Rhusland, maar die heeft historisch gezien niets met de andere te maken.

Lordesgrot | Noordeinde Wonderbaarlijk

De grot van Massabielle bij Lourdes was de plek waar Maria in 1858 zou zijn verschenen aan het meisje Bernadette. Lourdes werd een belangrijk bedevaartsoord en in de holte van de grot waar de verschijningen zouden hebben plaatsgevonden kwam een beeld van de heilige maagd te staan. In de loop der jaren is de Lourdesgrot op talloze plaatsen nagebouwd. Valkenburg is een van de bekendste voorbeelden in Nederland, maar er zijn nog zeker twintig andere. Even verrassend als fraai is de Lourdesgrot achter de kerk van de Heilige Johannes Geboorte in Noordeinde. Een rotspartij met een nis waarin een Mariabeeld staat, een knielende Bernadette – op wonderbaarlijke wijze is een stukje Zuid-Frankrijk in de Zuid-Hollandse polder beland.

IN DE LOOP DER JAREN IS DE LOURDESGROT OP TALLOZE PLAATSEN NAGEBOUWD

Beth Haim | Ouderkerk aan de Amstel Portugese Joden

Na eeuwen van religieuze tolerantie begon Spanje in 1492 met het uitzetten van Joden. Velen van hen kwamen in Portugal terecht, maar ook daarvandaan werden ze verdreven. Amsterdam was een van de weinige plaatsen in Europa waar Joden in de 17de eeuw in een zekere mate van vrijheid konden leven. Sefardische Joden is de naam voor de Joden die uit Spanje en Portugal vluchtten; vanwege de gespannen verhoudingen met Spanje zeiden de meesten van hen dat ze uit Portugal kwamen en werden algemeen aangeduid als Portugese Joden. In 1614 verwierf de Sefardisch-Joodse gemeenschap in Amsterdam een stuk grond bij Ouderkerk dat dienst mocht doen als begraafplaats. Te midden van ongeveer 28.000 geloofsgenoten ligt hier onder andere Samuel Sarphati begraven.

Beth Haim, Kerkstraat 10, Ouderkerk aan de Amstel; www.bethhaim.nl.

Amsterdam

De hele wereld over

Amsterdam. Handelsstad, zetel van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) en haven van waaruit schepen vertrokken naar bestemmingen over de hele wereld om er handel te drijven en nieuwe gebieden te ontdekken en te koloniseren. De koloniale tijd had zijn duistere kanten zoals uitbuiting en slavernij, maar maakte Amsterdam ook tot de veelzijdige en diverse stad die ze nu is. Hoewel de meeste wereldsteden een veelvoud aan inwoners hebben, wonen nergens ter wereld mensen van zo veel verschillende nationaliteiten als in Amsterdam. In 2010 stond de teller op 178. Ter vergelijking: New York telt 150 nationaliteiten onder haar inwoners en is derde op de ranglijst, achter Antwerpen. De diversiteit komt onder andere tot uiting in winkels en

horeca; vooral in de wijk De Pijp serveren exotische eethuisjes gerechten van over de hele wereld. De dam in de Amstel die de stad zijn naam gaf, is nu een groot plein en het water van de rivier wordt om het centrum heen geleid. Onder het plaveisel van de Dam, ongeveer op de plek waar de Nes begint, liggen de resten van een sluis in de oorspronkelijk dam. De naam Amsterdam is de hele wereld over gegaan. Ontdekkingsreiziger Abel Tasman gaf hem aan een van de eilanden die hij bezocht, het tegenwoordige Tongatapu. Een van de meest afgelegen eilanden ter wereld is het Île Amsterdam, dat halverwege Zuid-Afrika en Australië in de Indische Oceaan ligt. Nederlandse zeevaarders doopten het Amsterdam en vandaag de dag maakt het samen met het naburige Saint-Paul deel uit van de Franse overzeese gebiedsdelen. Nederlandse walvisvaarders gaven een van de kleinere eilanden van Spitsbergen eveneens de naam Amsterdam en zo heet het nog steeds. Elf plaatsen in de Verenigde Staten en een dorpje in Canada zijn vernoemd naar de hoofdstad van Nederland. In Zuid-Afrika was het Paul Kruger zelf die het dorpje Roburnia omdoopte tot Amsterdam, nu een middelgrote plaats bij de grens met Swaziland. En dan is er ook nog Nieuw-Amsterdam, de stad die later uitgroeide tot New York. Ook in Suriname ligt een Nieuw-Amsterdam, terwijl een stad in Guyana en een gehucht in de Amerikaanse staat Indiana New Amsterdam heten. In Nederland danken het Drentse dorp Nieuw-Amsterdam en het Gelderse Klein-Amsterdam hun naam aan de hoofdstad.

Amsterdam grossiert in locaties, straatnamen, panden en musea die verwijzen naar andere landen, voldoende om er een aparte reisgids aan te wijden. De plaatsen aan de fietsroute vormen slechts een bescheiden greep uit het geheel. In het hedendaagse Amsterdam spelen vooral de Turkse, Marokkaanse en Surinaamse bevolkingsgroepen een beeldbepalende rol, maar ook de Spaanse, Portugese, Italiaanse en Russische gemeenschap zijn sterk vertegenwoordigd. In Amsterdam-Zuidoost is de Surinaamse invloed het grootst maar verspreid over de rest van de stad kom je allerlei andere culturen tegen. Wat dat betreft is deze fietsroute niet meer dan een kennismaking.

Hermitage | Amsterdam

Winterpaleis

 Verpleeghuis de Amstelhof kan de vergelijking met het Winterpaleis van de Russische tsaren niet doorstaan. En zelfs de Amstel valt een beetje in het niet bij de Neva, de rivier waaraan de Russische stad Sint-Petersburg ligt. Maar toch. Sinds 2009 huist in de gebouwen van de Amstelhof de Nederlandse dependance van de Hermitage. De collectie van het museum in Sint-Petersburg omvat meer dan drie miljoen objecten, grotendeels afkomstig uit de persoonlijke verzameling van Catharina de Grote. De Hermitage Amsterdam laat in wisselende thematentoonstellingen steeds delen van die collectie zien. Het museumrestaurant heet heel toepasselijk Neva.

Hortus Botanicus | Amsterdam

Wortels in VOC-tijd

Schippers van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) namen uit Nederlands-Indië de planten en zaden mee die de basis zouden gaan vormen van de collectie van de Hortus Botanicus. De buitenlandse namen hier behoren dus niet toe aan plaatsen, maar aan planten, bloemen, andere gewassen en vlinders. Opvallend is het verhaal van de koffieplantjes uit de Hortus die Amsterdamse handelaren schonken aan de Franse koning Lodewijk XIV. Hij liet ze planten in Frans Guyana, waarvandaan de koffiecultuur zich over heel Midden- en Zuid-Amerika verbreidde. Vrijwel alle koffieplanten op het Amerikaanse continent stammen af van die plantjes uit de Amsterdamse Hortus.

Joods Cultureel Kwartier | Amsterdam

Jodenbuurt

Ten tijde van de bouw, in de 17de eeuw, was de Portugese synagoge van Amsterdam de grootste synagoge ter wereld. Het geeft aan hoe snel de Joden zich in Amsterdam wisten te nestelen. Vanaf het einde van de 16de eeuw vestigden Portugese Joden zich in onze hoofdstad, veelal in het gebied net ten zuidoosten van de binnenstad. De Jodenbreestraat kreeg de naam van de nieuwe vestigers en later werd het Waterlooplein het hart van de Jodenbuurt. Behalve een Portugese synagoge verrezen er ook vier Asjkenazische sjoels. Deze vormen nu samen het Joods Historisch Museum. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden duizenden Amsterdamse Joden gedeporteerd en vermoord zodat hun wijk ontvolkt en in verval raakte. En hoewel de synagogen er nog staan, vormen ze slechts een flauwe afspiegeling van de ooit zo bruisende Jodenbuurt. In het brugdek op de Sint-Antoniesluis ligt een kunstwerk waarop

Amsterdam staat afgebeeld als het middelpunt van een gestileerde wereldkaart.

Joods Historisch Museum, Nieuwe Amstelstraat 1, Amsterdam; www.jhm.nl.

Chinatown | Amsterdam

Lotusbloem

Aan het begin van de 20ste eeuw vestigden de eerste Chinezen zich aan de Binnentammerstraat in Amsterdam. Ze bleven dicht bij elkaar wonen en gaandeweg vormde zich een echte Chinatown. Intussen is de Nieuwmarkt het bruisende hart van de buurt en horen ook een deel van de Zeedijk, de Gelderse Kade en de omliggende straten tot de Amsterdamse Chinese wijk. Zelfs de straatnaambordjes zijn hier tweetalig. Nergens eet je zo lekker Chinees als hier en met Chinees Nieuwjaar ziet de Nieuwmarkt rood van het vuurwerk. Op de plek waar in de 15de eeuw een katholiek klooster stond, verrees in 2000 de boeddhistische He Hua Tempel. In deze 'Tempel van de Lotusbloem' staat het beeld van de godin Guan Yin Bodhisattva. In de richting van het Centraal Station krijgt de Zeedijk een veelzijdiger karakter, van Thais eethuisje tot Argentijns restaurant en van Noorse zeemanskapel tot Belgisch proeflokaal. **He Hua Tempel, Zeedijk 106-118, Amsterdam; www.ibps.nl.**

Plein Spanje 36-39 | Amsterdam-Noord

Burgeroorlog

Een bescheiden pleintje in Amsterdam-Noord herinnert aan de Spaanse Burgeroorlog en dan vooral aan de Nederlandse vrijwilligers die zich aanmeldde om in de Internationale Brigaden te vechten tegen het fascistische leger van generaal Franco. Het Spanjemonument op het Plein Spanje 36-39, van kunstenaar Eddy Roos, is een eerbetoon aan hen.

Czaar Peterhuisje | Zaandam

Russisch tempeltje

Het lijkt een tempeltje. Het eigenlijke Czaar Peterhuisje is te kwetsbaar om aan de elementen bloot te stellen en daarom is er aan het eind van de 19de eeuw een gebouw omheen gezet dat is geïnspireerd op Russisch-orthodoxe kerken. Wie er binnengaat, stapt ruim drie eeuwen terug in de tijd. De Russische tsaar Peter I overnachtte er in 1697 bij Gerrit Kist, een Zaanse smid die in Rusland voor Peter had gewerkt. De tsaar was in Zaandam om het vak van scheepstimmerman te leren. Zijn verblijf duurde vier dagen, waarna hij verhuisde naar een meer anonieme locatie in Amsterdam. De latere Nederlandse koningin Anna Paulowna, net als Peter een telg uit het geslacht Romanov, kreeg het huisje in 1818 cadeau van haar schoonvader koning Willem I. Een Russisch staatsbezoek is niet compleet zonder een presidentieel bezoek aan het Czaar Peterhuisje. **Krimp 23, Zaandam; www.zaanseschans.nl.**

Aan de Zaan ontstond het eerste industriegebied van Nederland. Aanvankelijk waren het honderden molens die hier maalden. Een paar staan er nog aan de Zaanse Schans, maar de meeste ruimden het veld voor zwaardere industrie. Een deel van de fabrieksgebouwen is intussen bestempeld tot industrieel erfgoed. Tussen de industrie door is de route door de Zaanstreek zo Hollands als maar kan, met een lang lint van groengeschilderde huisjes dat zich uitstrekt van Zaandam, via Koog aan de Zaan, Haaldersbroek, de Zaanse Schans, Wormer, Oost- en West-Knollendam en Krommenie tot aan Uitgeest. Opvallend is de fonkelnieuwe hoogbouw in Zaanse stijl bij het station van Zaandam, met het Inntel Hotel van gestapelde Zaanse Huisjes als hoogtepunt. Het blauwe huisje in de stapel is een knipoog naar een schilderij dat impressionist Claude Monet in Zaandam maakte van het

Blauwe Huis.

Zaanwand | Wormer

Industrieel erfgoed

Aan de Veerdijk in Wormer staan de fabrieksgebouwen die samen de Zaanwand vormen. De namen op de gevels verwijzen naar plaatsen en landen waarvandaan producten als rijst en graan werden geïmporteerd: gebouw Saigon, Java, Rijstpellerij Hollandia, Bassein, Saigon, Batavia, Donau en Koningsbergen.

Limmen

Abel Tasman

Behalve een van de centra van de Noord-Hollandse bloembollenteelt, is Limmen ook een eilandje bij de Zweedse stad Örebro en een meer bij de Zweedse plaats Bengtsfors. Bovendien ligt in het noorden van Australië een handjevol huizen met een landingsstrip die samen het dorpje Limmen vormen. Het ligt aan de Limmen Bight River in het afgelegen Limmen National Park. Al deze plaatsen danken hun naam aan een van de drie schepen waarmee Abel Tasman tijdens zijn tweede expeditie in 1644 de noordkust van Australië in kaart bracht. Dit schip was vernoemd naar Limmen in Noord-Holland. De Dusseldorperweg in Limmen herinnert aan de tijd dat Limmen en Dusseldorp twee afzonderlijke plaatsen waren. Intussen is Dusseldorp in Limmen opgegaan en hoeven we ons niet het hoofd te breken over de vraag of de gelijkenis in naam een vermelding van de Duitse stad Düsseldorf rechtvaardigt.

Vanuit Limmen voert de Kapelweg langs het bedevaartsoord Onze Lieve Vrouwe ter Nood. Het heiligdom ontstond in de 14de eeuw rond de Runxputte, een put die geneeskrachtig water bevatte. In het begin van de 20ste eeuw is de put gerestaureerd en een nieuwe kapel gebouwd, met een ernaast gelegen klooster. Vanuit Heiloo gaat het pad in oostelijke richting, om vanaf Egmond aan den Hoef de eeuwenoude Herenweg te volgen. Al in de Romeinse tijd was dit een belangrijke verbindingsweg die vanuit Velsen vlak achter de duinen naar het noorden liep.

Egmond

Taranaki

Taranaki. Dat is de prachtige naam van de al even prachtige vulkaan op het meest westelijke puntje van het Noordeiland van Nieuw-Zeeland. Eigenlijk is het jammer dat James Cook de vulkaan de naam Mount Egmont gaf. Dat was een eerbetoon aan de man die zich inspande om de ontdekkingsreizen van Cook mogelijk te maken, de Britse Earl of Egmont John Perceval. Geen Nederlandse ontdekkers dus, geen Abel Tasman, geen Cornelis Houtman of Jacob Roggeveen die hier voet aan land zetten. Via Engeland heeft de naam Egmont een flinke omweg gemaakt alvorens aan de andere kant van de wereld terecht te komen.

De Franschman | Bergen

Dolende geest

Niet ver van Bergen leverde het Franse leger van Napoleon in 1799 slag met een leger van Russen en Britten. Het verhaal gaat dat een Franse soldaat gewond raakte en deserteerde. Hij kreeg onderdak in een boerderij aan de rand van de duinen, waar hij verborgen werd gehouden. Volgens de plaatselijke legende verdween hij op een dag spoorloos, maar is zijn rondolende geest er later nog vaak gezien. De boerderij en het omliggende gebied kregen de naam De Franschman. Aan de route, vlak voor de rotonde aan het begin van de Eeuwige Laan, ligt rechts van de weg kaasboerderij De Franschman. De boerderij links van de weg heeft eveneens de naam De Franschman op de gevel staan; hier zijn nu vakantieappartementen te huur.

Bergen

Duinen

Wie het Nederlandse polderland gewend is, noemt een duin al snel een berg. Sterker nog: duinen werden in delen van het land 'bergen' genoemd. In het Noord-Hollandse duingebied liggen de hoogste toppen aan de Nederlandse kust. Met 57 meter is de Schoorlse Nok de hoogste. Geen wonder dat een plaatsje aan de voet van dit berggebied de naam Bergen kreeg. Al in de 10de eeuw stonden er wat huizen en een kerk op de plek waar nu de ruïnekerk staat. Bergen aan Zee ontstond pas veel later. In het noorden van Limburg ligt ook een plaats die Bergen heet, de Waalse stad Mons wordt door de Vlamingen Bergen genoemd en in Duitsland liggen meer dan tien plaatsen met deze naam. In de Verenigde Staten staat Bergen zes keer op de landkaart en ook de tweede stad van Noorwegen deelt zijn naam met het dorpje aan de voet van de duinen.

Alkmaar

Troebel water

In de 11de eeuw werd de naam van de stad nog gespeld als Almere, al had men het ook over Alcmara. Waarschijnlijk ging het om een gebied met troebel water, *Alc-mare*, in tegenstelling tot het heldere water van het *Scirmere*, de Schermer. Tot 1527 was de stad omringd door meren maar de meeste werden later ingepolderd. Dat water een belangrijke rol speelde, blijkt uit de naam van het straatje Fnidsen. Het noordoostelijke deel van de stad werd vanwege al die grachten Venetië genoemd, waarvan Fnidsen een verbastering is. Alkmaar is ook een gehucht in Zuid-Afrika, ten westen van Nelspruit in de Schagen Valley. Verder ligt er een Alkmaar ten westen van Paramaribo in Suriname.

Sint-Pancras Martelaar

Officieel staat St. Pancras niet meer als wijk op de kaart van Londen maar is het opgegaan in het grotere district Camden. Wel heeft Londen nog een St. Pancras Station en staat er in de wijk nog een stokoude kerk die de naam St.-Pancras draagt. Net als het Noord-Hollandse dorp Sint-Pancras dankt de Londense wijk zijn naam aan de heilige Pancratius, een martelaar uit de beginjaren van het christendom. Het kerkje van Sint-Pancras was oorspronkelijk aan deze Pancratius gewijd, maar is nu hervormd.

**VIA ENGELAND HEEFT
DE NAAM EGMONT
EEN FLINKE OMWEG
GEMAAKT ALVORENS
AAN DE ANDERE KANT
VAN DE WERELD
TERECHT TE KOMEN**

Rijk der 1000 Eilanden | Langedijk Archipel

Geen tropische baai, geen eilanden-groep in de Stille Oceaan: het Rijk der 1000 Eilanden ligt gewoon tussen Zuid-Scharwoude en Heerhugowaard. Het ontstaan van dit eilandrijk is voor Nederlandse begrippen ongebruikelijk. Land winnen waar eerst water was, daar draait men in de Lage Landen de hand niet voor om. Maar dit eilandrijk bestond ooit uit land. Boeren groeven in de 17de eeuw sloten door het drassige land. De bagger bleek erg vruchtbaar en werd door de boeren gebruikt om de akkers op te hogen. Zo ontstonden honderden eilandjes. Via de sloten brachten de boeren hun groenten met pramen naar de Broekerveiling. De Kepulauan Seribu, oftewel Duizendeilanden, is een eilandrijkje ten noorden van de Indonesische hoofdstad Jakarta. Op de grens van Canada en de Verenigde Staten, waar de rivier de Saint Lawrence uitmondt in Lake Ontario, ligt de langgerekte archipel Thousand Islands.

Langereis De Lange Reise

Hoewel de naam verwijst naar een riviertje dat hier ooit liep, de Reise, kun je hem ook letterlijk nemen. Het is een flink eind fietsen van de ene kant van het dorp Langereis naar de andere. Het riviertje de Reise is omgevormd tot een kaarsrecht afwateringskanaal dat het gevoel van een lange reis alleen maar versterkt. Vanuit Langereis voert uitgerekend de Ooievaarsweg naar de kerk van de parochie Onze Lieve Vrouw Onbevlekt Ontvangen.

Kremlin | Winkel Folly

Het Kremlin is de schepping van Ger Leegwater. De metaalbewerker uit Winkel begon uit liefdebberij met het bouwen van een folly in zijn achtertuin. Met afvalmaterialen metselde hij een amfitheater en de koepeltjes op de torens maakte hij zelf uit koper en plaatstaal. De gelijkenis met het Kremlin in de Russische hoofdstad Moskou is treffend, zeker doordat Leegwater op een van de torens een hamer en een sikkel heeft geplaatst. Dit Nederlandse Kremlin is in de afgelopen jaren echter uitgegroeid tot een omvangrijk complex dat intussen ook een Italiaanse zuilengang, een kapel en een aantal stalen beelden omvat. Mythologie, religie en fantasie strijden om de voorrang in een even wonderlijk als kunstig geheel.

Het Nederlands Kremlin, Limmerschouw 51, Winkel. Bezoek bij voorkeur na telefonische afspraak: 0224-541598.

Winkel Scherpe hoek

Ten oosten van het Brabantse Udenhout vormt een handjevol boerderijen de buurtschap Winkel. In Frankrijk is Winkel een dorpje in de Elzas, niet ver van de Zwitserse grens. Het Zwitserse Winkel ligt zo'n 75 kilometer meer naar het oosten. In Duitsland liggen zeker tien dorpen die Winkel heten. En dan is er nog het riviertje bij Abcoude dat die naam draagt. 'Winkel' betekent in het Duits, en vroeger ook in het Nederlands, 'hoek'. Dorpen die ontstonden op plaatsen waar een weg een scherpe hoek maakte of die in een uithoek lagen, kregen deze naam. Waarschijnlijk geldt dat ook voor het Noord-Hollandse Winkel.

Tafelberg - Sint-Maarten

Start: Knooppunt 80 vanaf het fietsroutenetwerk, bij de Tafelberg, Blaricum.

Eindpunt: Camping De Wielen, Killemerweg 2, Sint-Maarten.

Het is ook mogelijk de etappes van station naar station te rijden. Stations aan (of nabij) de route van deze etappe zijn: Bussum Zuid - Breukelen - Amsterdam CS - Zaandam - Uitgeest - Alkmaar.

 TAFELBERG - 80 - **LAREN** - 51 - 50 - 36 - **FRANSCHÉ KAMP** - 10.

Wie liever niet door de Amsterdamse binnenstad fietst, kan vanaf hier een alternatieve route volgen die de stad schampt en ten noorden van Amsterdam weer aansluit op de hoofdroute. Volg in dat geval vanaf knooppunt 10 de route langs de volgende knooppunten: 37 - 47 - 45 (Weesp) - 44 - 16 (Muiden) - 15 - 55 - 54 - 46 - 45 - 39 - 38 - 37 - 4 - 20 (Landsmeer) - 19 - 18 (Oostzaan). Hier aansluiten op de route.

10 - **BANTAM** - 8 - 9 - **OOST-INDIË** - 6 - 5 - **ENGELAND** - 4 - 25 - 2 - 84.

1 Routepunt 1, knp 84, Zandpad, Breukelen.

84 - **BREUKELÉN** - 3 - **HOTEL BREUKELÉN** - 5.

Knp 5, rotonde (A) Provincialeweg, ventweg. 1e (S) Kortrijk **KORTRIJK**.

Volgen, spoor over. Einde (S) Laan van Duuren. Einde (S) spoor over Portengen

 PORTENGÉN. 2e (S) Kerkweg. **KOCKENGÉN** (S) Dreef, (S) Drie

Stammenweg, brug over (A) Nieuwstraat, knp 7 - 8 **HOLLANDSE KADE** - 63

- 6 - **SPENGÉN** 62 - **GEÉR** - 60 - 24 - 80 - 82.

2 Routepunt 2, knp 82, Noordse Dorpsweg, Noorden.

82 79 **RUSLAND IN DE POLDER-I** - 84 - 85.

Knp 85 (S) Tochtpad, (A) De Schinkel, einde (S) Noordeinde. **LOURDESGROT**

Noordeinde volgen, later Liemeer, fp, onder N231, knp 75 - 87 - 11 - 30.

Knp 30 (S) brug over, Vrouwenakker, fp, later Blokland, fp. **RUSLAND IN DE**

POLDER-II. Na 2,4 km (S) aanh, Achterweg. Ronde (S) Oude Spoorbaan, knp 77 - 76 - 53 - 51.

3 Routepunt 3, knp 51, Mijdrechtse Zuwe, Amstelhoek.

51 – 28 – 29. Vanaf knp 29 *Amsteldijk* volgen, na 2,8 km pont naar overkant, knp 68 (pont).

Dit pontje vaart van mei tot en met augustus dagelijks, in april en september op zaterdag en zondag. Als de pont niet vaart de *Amsteldijk-Zuid* volgen via knooppunt 67 naar knooppunt 61. Daar de route oppikken, rechtdoor naar knooppunt 60.

68 – 62 – **PORTUGEES-JOODSE BEGRAAFPLAATS BETH HAIM** – 61 – 60.

Knp 60 *Amsteldijk* (A) volgen. Onder A10 door, fp, (A) onder A2/S110 door.

 AMSTERDAM. Einde (➤) *Amsteldijk*, 1e brug (➤) *Berlagebrug* over, meteen (↩) *Weesperzijde*, volgen. Tunneltje onder *Mauritskade* door, (A) *Prof. Tulpplein*. (↩) *Sarphatistraat*, meteen (➤) *Amstel*. **HERMITAGE AMSTERDAM**, meteen na *Hermitage* (➤) *Nieuwe Herengracht*, einde tunneltje onder *Weesperstraat* door, fp. (➤) aanh *Hortusplantsoen*, einde (↩) *Plantage Parklaan*. Einde (↩) *Plantage Middenlaan*, fp. **HORTUS BOTANICUS**, *Hortusburg* overst, later *Muiderstraat*, fp.

 JOODS CULTUREEL KWARTIER. Overst, *Jodenbreestraat*, fp (➤) aanh. *Sint-Antoniesbreestraat*. Einde (A) *Nieuwmarkt*, einde (↩) *Nieuwmarkt*. 1e (➤) *Zeedijk*.

 CHINATOWN, HE HUA TEMPEL. Einde *Zeedijk* (➤) *Prins Hendrikkade*, fp.

Stopl (↩) overst. *Stationsplein*, fp (➤) volgen langs station, (↩) *Oosterdokskade*, fp onder spoor door, knp 5.

Knp 5, stopl, overst (↩) *De Ruyterkade*, fp.

4 Routepunt 4, Veersteiger, De Ruyterkade, Amsterdam CS.

Pont, oversteken naar *Buiksloterweg*. Vanaf veersteiger (A) *Buiksloterweg*, fp, langs kanaal blijven volgen, onder viaduct door. **PLEIN SPANJE 36-39** (A) fp

volgen, steeds (➤) aanh, onder viaduct, door *Noorderpark*. Einde fp (↩) *Buiksloterdijk*. 2e (➤) (steegje!) *Buiksloterkerkpad*, bij kerk (↩) dan (A) *Pinasstraat*. Einde (↩) fp, meteen (➤) tunnel door, *Barkpad*, fp. Einde pad schuin (➤) dijk op, fp, later *Buiksloterdijk*. Volgen, later *Landsmeerderdijk*. Op *Landsmeerderdijk* 3e (➤) *Zuideinde*, onder A10 door, (A) volgen, knp 18.

Knp 18 (↩) *Kerkstraat*, volgen, onder A8 door, later *Weerpad*. Einde (↩) *Poelenburg*, einde (➤) *Zuidervaart*, volgen langs water, later *Martin Luther Kingweg*.

1e (↩) brug over, P.J. *Troelstralaan*. (A) volgen. 3e (➤) *Zuiddijk*, (A) volgen. Einde *Zuiddijk* fp, (A) *Zuiddijk*. Einde (↩) *Wilhelminabrug* over, *Nicolaasstraat*, later *Czaar Peterstraat*. (↩) *Krimp*. **CZAAR PETERHUISJE**, einde *Krimp* (➤)

Hogendijk. 3e (➤) *Rustenburg*. Einde fp, schuin (A), *Rustenburg* volgen. Einde (➤) *Stationsstraat*. Einde (↩) *Westzijde*, volgen, steeds (A) onder spoor, later *Zuideinde*.

Na spoorburg 1e (➤) *Willem-Alexanderbrug* over, knp 71 – 72 – 73 – 94.

5 Routepunt 5, knp 94, Bartelsluis, Wormer.

94 – 92 – **ZAANWAND** – 93 – 89 (pont) – 88 – (pont) 87.

Het pontje bij Westknollendam (knooppunt 87) is alleen van half april tot half oktober in gebruik. Volg in het winterseizoen de alternatieve route via de knooppunten 92 (Wormerveer) – 91 – 90 (Krommenie) – 87. Sluit hier weer aan op de route.

87 – 86 – 85 – 84 – 24.

Knp 24 (➤) Bonkenburg. (A) volgen, later Loef. Einde (⊙) meteen (➤) fp, Limmerweg. Einde (⊙) Molenwerf, meteen (➤) fp langs Geesterweg. Water over, (⊙) Uitgeesterweg, knp 19 – 18 – **LIMMEN** – 26 – 27 – 28 – **EGMOND** – 29.

6 Routepunt 6, knp 29, Oude Schulpweg, Egmond-Binnen.

29 – 30 – 31 – 4 – 5.

Knp 5 (A) Herenweg volgen, fp. **DE FRANSCHMAN**, rotonde (➤) Eeuwige Laan, fp. Knp 7 – **BERGEN** – 49 – 71.

Knp 71 (➤) Oude Kanaaldijk, fp, volgen onder N246, later Noorderkade, spoor over **ALKMAAR**. Na spoor 1e brug (➤) Tesselsebrug over, stopl overst (⊙) Kanaalkade, (➤) Paternosterstraat, later fp. Einde (⊙) Kerkplein (➤) aanh Koorstraat. (⊙) Oudegracht, knp 74 – 50 – 72 – 51 – **SINT-PANCRAS** – 68.

Knp 68 (A) Benedenweg, 1e (➤) Kerkelaan. Einde (⊙) Bovenweg, (➤) aanh, Twuyverweg, volgen, (⊙) aanh. Na 1,6 km (➤) Dijk (A) volgen. Na 2,5 km (⊙) aanh, Dorpsstraat (A) volgen, knp 96.

7 Routepunt 7, Dorpsstraat, Broek op Langedijk.

Dorpsstraat (➤) Lepelaar, **RIJK DER 1000 EILANDEN** – knp 96 – 48 – 38 – 19.

Knp 19 (A) Langereis, na 1,7 km Mientakker (⊙) brug over, meteen (➤) Langereis.

 LANGEREIS, 1e (⊙) Ooievaarsweg. Ronde (A) fp, onder N242 door, meteen (➤) Boomgaardweg, 1e (➤) Reine Victoriaweg. Einde (⊙) Limmerschouw.

 KREMLIN (op Limmerschouw even (➤), daarna terug). Einde (⊙) Dorpsstraat,

 WINKEL, (➤) Bosstraat. Ronde (⊙) Hartweg, fp. 4e (⊙) Westerweg, 1e (➤) Rijdersstraat, volgen (A) knp 56 – 55 – 83 – 50.

Knp 50 (A) Stroet, later Groenedijk, fp, volgen. Na 1,8 km (➤) Killemerdijk.

 SINT-MAARTEN.

Eindpunt: Camping De Wielen, Killemerweg 2, Sint-Maarten.

Horeca onderweg

Blaricum

Eet- en drinkgelegenheid Tafelberg,

Oude Naarderweg 2, Blaricum;
www.tafelberg.nl.

Laren

Diverse horeca;

www.vvvhollandsmidden.nl.

Bussum

Seizoenkampeerterrein De Fransche Kamp,

Fransche Kampweg 5a, Bussum;
www.defranschekamp.nl
(ook voor trekkers).

Breukelen

Diverse horeca;

www.vvvhollandsmidden.nl.

Woerdense Veldweg

Natuurkampeerterrein Amstelkade,

Amstelkade 61, Wilnis;
www.amstelkade.nl.

De Kwakel

Theetuin [H]eerlijk, Jaagpad 33,

De Kwakel; www.h-eerlijk.nl.

Vlissingen

Diverse horeca; www.vvvuithoorn.nl.

Oudekerk aan de Aa

Diverse horeca;

www.vvvhollandsmidden.nl.

Amsterdam

Diverse horeca; www.iamsterdam.com.

Zaandam, Koop van de Zaan- Wormerveer

Diverse horeca; www.vvvaanstraak.nl.

Koffiekade en de Beurs van Monet,

Wilhelminastraat 6, Zaandam;
www.koffiekade.nl;
www.monetinjaandam.nl.

Uitgeest

Camping De Swaenebloem, Langendijk 45,

Uitgeest; www.swaenebloem.nl.

Diverse horeca; www.vvvijsmondnoord.nl.

Egmond-Binnen

Het Wapen van Egmond-Binnen,

Herenweg 59, Egmond-Binnen;
www.hetwapenvanegmond-binnen.nl.

De West, Sint-Adelbertusweg 31,

Egmond-Binnen; www.dewest.nl.

Anno NU, Oude Schulpweg 18,

Egmond-Binnen;
www.restaurantannonu.nl.

Egmond aan den Hoef

Camping De Markiess, Driehuizerweg 1a,

Egmond aan den Hoef; www.demarkiess.nl.

Bergen

Diverse horeca; www.vvvbergen.com.

Alkmaar

Diverse horeca; www.vvvalkmaar.nl.

Sint-Maarten

Camping De Wielen, Killemerweg 2,

Sint-Maarten; info@campingdewielen.nl.

ETAPPE

3

• SINT-MAARTEN - ZURICH •

De etappe van Sint-Maarten naar Zurich heeft een zomer- en een wintervariant. Het veer tussen Texel en Vlieland is alleen van april tot september in de vaart, maar je kunt ook via de Afsluitdijk naar Zurich rijden. Texel en Vlieland vallen dan buiten de route, maar Wieringen is een meer dan schrale troost. Een rondje over Texel maken en dan alsnog via Wieringen en de Afsluitdijk naar Zurich fietsen, is natuurlijk ook een mogelijkheid. De route doet het Paaseiland aan en loopt via Zuid-Afrika en het Poolland en vooral Texel is opvallend internationaal getint. De grootste verrassing is de aanwezigheid van een heuse vulkaan in het Waddengebied.

STEMPELPLAATS

ETAPPE 3

Sint-Maarten

Camping De Wielen
Killemerweg 2, Sint-Maarten
www.campingdewielen.nl

De Romeinse soldaat die de helft van zijn mantel aan een bedelaar gaf en die in het jaar 371 werd gewijd tot bisschop van Tours, ging de geschiedenis in als Martinus van Tours. Voor katholieke gelovigen is hij Sint-Maarten, de heilige wiens feestdag op 11 november wordt gevierd. Vooral in Groningen, Friesland, West-Friesland en de Zaanstreek is dat feest populair en gaan kinderen langs de deuren om liedjes te zingen in ruil voor snoep. De steden Groningen, Dordrum, Franeker, Sneek, Bolsward en Medemblik hebben allemaal kerken die aan Sint-Maarten gewijd waren of nog altijd zijn. Ontdekkingsreiziger Christoffel Columbus zette in 1493 op 11 november voet aan wal op het Caribische eiland dat hij om die reden de naam Sint-Maarten gaf. De noordelijke

helft van het eiland valt onder Frans bestuur. De zuidelijke helft hoorde eeuwenlang bij Nederland, maar is sinds 2010 een zelfstandig land binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Vissers aan de kust van West-Friesland noemden in de 13de eeuw hun dorp naar Sint-Maarten. Dat dorp lag vroeger aan zee. De Noordzee had een bres geslagen in de duinenrij en het zeewater reikte tot aan de West-Friese Zeedijk. Dat bij westerstormen en extreem hoog water de zee nog wel eens door die dijk heen brak, is te zien aan de vele wielen in de omgeving. Dat zijn diepe poelen die achterbleven op de plaats waar het kolkende zeewater een diep gat achter de dijk had uitgelepen. De wielen waren meestal zo diep dat er een nieuwe dijk omheen werd gelegd. Camping De Wielen ligt aan de Groenedijk, aan de zuidrand van Sint-Maarten, op de plek waar twee wielen achterbleven. Nu doen ze dienst als visvijver. De camping beschikt verder onder andere over een zwembad en heeft een mooi trekkersveld waar fietsers hun tent kunnen opzetten.

Schagen

Mpumalanga

Net als in Nederland ligt ook in Zuid-Afrika Schagen niet ver van Alkmaar. Het Zuid-Afrikaanse Schagen is wel een paar maatjes groter dan het nabijgelegen Alkmaar, al wil dat niet heel veel zeggen. Een postagentschap, een paar winkeltjes en wat verspreide boerderijen, dat is het wel. Vanzelfsprekend zijn beide plaatsjes vernoemd naar de steden in Noord-Holland. Ze liggen in de provincie Mpumalanga, deel van het voormalige Transvaal, waar de door de kolonisten toegekende plaatsnamen een voor een worden vervangen door Afrikaanse namen.

Tin | Barsingerhorn

Koptisch

Akkoord, bij sommige plaatsnamen is de overeenkomst met een buitenlandse naamgenoot een tikje vergezocht. Midden in Egypte, aan de oever van de Nijl, ligt de stad Girga. Het is een belangrijke stad voor de koptische kerk en tevens bisschopszetel. De Koptische naam voor Girga is Tin.

Pooland | Barsingerhorn

Walvisvaarders

De walvisvaart, daarmee verdienen veel mannen die aan het noordelijk deel van de West-Friese Omringdijk woonden van de 17de tot diep in de 19de eeuw de kost. Ten noorden van Barsingerhorn lag een handjevol huizen aan de dijk en lange tijd nam niemand de moeite er een naam aan te geven. Waarschijnlijk waren het walvisvaarders die hun buurtschap de naam Pooland gaven als aandenken aan hun reizen naar de Noordelijke IJszee. Een van de huizen heet eveneens Pooland.

Anna Paulowna

Overgrootmoeder

Julianadorp is een begrijpelijke plaatsnaam in een land waarover koningin Juliana ruim vijftig jaar lang de scepter zwaaide. Maar waarom is een naburig plaatsje vernoemd naar de dochter van een Russische tsaar? Wie een beetje heeft opgelet tijdens de geschiedenisles zal het wel weten. Anna Paulowna was de echtgenote van koning Willem II en daarmee de overgrootmoeder van koningin Juliana. De polder in de Kop van Noord-Holland werd drooggemaakt in 1846, toen Anna Paulowna koningin van Nederland was. Het grootste dorp in de polder werd naar haar genoemd.

**WAAROM IS EEN
NABURIG PLAATSJE
VERNOEMD NAAR DE
DOCHTER VAN EEN
RUSSISCHE TSAAR?**

Julianadorp Polder Koegras

In de polder Koegras stond aan het einde van de 19de eeuw een klein groepje huizen bij elkaar. Toen de eigenaar van de polder, mr. Pieter Loopuyt, er in 1909 een kerk liet bouwen werd het een echt dorp. In hetzelfde jaar werd prinses Juliana geboren en Loopuyt kreeg van koningin Wilhelmina toestemming om zijn dorp de naam Julianadorp te geven. Ook op Curaçao ligt een Julianadorp; de eerste huizen daar werden gebouwd in 1928.

Via de duinen, Fort Kijkduin en vuurtoren de Lange Jaap gaat de route naar de ponthaven in Den Helder. Aan de overkant van het Marsdiep zijn het kerkje van Den Hoorn en het silhouet van de Hoge Berg bij helder weer duidelijk zichtbaar. Op Texel gaat het eerst richting Oudeschild. Hier bezat zeeheld Michiel de Ruyter ooit een huis. Hij keek uit over de Reede van Texel, waar schepen lagen te wachten op gunstige wind om zee te kiezen. In Oudeschild kregen ze drinkwater aan boord, afkomstig uit de Wezenputten op de flanken van de Hoge Berg. Het Skillepaadje leidt naar die putten.

Hoge Berg | Oudeschild Keileembult

Neem bewoners van bergdorpjes in de Alpen, de Pyreneeën, de Andes, de Himalaya of enig ander gebergte mee naar Texel om hun de Hoge Berg te laten zien en ze zullen omvallen van het lachen. Toch heeft de keileembult van 15,3 meter hoog een cruciale rol gespeeld bij de vorming van het Waddengebied. Sterker nog: zonder de Hoge Berg zouden er geen Waddeneilanden zijn geweest. In het ondiepe water ten oosten van dit plakkaat keileem konden zich de zandruggen afzetten die uitgroeiden tot eilanden. Een wintersportgebied in Californië heet Mountain High, de Amerikaanse variant van Hoge Berg. De toppen reiken daar wel tot boven de 2500 meter.

Begraafplaats Loladse | Oudeschild Opstandelingen

Op de flanken van de Hoge Berg aan de Zuid-Haffel liggen ongeveer 475 Georgiërs begraven. Ze waren door de Duitsers krijgsgevangen gemaakt, hadden wegens de erbarmelijke leefomstandigheden dienst genomen in de Duitse Wehrmacht en waren in februari 1945 als bezettingsmacht op Texel gestationeerd. Toen het er naar uit begon te zien dat de Duitsers zouden capituleren, kwamen de Georgiërs op Texel in opstand. Het resulteerde in een bloedige strijd die zeker zeshonderd Duitsers, rond de vijfhonderd Georgiërs en 117 Texelaars het leven kostte. Bovendien bleef de oorlog op Texel voortduren tot 20 mei, terwijl de rest van Nederland al ruim twee weken bevrijd was. De erebegraafplaats op Texel draagt de naam van de commandant van de Georgiërs, Schalwa Loladse.

Belzenbos | Den Hoorn Werkverschaffing

Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog vluchtten honderdduizenden Belgen naar het neutrale Nederland. Belgische soldaten werden ontwapend en in Nederland geïnterneerd. Een deel van hen kwam terecht op Texel. In het kader van een werkverschaffingsprogramma plantten zij naaldbomen aan om verstuiving van de zandduinen tegen te gaan. Het perceel dat door de Belgen is aangeplant heet nu het Belzenbos en ligt aan de Belzenweg in natuurgebied De Dennen.

Californië | De Koog Hotel California

De Koog is de enige echte badplaats van Texel. De eigenaar van een nieuw hotel wilde in 1934 zijn gasten doen geloven dat het er net zo aangenaam toevoel als aan de zonovergoten stranden van Californië. Hij noemde zijn hotel Nederlandsch Californië en de weg langs het hotel kreeg de naam Californiëweg. Na de Tweede Wereldoorlog veranderde de naam in Hotel Californië. Helaas voor de fans van The Eagles werd het hotel een appartementencomplex en kreeg de naam Residentie Californië, zodat de associatie met de hit 'Hotel California' wat vergezocht werd. Residentie Californië ligt nog altijd aan de Californiëweg, aan de rand van het Californiëbos.

De Nederlanden | De Koog Kweldergebied

Texel is een beetje Nederland in het klein. Vandaar misschien dat er zo veel plekken zijn die iets met het buitenland te maken hebben. Maar Texel heeft ook zijn eigen Nederlanden. Door het aanleggen van een zanddijk werd het eilandje Eierland in 1630 met Texel verbonden. Ten westen van de zanddijk ontstonden nieuwe duinen maar er vormde zich ook een nieuw kweldergebied: Nieuw-Nederland. In 1859 werd dit afgedijkt en had Texel er een stukje laaggelegen land bij. De Nederlanden vormen nu samen met de Muy en de Slufter een natuurgebied.

Dromer van Rapa Nui | Zuid-Eierland Paaseiland

Veel verder dan Texel en Paaseiland kunnen twee eilanden niet uit elkaar liggen. Toch hebben de twee een band en niet alleen omdat ze ongeveer even groot zijn. Jacob Roggeveen vertrok van de Reede van Texel voor de zeereis die hem op paaszondag van het jaar 1722 op een eiland deed belanden. Hij noemde het nieuwontdekte land Paaseiland. In de taal van de bewoners heet het Rapa Nui, Grote Rots. De enorme beelden van Paaseiland zijn wereldberoemd; deze Moai horen tot het Werelderfgoed van Unesco. Bij de Eiland Galerij op Texel staat De Dromer van Rapa Nui, een beeld dat door een beeldhouwer van Paaseiland uit tufsteen is gemaakt om de band tussen Texel en Rapa Nui te bevestigen. De Dromer kijkt in de richting van dat verre eiland waar die andere beelden staan, Rapa Nui.

De Eiland Galerij, Postweg 72, Zuid-Eierland, Texel; www.eilandgalerij.nl.

Nieuw-Breda | De Cocksdorp

Vruchtbare grond

 Het is maar een van de boerderijen in de polder Eierland waarvan de naam verwijst naar een ander deel van Nederland. De polder werd in 1835 drooggelegd en vanuit heel Nederland kwamen boeren die op de vruchtbare grond een bedrijf wilden beginnen. Ze noemden hun boerderijen naar de plaats waar ze vandaan kwamen. Op het terrein van Nieuw-Breda is nu een boerderijcamping aangelegd.

Boerderijcamping Nieuw-Breda, Postweg 132, De Cocksdorp, Texel; www.camping-texel.com.

De Krim | De Cocksdorp

Ver weg

 Na de drooglegging van de polder Eierland kregen drie boerderijen in het noordelijkste puntje van Texel de namen Siberië, Sebastopol en De Krim. Ze lagen ver weg van de rest van het eiland en dus ook van de rest van Nederland en de wereld, en uit de gekozen namen moest dat kennelijk blijken. De weg die naar De Krim leidde kreeg later de naam Krimweg, het nabijgelegen duingebied ging Krimduinen heten en toen er een bos werd aangeplant lag de naam voor hand: het Krimbos. Aan de rand van het bos ligt vakantiepark De Krim.

De Sahara van het Noorden | Vlieland

Sahara van het noorden

 De westelijke helft van Vlieland bestaat uit zand, 25 km² zand. Een groot deel ervan is militair oefenterrein. Waar geen kogels rondvliegen, vormen drijfzand en snel opkomend tij een gevaar. De truck van de Vliehors Expres is hier het aangewezen vervoermiddel. Wie de Vliehors overziet, zal zich niet verbazen over de bijnaam: de Sahara van het Noorden.

Cranberryvlakte | Vlieland

Scheurbuik

De cranberry is een laag struikje dat oorspronkelijk alleen in Noord-Amerika voorkwam. De bessen die aan de struikjes groeien bevatten veel vitamine C. Schepen namen vaak vaten cranberry's mee aan boord om de bemanning te vrijwaren voor scheurbuik. Volgens een mooie legende spoelde in 1845 op Terschelling een vat cranberry's aan. De jutter die het vat vond, hoopte op sterke drank en droop teleurgesteld af toen hij na opening van het vat alleen zure bessen aantrof. 23 jaar later ontdekte een botanicus dat er cranberry's op Terschelling groeiden. Vogels hebben er waarschijnlijk voor gezorgd dat ze ook op Vlieland terecht kwamen; op beide eilanden zijn de leefomstandigheden voor de cranberry ideaal. De Cranberryvlakte op Vlieland ligt ten oosten van het Pad van Dertig, aan de fietsroute.

Fransche Gaatje | Waddengebied

Zeemanslied

Net ten oosten van Vlieland ligt een klein eilandje, nauwelijks meer dan een zandplaat, dat Richel heet. Een geul ten zuiden van Richel staat bekend als het Fransche Gaatje. Een paar zeemijlen naar het noorden ligt de zandplaat Engelschhoek, ook wel Engelse Hoek genoemd. De Engelschhoek wordt begrensd door het Engelsmangat. Zijn de drie vernoemd naar Franse of Engelse schepen die hier ooit schipbreuk leden? Wie het weet, mag het zeggen. 'Het Fransche Gaatje' is een zeemanslied dat door Astrid Nijgh van een Nederlandse tekst is voorzien en op het repertoire staat van een aantal shantykoren.

Zuidwalvulkaan | Waddengebied 2000 meter onder zee

Nederland heeft een echte vulkaan. Niet zo een als de Etna of de Vesuvius, maar een die goed ligt verstoppt. De Zuidwalvulkaan moet zo'n 160 miljoen jaar geleden vele malen zijn uitgebarsten en is ongeveer twaalf miljoen jaar lang actief geweest. Daarna verdween hij onder een dikke laag sediment. 2000 meter onder de bodem van de Waddenzee ligt hij verscholen, maar de temperatuur is op die plek nog altijd dertig graden hoger dan elders in Nederland op dezelfde diepte. De aanwezigheid van de Zuidwalvulkaan kwam aan het licht toen een oliemaatschappij op zoek ging naar gas in de bodem van de Waddenzee. Uit seismisch onderzoek bleek dat er een berg van 1000 meter hoogte onder de Waddenzee lag en boringen toonden aan dat het om een vulkaan ging. De veerboot van Vlieland en Terschelling naar Harlingen vaart ten zuidwesten van het eiland Griend over de Zuidwalvulkaan heen.

Fryslân | Friesland Stukje buitenland

In verkiezingstijd staan in de weilanden borden van de Fryske Nasjonale Partij. En al zijn er meer provincies en regio's die een eigen karakter, eigen tradities, een eigen vlag of een eigen volkslied hebben, alleen Friesland heeft een internationaal erkende eigen taal. De plaatsnaamborden zijn tweetalig; Friesland is een stukje buitenland dat helemaal door Nederland wordt omringd. Aan de grenzen met Groningen en Drenthe staan zelfs grenspalen. Friesland heeft eigen sporten, eigen muziek, een eigen literatuur en een geschiedenis waarin de strijd tegen Holland een vooraanstaande rol speelt. Minder bekend is dat uit Friesland de lekkerste lokale specialiteiten komen. En die beperken zich niet tot kaas, worst of Beerenburg. Stap maar eens een bakkerij binnen en

vraag om dúmkes, drabbelkoek, oranjeboek, súkerlatte of keallepoat. In de Verenigde Staten liggen twee dorpjes die Friesland heten en ook een Vriesland. Echt vriezen doet het op de Mount Friesland, een 1700 meter hoge berg in Antarctica die deel uitmaakt van het Frieslandgebergte. Zo'n bergmassief heeft Fryslân dan weer niet.

Vikingschat Wieringen | Westerklijf Rooftochten

Een weiland ten zuidwesten van de Hollebalgweg, vlak voor de buurtschap Westerklijf, is de plek waar in 1996 een eerste zilver-schat werd gevonden. De zilveren munten, sieraden en andere waardevolle objecten bleken er te zijn begraven door Vikingen uit Denemarken. Later kwamen er nog twee zilver-schatten boven de grond. Uit de vondsten bleek dat de Vikingen zich in de 9de eeuw korte tijd hier hebben gevestigd. Waarschijnlijk gebruikten ze Wieringen, dat toen nog geen eiland was, als uitvalsbasis voor hun rooftochten. Op de plek waar de Westerklijf met een bocht overgaat in de Klieverkruisweg, ligt een picknickplaats. Midden op het grasveld is met stenen een ovaal gemaakt, het 'graf van de onbekende Viking'. In het Viking Informatie Centrum bij Den Oever is een tentoonstelling ingericht over de Vikingen en hun leefwijze. Daar is ook een replica van de zilver-schat te zien.

**Viking Informatie Centrum, Havenweg 1,
Den Oever; www.vikings.nl.**

**Een extra route op Terschelling staat
op de website.**

**Ga naar www.fietsenrondwereld.nl
voor de routebeschrijving.**

ETAPPE

3

DE ROUTE / KAART 3

Sint-Maarten - Zurich

Start: Camping De Wielen, Killemerweg 2, Sint-Maarten.

Eindpunt: Hengelsport Zurich, Caspar de Roblesdijk 1-3, Zurich.

Het is ook mogelijk de etappes van station naar station te rijden. Stations aan (of nabij) de route van deze etappe zijn: Schagen - Anna Paulowna - Den Helder - Harlingen.

 SINT-MAARTEN Ga voor de camping ➤ de Killemerweg op, 1e ➤ Groenedijk, fp. ➤ aanh. Dorpsstraat, volgen. Na 1,0 km ➤ Valkkogerdijk, knp 25 - 45 **SCHAGEN**. Knp 45 ➤ Gedempte Gracht. ⬅ aanh. Nieuwe Laagzijde, einde ➤ Stationsweg. Ⓐ Plantsoen, Ⓐ Spoorlaan. Einde ⬅ Zuiderweg, fp, spoor over. Rotonde ➤ Grotevallerweg. Ⓐ volgen. ➤ aanh. Grotevallerweg, ⬅ aanh. Muggenburgerweg. N241 overst, Muggenburgerweg volgen, knp 51 - **TIN** - 52 - 78 -

 POOLLAND - 36.

Knp 36 ➤ Slikkerdijk volgen. Na 2,2 km ➤ Noordzijperweg, meteen ⬅ Oude Sluizerweg (parallelweg Slikkerdijk). Einde ➤ knp 14 - 15.

1 Routepunt 1, knp 15, Kerkweg, Anna Paulowna.

De route splitst zich hier. Etappe N3.1 vervolgt in westelijke richting en gaat via Julianadorp, Den Helder, Texel, Vlieland en Harlingen naar Zurich. Etappe N3.2 buigt af naar het oosten en gaat via Van Ewijcksluis, Wieringen en de Afsluitdijk naar Zurich.

Het waddenveer van Texel naar Vlieland vaart alleen van eind april tot eind september, in juli en augustus dagelijks. Tijdig reserveren is belangrijk; in het hoogseizoen is het zelfs nodig minimaal een week van tevoren te reserveren. Wie vanaf dit punt etappe N3.1 wil volgen, moet dus zeker weten dat er plaats is op het waddenveer. Anders rest de 'wintervariant' over Wieringen en de Afsluitdijk, etappe N3.2, eventueel in combinatie met een rondje over Texel.

Waddenveer: Rederij De Vriendschap, Vuurtorenweg 100, De Cocksdorp, Texel; 0222-316451; www.waddenveer.nl.

Etappe N3.1.

15 **ANNA PALOWNA** - 72 - pont 71 - 10 - **JULIANADORP** - 75 - 18 - 22 - 8 - 5 - 3 - Veer naar Texel.

TEXEL.

Veerhaven Texel

2 Routepunt 2, knp 3, Havenplein, Den Helder.

Knp 1 - 25 - 40 - 39 - 42 - **HOGHE BERG** - 41 - **GEORGISCHE EREBEGRAAFPLAATS LOLADSE** - 26 - 45 - 11 - 5.

Knp 5 (⊙) aanh, *Rommelpot*, later *Jan Ayeslag*, 1e (⊙) *Nattevlakweg*.

 BELZENBOS, *Nattevlakweg* volgen. *Westerslag* overst, *Randweg*, volgen. Na 3,1 km knp 15 - 16 - 17.

3 Routepunt 3 knp 17, Randweg/Californiëweg, Texel.

17 - **CALIFORNIË** - 70 - 65 - 66 - 23 - 22.

Knp 22 (⊙) fp, *Zanddijk*, volgen. **DE NEDERLANDEN**. Na 2,0 km (⊙) *Muyweg*. **DE DROMER VAN RAPA NUI**. 1e (⊙) *Postweg*, fp.

 NIEUW BRED A. 1e (⊙) *Slufterweg*, knp 27.

Knp 27 (⊙) *Zanddijk*. Na 3,3 km (⊙) fp volgen. Einde fp *Krimweg* overst, (⊙) fp, meteen (⊙) aanh, *Krimbos*, fp, volgen. **DE KRIM**. Einde (⊙) knp 29 - 31.

Knp 31 overst, (⊙) naar beneden, *Vuurtorenweg*. Einde (⊙) *Volharding*. Veer naar **VLIELAND**.

4 Routepunt 4, Veersteiger 'Volharding', Texel.

Het veer van Texel naar Vlieland vaart alleen van eind april tot eind september. Het veer zet fietsers af op de Vliehors op Vlieland. Daar verzorgt de Vliehors Expres het vervoer tot aan het Posthuys, inbegrepen in de prijs van de overtocht. De route gaat verder bij het Posthuys. Waddenveer: Rederij De Vriendschap, Vuurtorenweg 100, De Cocksdorp, Texel; 0222-316451; www.waddenveer.nl. Vliehors Expres; www.vliehorsexpres.nl.

VLIELAND.

 VLIEHORS. Bij *Posthuys Postweg* op ri Oost-Vlieland. Na 4,2 km (⊙) *Oude Postweg*, fp. Na 4,6 km (⊙) *Pad van Dertig*, fp. **CRANBERRYVLAKTE**. Einde (⊙) *Zesduinenpad*, volgen. Na 7,3 km (⊙) aanh, fp, (⊙) volgen. Einde (⊙) *Kampweg*. 1e (⊙) *Badweg*, fp. Einde (⊙) *Kerkplein*, later *Kerkglop*, (⊙) *Dorpsstraat*, later *Havenweg*. Veersteiger, veer naar **HARLINGEN** of **TERSCHELLING**.

5 Routepunt 5, Veersteiger Vlieland.

 ZUIDWALVULKAAN, FRANSCHE GAATJE, ENGELSMANGAT, ENGELSCHHOEK, FRYSLÂN, vanaf veersteiger naar rotonde rijden, (⊙) *Oude Ringmuur*. *Prinsenbrug* over (⊙) *Prinsenstraat*. (⊙) *Havenplein*, brug over, einde (⊙) *Hoge Havenweg*, later *Havenweg*, later *Zeeweg*. Na 0,9 km (⊙) spoor over, *Westerzeedijk*, einde (⊙) *Westerzeedijk*. Dijk op, scherp (⊙), later fp buitendijks, *Westerzeedijk*. Na 8 km dijk over, *Caspar de Roblesdijk* **ZURICH**.

Eindpunt: Hengelsport Zurich, Caspar de Roblesdijk 1-3, Zurich.

ETAPPE N3.2.

Knip 15 (↩) *Kerkweg*, rotonde (➡) *Van Ewijcksvaart*, fp, volgen, knip 18 – 76.

Knip 76 (Ⓐ) *Koningsweg*. Na 0,5 km (➡) *Hollebaldweg*. **VIKINGSCHAT**, later *Westerklief*. Na 1,7 km (↩) *Klieverkruisweg*, later *Hypolitushoeverkruisweg*, knip 67 – 23 – 24 – 66 – (Afsluitdijk) – 59.

Knip 59 (Ⓐ) *Caspar de Roblesdijk* **ZURICH**.

Eindpunt: Hengelsport Zurich, Caspar de Roblesdijk 1–3, Zurich.

Horeca onderweg

Sint-Maarten

Camping De Wielen, Killemerweg 2,
Sint-Maarten; www.campingdewielen.nl.

Schagen

Diverse horeca;
www.vvkvannoordholland.nl.

Poolland

Kort Verblif, Poolland 24,
Barsingerhorn; 0224–542819.

Etappe N3.1

Anna Paulowna

Diverse horeca;
www.vvkvannoordholland.nl.

Intlandorp

Diverse horeca & kampeertreinen;
www.vvkvannoordholland.nl.

Den Helder

Diverse horeca;
www.vvkvannoordholland.nl.

Oudeschild-Texel

Diverse horeca; www.texel.net.

De Cocksdorp-Texel

Boerderijcamping Nieuw-Breda, Postweg 132,
De Cocksdorp, Texel;
www.camping-texel.com.

Vakantiecentrum De Krim, Roggeslootweg 6,
De Cocksdorp, Texel; www.krim.nl.

Vlieland

De Lange Paal, Postweg 1a, Vlieland;
www.staatsbosbeheer.nl.

Diverse horeca; www.vlieland.net.

Harlingen

Diverse horeca; www.harlingen-friesland.nl.
De Zeehoeve, Westerzeedijk 45,
Harlingen; www.zeehoeve.nl.

Zurich

Hotel De Steenen Man,
Caspar de Roblesdijk 26, Zurich;
www.hotelsteeneman.nl.

Etappe N3.2

Hypolitushoeve-Wieringen

Diverse horeca; www.vvwwieringen.nl.

Den Oever-Wieringen

Diverse horeca; www.vvwwieringen.nl.

ETAPPE

4

• ZURICH - NEDERLAND •

De vierde etappe begint in Zurich. Niet de Zwitserse stad Zürich (let op het trema), maar het Friese dorpje aan de kop van de Afsluitdijk. Nog geen tweehonderd mensen wonen er, maar jaarlijks komen honderden Zwitsers naar Zurich om het plaatsnaambord te fotograferen en ansichtkaarten naar huis te sturen. De eindbestemming van deze eerste rit is een nog veel kleinere buurtschap in de Kop van Overijssel: Nederland. Een buurtschap die zijn naam niet alleen deelt met het land waarvan hij deel uitmaakt, maar ook met twee plaatsen in de Verenigde Staten. Ongeveer halverwege de etappe ligt overigens de buurtschap Nieuw-Amerika. De tocht voert langs kliffen en gletsjerdalen, langs een grafkelder waar mummies liggen, via een Russisch-orthodox klooster en uitgestrekte lavendelvelden en doet zelfs even de Hel aan. En dat allemaal in Friesland, de Noordoostpolder en de Kop van Overijssel.

STEMPELPLAATS

ETAPPE 4

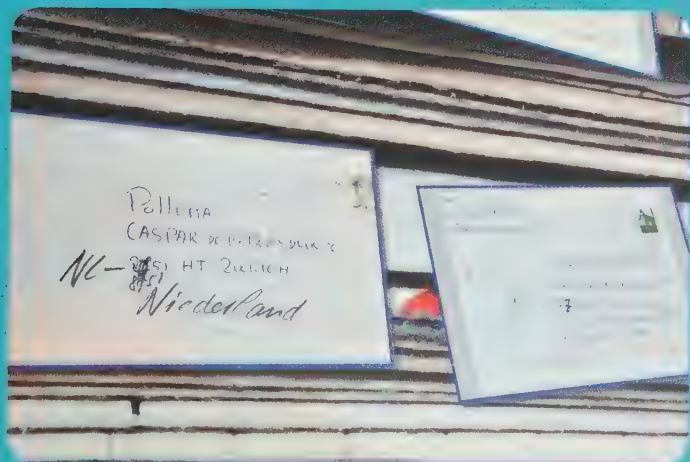
Zurich

Hengelsport Zurich
 Caspar de Roblesdijk 1-3, Zurich
www.zuricherbank.com

De naam van vertrekplaats Zurich zorgt voor verwarring. Aan de zijgevel van de plaatselijke hengelsport- en souvenirwinkel hangt een paneel met een collage van brieven die in Friesland terechtkwamen en eigenlijk voor de stad Zürich in Zwitserland bedoeld waren, of andersom. Om de verwarring nog groter te maken heeft de eigenaar van de winkel, Johan Sint Pollema, een Züricher Bank voor de deur neergezet. Boven het roodgeschilderde bankje wappert de Zwitserse vlag naast die van Friesland. Ook aan de gevel van hotel De Steenen Man is de vlag van Zwitserland prominent aanwezig en het gastenboek van het hotel staat vol notities van Zwitserse gasten. Johan Sint Pollema liet bovendien fantasiebankbiljetten drukken, uitgegeven door de Züricher Zand-

bank. En daarmee zijn we meteen beland bij de oorsprong van de naam van het dorp. Zurich is ontstaan aan de zuidelijke oever van de Marne, een diepe inham die ooit tot bij Bolsward reikte. Op een zandrug verrees een nederzetting die de naam Zuđeringhe kreeg, 'zuidelijke rug'. In de loop der eeuwen werd dat Zurich, door de Friezen uitgesproken als Surch. En hoewel de gemeente het liefst de Friese plaatsnamen hanteert, wisten de inwoners van Zurich te voorkomen dat hun dorp officieel Surch zou gaan heten. Dankzij de naam en de creativiteit van enkele bewoners weet Zurich elk jaar een klein stroompje toeristen te trekken. De Zwitserse stad Zürich is niet de enige naamgenoot. In Canada ligt een Zurich en in de Verenigde Staten zijn vier plaatsen die Zurich heten plus een stadje en een meer die de naam Lake Zurich delen. Allemaal overigens zonder trema, net als het Friese dorp.

Strand | Pingjum Zilte lucht

Aan de Strandweg bij Zurich ligt de piepkleine buurtschap Strand, die zijn naam natuurlijk dankt aan de ligging aan zee. Vandaag de dag benemen de autoweg N31 en de Waddendijk het zicht op die zee, maar er hangt een onmiskenbaar zilte lucht. Ook het Noorse Strand ligt aan de kust, tegenover Stavanger. Het Duitse Waddeneiland Strand werd in 1634 door een stormvloed verzwolgen. De drie Zweedse dorpen die Strand heten, liggen geen van alle aan zee maar wel aan een meer of rivier. Ten slotte is er nog de stad Strand in Zuid-Afrika, bekend vanwege de mooie stranden.

De Marne | Pingjum/Kimswerd Slenk

De Marne, is dat niet een rivier in Frankrijk? Jawel, maar het was ook de naam van een slenk. Rond het jaar 300 van onze jaartelling sloeg het water van de Waddenzee een bres in het Friese land. Waar nu tussen Zurich en Harlingen de zware Waddendijk zee en land van elkaar scheidt, lag vroeger een diepe inham. De Bedelaarsvaart en het stuk Harlinger Vaart dat ten zuiden van Kimswerd en Arum stroomt, zijn de laatste restanten van de vroegere waterloop. De rest van de slenk is ingepolderd. Alleen een klein stroompje bij Bolsward en het ernaast gelegen industrie-terrein herinneren in naam nog aan de Marne.

Harlingen Mexicaanse grens

Harlingen ligt bij de Mexicaanse grens, heeft een flink vliegveld en telt 58.000 inwoners. De stad in de Amerikaanse staat Texas is daarmee bijna vier keer zo groot als de stad aan de Friese Waddenkust. Maar het Friese Harlingen is heel veel ouder. Het kreeg stadsrechten in 1234, eerder dan de meeste andere Friese steden. Het Texaanse Harlingen is gesticht in 1904. Ook in New Jersey ligt een Harlingen. Intussen is het niet veel meer dan een buurtje in Township Montgomery maar oorspronkelijk was het een dorpje bij de nederzetting Dutchtown, in een gebied waar veel Nederlandse kolonisten woonden. Zij noemden hun dorp naar de Friese stad waar ze vandaan kwamen. Waarschijnlijk hadden de stichters van Harlingen in Texas familiebanden met de eerste bewoners van Harlingen in New Jersey.

HET TEXAANSE HARLINGEN IS GESTICHT IN 1904

Midlum Friese oorsprong

Het Fries werd ooit gesproken van het huidige West-Friesland tot aan het zuiden van Denemarken. Veel plaatsnamen hebben een Friese oorsprong dus het is geen wonder dat sommige in het gebied meer dan eens voorkomen. Zo heeft het dorpje Midlum, net ten noorden van Harlingen, een naamgenoot ten noorden van Bremerhaven in Duitsland.

De Bogt fen Guné | Franeker Goudkust

De Bogt fen Guné, dat is Fries voor De Bocht van Guinee; de brede inham voor de kust van Afrika waaraan nu landen als Ghana en Nigeria liggen. Bij Nederlandse zeelieden en handelaren stond het gebied bekend als de Goudkust. Kapitein Jan Alesz maakte zijn fortuin aan de Goudkust en kocht rond 1664 een pand in Franeker dat hij De Bogt fen Guné noemde. Later werd dat pand een café, de naam bleef. De locatie van het café was overigens strategisch; schuin tegenover de universiteit van Franeker. Die universiteit werd in 1811 opgeheven, maar De Bogt fen Guné noemt zich nog altijd het oudste studenten-café van Nederland.

Ried Rieder Treffen

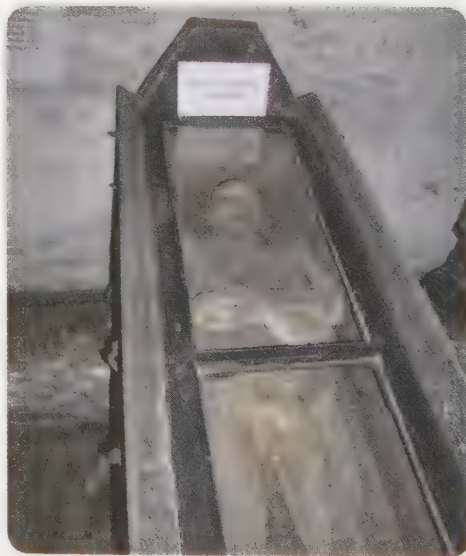
Niet minder dan 243 keer staat de plaatsnaam Ried op de kaart van Europa. Geen van alle zijn het wereldsteden, integendeel zelfs; om ze allemaal te vinden moet je over goede detailkaarten beschikken. Verreweg de meeste dorpjes en buurtschappen die Ried heten, liggen in de Duitse deelstaat Beieren. Ook elders in Duitsland, in Zwitserland en in Oostenrijk komt de naam meermalen voor, in Italië en Nederland elk één keer. In het Duits kan Ried de betekenis 'moeras' hebben, maar ook 'ontgonnen gebied waar de bomen gerooid zijn'. Daarmee is Ried etymologisch verwant aan de Nederlandse plaats Roden, die overigens ook een Duitse naamgenoot heeft. Het Friese Ried, tussen Franeker en Leeuwarden, dankt zijn naam aan een waterloop die de Ried heet en waarvan de naam ook 'waterloop' betekent. Sinds 1985 organiseren de dorpen van tijd tot tijd een Rieder Treffen, waarbij gasten uit tientallen gelijknamige plaatsjes naar één Ried komen.

De Mummies van Wieuwerd | Wieuwerd Geheimzinnig

Geen piramiden, geen sarcofagen, geen farao's, zelfs geen gebalsemde lichamen. Toch liggen in de crypte onder de hervormde kerk van Wieuwerd vier mummies. Net als hun Egyptische soortgenoten zijn ze omgeven door een waas van geheimzinnigheid. Toen een timmerman in 1765 uit nieuwsgierigheid een lijkstond opende in de grafkelder waar hij aan het werk was, kreeg hij de schrik van zijn leven. Het lichaam in de kist bleek niet te zijn vergaan. In totaal trof men toen elf mummies aan waarvan er zeven zijn verdwenen. De andere vier liggen er nog altijd. Wie het zijn is een raadsel en ook weet niemand hoe het kan dat de lichamen niet vergaan. Hoe dan ook: wie echte mummies wil zien in hun oorspronkelijke grafkelder, hoeft niet helemaal naar Egypte te reizen.

Hervormde kerk, Terp 31, Wieuwerd. Geopend van maandag tot en met zaterdag;
www.noardwestfryslan.nl.

In de vroege middeleeuwen lag ten oosten van Leeuwarden nog een diepe inham, die vanaf de Waddenzee tot net ten noorden van Sneek reikte. Deze Middelse zee stond in verbinding met de Marne waardoor steden als Bolsward, Franeker en Harlingen op een eiland lagen: Westergo. Dijkjes van eeuwenoude polders aan de oostelijke oever van de Middelse zijn opgegaan in de Slachtedyk. Vanaf Oosthem laat Friesland een ander gezicht zien: meren, plassen en vaarten, met de onvermijdelijke watersport. IJlst is een van de elf steden en kreeg naam dankzij de schaatsen- en gereedschapsfabriek Nooitgedagt. De route volgt een stuk van de Eebracht, met de beroemde overtuinen.

De Hel | It Heidenskip Helspaed

Een plaatsnaambord staat er niet, de bewoners zijn kennelijk weinig trots op de naam van hun buurtschap. De topografische kaart vermeldt de naam wel: de eerste huizen voorbij het plaatsnaambord van It Heidenskip staan in de Hel. Even eerder buigt een betonnen pad rechtsaf de weilanden in. Dit Helspaed verdwijnt in de verte achter een paar bomen. Symbolisch is het verkeersbord dat onder het straatnaambordje hangt: doodlopende weg. Toch is de naam niet zo onheilspellend als de eerste associaties doen vermoeden. In de streek werd turf gewonnen. De turven lagen te drogen op een schuin aflopend, hellend stuk grond en 'hel' betekent hier niets anders dan 'helling'. Op het Poolse schiereiland Hel ligt een plaats die ook Hel heet en in Zuid-Afrika draagt een natuurreservaat de naam Die Hel.

Gletsjerdal | Friesland Zwerfkeien

Het Heegermeer, de Fluessen en de Morra. Drie meren in het Friese merengebied waarvan de oorsprong zo'n 150.000 jaar terug ligt. Toen trok het landijs zich terug na het saaijen, de voorlaatste ijstijd. De gletsjertong die de stuwwallen van Koudum, Warns en het Gaasterland had opgeworpen verdween als sneeuw voor de zon. Wat overbleef was een gletsjerdal dat zich vulde met water. Inderdaad, een fietstocht langs deze drie Friese meren voert langs een echt gletsjerdal. Het Heegermeer en de Fluessen liggen voor fietsers versholten achter hoge dijken maar wie tussen Koudum en Hemelum het fietspad langs de Morra volgt, bevindt zich aan de rand van het dal. Voorbij It Heidenskip duiken ook de eerste grote zwerfkeien in het landschap op, achtergelaten door dezelfde gletsjer.

It Heidenskip Van God los?

De Hel maakt deel uit van It Heiden-skip. Betekent dat dan toch dat de bewoners van deze streek compleet van God los zijn? Het lijkt mee te vallen. Het gereformeerde kerkje is weliswaar omgebouwd tot woonhuis, maar de deur van de hervormde kerk staat op zondag nog regelmatig open. In een vitrinekastje aan de gevel hangt het gedicht 'Vaders stem' van Freek de Jonge, wiens vader hier preekte. Schrijver Hylke Speerstra vertelt in zijn boek *De oerpolder* over het leven in dit gebied. De strijd om het bestaan was hard, maar de meeste bewoners waren godvruchtig. En die naam dan? Aan de noordelijke oever van de Fluessen lag vroeger een veenmoeras. Het veen werd afgegraven en maakte plaats voor polderland. Wie bij het pontje van Gaastmeer de polder in fietst, ziet meteen hoe het pad een paar meter daalt. Waar nu grasland is, groeide lang geleden heide op de veengrond. Het Heiden-schap, It Heidenskip in het Fries – geen heidenen, maar heideland. De verklaring van deze namen kan ook niet anders dan vriendelijk zijn: weinig buurtschappen liggen er zo vredig bij als De Hel en It Heidenskip.

Russisch-orthodox klooster | Hemelum Iconen

Een witgepleisterde gevel met accenten in wijnrood, een uivormig koepeltje op de nok met daar weer bovenop een Russisch kruis: het gereformeerde kerkje is nauwelijks meer te herkennen. 'Russisch-Orthodox klooster van de H. Nikolaas te Himmelum', staat op het bordje naast de deur te lezen. Een afbeelding van een icoon van de heilige neemt het laatste restje twijfel weg. Een onvervalst Russisch-orthodox klooster. En niet op zomaar een plek: al in de 13de eeuw stond in Hemelum een klooster,

gewijd aan Sint-Nicolaas. Nu zetten twee Friese broeders de traditie voort, zij het met een Russisch accent. Wanneer de deur openstaat zijn bezoekers welkom om het fraaie interieur te bekijken. Brandt boven de deur een rood lampje, dan is er een dienst gaande.

Het Russisch-orthodox klooster van de Heilige Nicolaas, Buorren 18, Hemelum;
www.kloosterhemelum.nl.

Kliffenkust | Gaasterland Gaasterland

Ze zijn een maatje kleiner dan de White Cliffs of Dover, maar dat maakt de kliffen van Gaasterland niet minder interessant. Van de Stichting Natuur en Milieu kreeg het landschap van Gaasterland vier sterren toebedeeld (alleen het Limburgse Geuldal en het stroomdal van de Drentsche Aa scoorden er vijf) en wie hier fietst, snapt waarom. Net als het gletsjerdal van de Fluessen, het Heegermeer en de Morra,

hebben we de kliffen te danken aan de gletsjers uit de ijstijd. Ze stuwden grote massa's leem en zwerfkeien op die in de vorm van heuvels bleven liggen. Deze ruggen van keileem, 'gaasten' genoemd, gaven Gaasterland zijn naam. Ze zijn vergelijkbaar met de bulten die de kern vormen van Texel en de voormalige eilanden Wieringen en Urk. In Gaasterland sloeg het water van de Zuiderzee stukken van de oever weg en ontstonden heuse kliffen van tussen de 5 en 10 meter hoog. De route passeert het Rode Klif, het Mirserklif en het Oudemirdumerklif. Het Rode Klif is de plek waar vrijheidslievende Friezen elk jaar in september de Slag bij Warns herdenken. Tijdens deze veldslag in 1345 wisten de Friezen de Hollandse graaf Willem IV en zijn troepen te verslaan waardoor de heerszuchtige Hollanders een gevoelige tik op de neus kregen. 'Leaver dea as sleaf' staat te lezen op de zwerfkei boven op het klif: 'Liever dood dan slaaf'. Bij het Oudemirdumerklif is een korte wandelroute uitgezet en er staan bankjes. Wie meer wil weten over het ontstaan van dit fascinerende landschap, mag bezoekerscentrum Mar en Klif in Oudemirdum niet overslaan. Het haventje van Laaksum staat te boek als de kleinste vissershaven van Europa.

Bezoekerscentrum Mar en Klif, De Brink 4, Oudemirdum; www.marenklif.nl.

Nij Amerika | Nijemirdum Gelukszoekers

Ten noorden van Nijemirdum lag eeuwenlang een ruig gebied, dat pas halverwege de 18de eeuw werd ontgonnen. Het was de tijd waarin veel gelukszoekers, ook uit Friesland, de Atlantische Oceaan overstaken om een nieuw leven te beginnen in het Land van de Onbegrensde Mogelijkheden: Amerika. Anderen waren van oordeel dat ze dichterbij huis een toekomst konden opbouwen maar de naam van

het overzeese continent bleef een magische klank houden. De boerderij Nij Amearika gaf zijn naam aan de buurtschap die hier ontstond: Nieuw-Amerika.

Bremer Wildernis | Nijemirdum Bremstruiken

Een opvallende richtingwijzer, zeker omdat hij aan een weg staat die Nij Amerika heet. Hij wijst de weg naar de Bremer Wildernis. Amerika en Bremen, naast elkaar in Friesland? De bossen verschenen pas vanaf de 17de eeuw in het landschap van Gaasterland. Met name de tannine uit de schors van de eiken was een gewild product. Die werd verwerkt tot run, waarmee men leer looide en zeilen taande. Daarom plantten grondeigenaren eikenbossen aan. Voor die tijd was de Bremer Wildernis een ruig natuurgebied waar veel bremstruiken groeiden. Met de Duitse havenstad Bremen heeft de Bremer Wildernis hoegenaamd niets te maken. Aan de rand van het natuurgebied ligt de Tuin bij de Wildernis, een prachtig aangelegde pluktuin.

De Tuin bij de Wildernis, Noorderreed 22, Sondel; www.tuinbijdewildernis.nl.

Balk**Moeder aller steden**

Alexander de Grote veroverde Balk, evenals Dzjengis Kahn vele eeuwen later. Marco Polo beschreef deze “nobeles en prachtige stad,” de Arabieren noemden Balk de Moeder aller Steden. De ligging aan de Zijderoute zorgde ervoor dat Balk, ook wel gespeld als Balch of Balkh, al ver voor onze jaartelling tot grote bloei kwam. De stad in het noorden van het huidige Afghanistan was zelfs enige tijd de hoofdstad van een eigen, zeer welvarend koninkrijk. Het Friese Balk ligt niet aan de Zijderoute, maar wel aan de Elfstedenroute. Schaatsers passeren over de Luts, die dwars door het centrum loopt. Bij dit alles steekt het bescheiden Engelse dorpje Balk, in North Yorkshire, wat bleekjes af.

Joodse begraafplaats | Lemmer Drassig

Direct voorbij de sluis van Tacoziyl staat links van de weg een groepje bomen. Verborgens achter het groen ligt daar een Joods kerkhofje. Joden uit Lemmer begroeven hun doden op dit drassige stukje land omdat in de stad de grond te duur was. Begraven wordt er sinds 1939 niet meer; It Fryske Gea onderhoudt de begraafplaats.

Zeeroversnest | Kuinre De Kuinderburcht

Vissers op de Zuiderzee haalden vroeger voor de kust bij Kuinre nog wel eens stenen naar boven. Die vangsten voedden de geruchten dat op de zeebodem de burcht van de beruchte Heren van Kuinre zou liggen. Bij de aanleg van de Noordoostpolder kwamen inderdaad de restanten van een mottekasteel boven water.

Hiervandaan voeren de Heren van Kuinre uit voor hun rooftochten op de Zuiderzee. Vooral schepen van de Hanze moesten eraan geloven; het nu zo vriendelijke dorpje Kuinre was in de 12de en 13de eeuw een heus zeeroversnest. De restanten van de Kuinderburcht in het Kuinderbos, net ten zuiden van het dorp, vormen een van de weinige tastbare aandenkens aan die periode. De Kuinderburcht is te voet bereikbaar vanaf de parkeerplaats aan de Hopweg, volg de bordjes vanaf knooppunt 1:

www.staatsbosbeheer.nl.

De schoorsteen van het ir. D.F. Woudagemaal is het volgende ijkpunt op de route. Deze ‘Reus van Stoom’ staat vlak voor Lemmer aan de oever van het IJsselmeer. Moderne gemalen hebben zijn functie overgenomen, maar bij extreme regenval springt hij nog wel eens bij. Het gemaal prijkt op de Werelderfgoedlijst van Unesco. Voorbij Lemmer, met het gezellige centrum, volgt de route de dijk die Friesland ooit scheidde van de Zuiderzee. Sinds de voltooiing van de Noordoostpolder in 1942 slaan er geen golven meer tegen de dijk. Via de sluis van Schoterzijl stroomde vroeger het water van de rivier de Tjonger in de Zuiderzee uit. Al vroeg in de 18de eeuw werd hier een stuk buitendijks land ingepolderd, een voorloper van de Noordoostpolder in het klein. De route gaat door deze polder en verlaat dus de oude zeedijk.

Viva Lavandula | Marknesse Provence

Is dit de Provence of de Noordoostpolder? De omgeving van Avignon of van Marknesse? Wie op een warme zomerdag over de Uiterdijkenweg fietst, zou zich zomaar kunnen vergissen. Ten oosten van de weg strekken zich brede lavendelvelden uit. Het terrein heeft zelfs een beetje reliëf en het paars spat fietsers tegemoet ... om nog maar te zwijgen van de geur. Viva Lavandula heet het bedrijf dat hier op 10 hectare poldergrond lavendel verbouwt. Er is een theehuis waar onder andere lavendelthee en lavendeltaart op de kaart staan. Wie nog even in Franse sferen wil blijven, kan op de rotonde rechtsaf slaan naar wijngaard Maronesse.

Viva Lavandula, Uiterdijkenweg 45, Marknesse;
www.viva-lavandula.nl.

Wijngaard Maronesse, Steenwijkerweg 23,
Marknesse; www.maronesse.nl.

Klein-Afrika | Marknesse Beeldentuin

Pal tegenover de paarse velden van Viva Lavandula ligt de poort naar Afrika. Klein-Afrika, dat wel. Onder die naam opereren een beeldentuin die zich heeft gespecialiseerd in stenen beelden uit Zimbabwe en een galerie met schilderijen van kunstenaars uit verschillende Afrikaanse landen.

Klein-Afrika, Uiterdijkenweg 48, Marknesse;
www.kleinafrika.nl.

Het Waterloopbos | Marknesse Wereldhavens in de polder

De haven van Bangkok ligt in de Noordoostpolder. Hetzelfde geldt voor de haven van Lagos, een stuk Deense kust en de haven

van Beiroet, en overigens ook voor de Volkeraksluizen en de Oosterscheldekering. Voordat waterbouwkundigen werkten met computermodellen, gebruikten ze schaalmodellen om het effect van stromingen te berekenen. Het Waterloopkundig Laboratorium, gevestigd in het oostelijk deel van het Voorsterbos, was de speeltuin van ingenieurs die met nagebouwde dammen, tunnels, sluizen en havens berekeningen maakten voor grote waterbouwkundige projecten. Aan het eind van de 20ste eeuw hadden computers dat werk overgenomen en was het bos definitief overbodig. De schaalmodellen bleven staan, de natuur heeft ze inmiddels overwoekerd.

Waterloopbos, Voorsterweg 36, Marknesse;
www.natuurmonumenten.nl.

Het Zwarte Meer | Flevoland Tot de verbeelding

Lezers van de boeken over Harry Potter zullen het Zwarte Meer kennen als het geheimzinnige meer bij toverschool Zweinstein. In de gewone mensenwereld spreekt de naam ook tot de verbeelding. Overal dragen grote plassen en kleine poelen de naam Zwarte Meer; van Mongolië tot Tsjechië, van Italië tot Canada. Vroeger was het de plek waar het Zwarte Water in de Zuiderzee uitmondde. Enkele kilometers uit de kust lag de lichtopstand Oud-Kraggenburg, via een strekdam verbonden met het vasteland. Nu slingert het fietspad zich rond de vroegere strekdam, midden tussen de akkers. Sinds de aanleg van de Noordoostpolder stroomt het Zwarte Water uit in een meer. De naam Zwarte Meer lag voor de hand. Overigens zijn er in de wereld ook veel plaatsen en rivieren die de naam Blackwater dragen.

ETAPPE

4

DE ROUTE / KAART 4

Zurich - Nederland

Start: Hengelsport Zurich, Caspar de Roblesdijk 1-3, Zurich.

Eindpunt: NEDERLAND , Zuivelboerderij De Weerribben, Veldhuisweg 9, Nederland.

Het is ook mogelijk de etappes van station naar station te rijden. Stations aan (of nabij) de route van deze etappe zijn: Harlingen - IJlst - Stavoren (Warns).

 ZURICH Voor Hengelsport Zurich Caspar de Roblesdijk op, na 0,4 km Gooyumerweg, **STRAND**, knp 53 - **MARNE** - 64 - 51 - **HARLINGEN**. Knp 51 Zuiderplein, Brouwersstraat, later Spekmarkt, later Simon Stijlstraat, Voorstraat Raadhuisstraat, Grote Sluisbrug over, Bildtstraat, later Bildtseweg, fp op, sluis over. aanh Harlingerstraatweg, volgen.

 MIDLUM Hopmansweg, volgen, aanh, later fp. Einde fp fp, N31 over, einde Kelvinstraat, 1e Edisonstraat, later Verlengde Edisonstraat. Ronde Rijksweg, fp, volgen, knp 16 - **BOGT FEN GUNÉ** - 15 - 9. Knp 9 Leeuwarderweg, fp. Ronde 2e fp, meteen Van Andel-Ripkestraat. Einde Schalsumerweg, volgen, later Franekerweg, later Peinserweg, onder A31 door. In **PEINS** Dorpsstraat, later Meester Frankstraat, Riedsterweg, later Peinserweg. Einde Nieuweweg **RIED**, knp 41 - 90. Knp 90 Menamerdyk, 1e Skingsterdyk, volgen aanh, later Slappeterpsterdyk. In **SCHINGEN** Buorren, 1e Skingsterdyk, door tunnel, Strjitwei. Einde overst fp, 1e Harnzertrekwei, volgen, fp, later Brêgebuorren, knp 61.

1 Routepunt 1, knp 61, Dronrijp.

Knp 61 - 67.

Knp 67 Hatzum, 1e Hatzum, spoor over, later Kleasterwei volgen. Ronde Kleasterdyk, 2e Kleasterdyk. 2e Skans, later Hegeterp, Hegeterp, knp 91 - 83.

Knp 83 It Sân, later Kromwal, later Kleasterdyk. Einde Froonackerdijk, fp. In **WIEUWERD** overst. Swaenwerterdijk **MUMMIES VAN WIEUWERD**, 1e Labadistendyk, einde aanh, overst fp Froonackerdijk. Spoor over, volgen, schuin Yndyk. Einde Hegedyk, knp 89.

Knp 89 Suderdyk. Na 1,6 km Ivige Leane. Einde fp, einde fp, later Pollewei. Einde Thaborwei, knp 44 - 25 - 26 - 27 - 41.

Knp 41 spoor over fp Zuidwesthoekweg. Ronde Stadsiaan, brug over, Galamagracht.

2 Routepunt 2, Stadsherberg Het Wapen van IJlst, Galamagracht, IJlst.

Galamagracht, na 0,1 km ➤ water over, meteen ⬅ Eegracht, volgen. Na 0,3 km ⬅ brug over, Sudergowei. Na 1 km ➤ Iendrachtwei, volgen, ⬅ aanh, Iendrachtwei, later Iewei, volgen. Einde ➤ Osingahuizen, knp 36 - 35 - 34 (pont)

De pont bij Gaastmeer vaart alleen van april tot en met september. Fiets in het winterseizoen via knp 35 - 38 - 32 - 31 - 15 - 16 - 6 - 4 - 17 - 18 - 23 naar It Heidenskip en sluit daar weer aan op de route.

- GLETSJERDAL - DE HEL - 23 - IT HEIDENSKIP - 95 - 94 - 12 - 11 - 10 - RUSSISCH-ORTHODOX KLOOSTER - 8.

3 Routepunt 3, knp 8, Hemelum.

Knp 8 - 2 - 3 - KLIFFENKUST 4 - 5 - 6 - KLIFFENKUST - 15 - 16 - 23 - 24.

Knp 24 Ⓐ Lyklamawei, na 0,4 km ⬅ Wissebuurt. Einde Ⓐ fietspad, einde ➤ Hege Bouwen. Na 1,6 km ⬅ Nij Amerika. NIJ AMERIKA, volgen, na 2,4 km ➤ fp, Bremer Wildernis. BREMER WILDERNIS - knp 27 - 28 - 29.

4 Routepunt 4, knp 29, Balk.

 BALK - 30 - 26 - 25 - 45 - JOODSE BEGRAAFPLAATS - 46 - 51. 51 - 50 - 49 - 66 - 67 - 71 - 26 - 27 - 1 - ZEEROVERSNEST - 31 - 51 - 6 - 19.

5 Routepunt 5, Viva Lavandula, Uiterdijkenweg 45, Marknesse.

 VIVA LAVANDULA, KLEIN AFRIKA 19 - 59 - 23. Knp 23 ⬅ Repelweg (N23) fp, volgen WATERLOOBOS. Na 2,4 km ➤ Kraggenburgerweg, fp. 1e fp ⬅ knp 14 - HET ZWARTE MEER - 34 - 80 - 73 - 74 - 44 - 43 - 41 - - 42.

Eindpunt: NEDERLAND , Zuivelboerderij De Weerribben, Veldhuisweg 9, Nederland. Dit is meteen de eerste boerderij na de T-splitsing Baalingerweg/Veldhuisweg, nog voor het plaatsnaambord van Nederland.

Horeca onderweg

Eindhoven

De Steenen Man, Caspar de Roblesdijk 26,
Zurich; www.hotelsteeenenman.nl.

Harlingen

Diverse horeca; www.harlingenboeit.nl.

Heerlen

Diverse horeca; www.beleefriesland.nl.

Slappeterp

Minicamping Slappeterp, Kleaterdyk 12a,
Slappeterp; www.minicampingslappeterp.nl.

Boazum

Gerbrandy State, Yndyk 2, Boazum;
www.gerbrandy-state.nl.

De Boazumer Mjitte, Waltawei 22,
Boazum; www.boazumermjitte.nl.

IJlst

Stadsherberg Het Wapen van IJlst,
Galamagracht 2-3, IJlst; www.wapenvanijlst.nl.

Hees

Diverse horeca & campings;
www.sudwestfryslan.nl.

Gauwestreek

Diverse horeca; www.sudwestfryslan.nl.

Koudlân

Diverse horeca; www.frieseijsselmeersteden.nl.

Hemelum

De 7de Hemel, Hegewei 2, Hemelum;
www.benb7dehemel.nl.

Mirns

Paviljoen 't Mirnser Klif, Murnserdyk 46a,
Mirns; www.mirnserklif.nl.

Oudemirdum

Brasserie De Brink, De Brink 8, Oudemirdum;
www.brasserieдебrink.nl.

Lemmer

Diverse horeca; www.touristinfolemmer.nl.

De Oudeveelt

Camping 't Sluisje, Schoterzyl 5,
Bantega; 0514-551298.

Marknesse

Viva Lavandula, Uiterdijkenweg 45,
Marknesse; www.viva-lavandula.nl.

Kopvanoverijssel

Diverse horeca; www.kopvanoverijssel.nl.

Nederland

ETAPPE

5

• NEDERLAND - AMERIKA •

Tussen Nederland en Amerika liggen ruim 160 fietskilometers. In rechte lijn zouden het er heel wat minder zijn, maar wie de wereld rond wil fietsen zal toch ook Egypte en Frankrijk, Moskou en Petersburg, Canada en Willemstad met een bezoek willen vereren. En vergeet Hollands Venetië en Hollands Siberië niet. Het kan alle kanten op tijdens deze etappe: nauwelijks 2 kilometer van Moskou staat 't Witte Huis. Eindpunt van de rit is Amerika, waar landbouw en recreatie elkaar ontmoeten.

STEMPELPLAATS ETAPPE 5

Nederland

Zuivelboerderij De Weerribben
Veldhuysweg 9, Nederland
www.weerribbenzuivel.nl

Dit is meteen de eerste boerderij
na de T-splitsing Gaardingerweg/
Veldhuysweg, nog voor het
plaatsnaambord van Nederland.

Nederland. Zoals de naam al doet vermoeden ligt het laag. Aan de rand van natuurgebied De Weerribben staan de negen boerderijen en woonhuizen die samen de buurtschap vormen. Nederland is klein en eigenwijs, omringd door water en zuivel is het belangrijkste exportproduct. Het is eigenlijk net Nederland. Uniek zijn de plaatsnaamborden, de enige in het land met oranje letters. De twintig inwoners zijn er bijzonder trots op en bijna alle toeristen die Nederland aandoen willen bij het bord op de foto. Nederland deelt de naam niet alleen met het land waarvan de buurtschap deel uitmaakt, maar ook met twee andere plaatsen. In de Amerikaanse staat Colorado is Nederland een bergdorpje met ruim 1300 inwoners aan de rand van de Rocky Moun-

tains. Het ligt 80 kilometer ten noordwesten van Denver en werd rond 1850 gesticht als handelspost. In Colorado ligt Nederland op een hoogte van 2500 meter en doet derhalve zijn naam weinig eer aan. Het andere Amerikaanse Nederland ligt wel laag: in het zuiden van Texas, niet ver van de grens met Louisiana. Het is een flinke plaats met ruim 17.000 inwoners en dit Nederland heeft een windmolenmuseum. Op zo'n 20 kilometer van Nederland ligt de plaats Orange. Aan de rand van Nederland ligt zuivelboerderij De Weerribben. Toen de oude boerderij plaatsmaakte voor de nieuwe heeft zelfs een kleine grenscorrectie tussen Baarlo en Nederland plaatsgevonden om ervoor te zorgen dat De Weerribben op Nederlands grondgebied zou blijven. Al sinds 1983 is dit een biologisch bedrijf met 260 melkkoelen die de melk leveren voor de bekende Weerribbenzuivel. De omliggende weilanden worden extensief beheerd, in samenspraak met Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Nederland ligt aan de rand van het natuurgebied De Weerribben dat deel uitmaakt van Nationaal Park De Weerribben-Wieden.

Hollands Venetië | Giethoorn

Hollands Venetië

Amsterdam, Appingedam, Hoorn, Alkmaar, Joure, Goudriaan: allemaal worden of werden ze dankzij de vele grachten en kanalen wel eens vergeleken met Venetië. Toch maakt alleen Giethoorn met recht aanspraak op de titel Hollands Venetië. Niet vanwege de kerken, paleizen en pleinen, maar simpelweg omdat wegen er van ondergeschikt belang zijn. Vrijwel al het transport gaat over het water. In Venetië met gondels, in Giethoorn met punters, pramen die worden voortgeduwd met een vaarboom. Doordat het dorpshart nooit door wegen is ontsloten heeft het veel van zijn oorspronkelijke karakter weten te behouden.

Onna

Golvend landschap

Op de Achterweg is goed te zien dat Onna wat hoger ligt dan de omgeving. Het dorp is gebouwd op een uitloper van de stuwwal waarvan ook de Havelterberg deel uitmaakt en in zuidelijke richting strekken de veenontginningen zich uit. Het dorp komt als Unne voor in geschriften uit de 14de eeuw maar naar de exacte betekenis van de naam is het gissen. Het zou die betekenis kunnen delen met het Italiaanse dorp Onna, in de Apennijnen. De Italiaanse plaatsnaam Onna is afgeleid van het Latijnse woord 'unda', dat 'golf' betekent. En hoewel het berglandschap van Italië niet te vergelijken is met de Kop van Overijssel, ligt ook het Nederlandse Onna wel degelijk in een golvend landschap. Onna werd zwaar getroffen tijdens de aardbeving in 2009 die ook de nabijgelegen stad L'Aquila verwoestte. En dan is er nog een Onna. Op de Japanse eilandengroep Okinawa, halverwege tussen Taiwan en de beide hoofdeilanden van Japan, ligt een dorpje dat Onna heet.

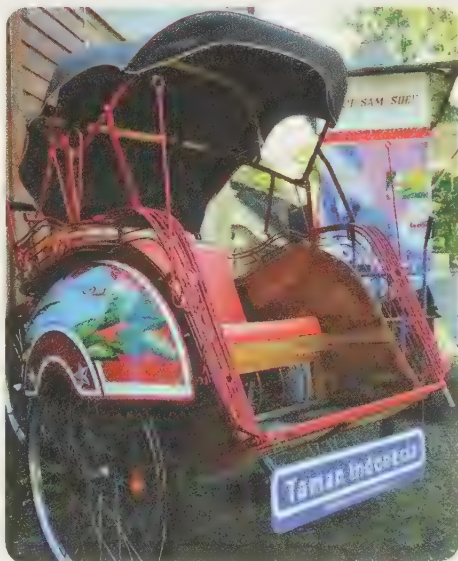
Taman Indonesia | Kallenkote

Tropisch Kallenkote

Een dierentuin die is gespecialiseerd in de fauna van Indonesië. Je moet ervoor naar Kallenkote, bij Steenwijk. Het is de plek waar je de kelatik en de beo, de landak en de balispreeuw in levenden lijve kunt bewonderen. Maar er is meer. In het park staat een paalwoning uit de jungle van Sumatra, de toko verkoopt Indonesische souvenirs en de Saksische boerderij is omgetoverd tot Indisch eethuisje. **Taman Indonesia, Kallenkote 53, Kallenkote; www.taman-indonesia.nl**

Vrijwel direct serveert Drenthe aan de fietsroute een lokale specialiteit: hunebedden. De uitlopers van de Havelterberg geven het landschap meteen ook een heel ander karakter. De buurtschap Holtinge is bekend om de schaapskooi en de bijbehorende kudde.

Diever

Midzomernachtsdroom

In 1946 regisseerde huisarts Broekema in Diever het toneelstuk *Midzomernachtsdroom* van William Shakespeare. Een traditie was geboren en intussen beschikt Diever over een eigen Shakespeare Theater en een restaurant The Shakespeare. Natuurlijk wordt elke zomer een seizoen lang een van de stukken van de grote Engelse toneelschrijver opgevoerd. Bij de kerk van Diever staat een bronzen beeld van elfenkoningin Titiana en Spoel, de wever met de ezelskop, beiden uit *Midzomernachtsdroom*. Naast camping Midzomer in Diever ligt een wijkje waar de straten de namen dragen van personages uit de stukken van Shakespeare. **Shakespeare Theater, Hezenes 3, Diever; www.shakespearetheaterdiever.nl. Camping Midzomer, Theseuslaan 2, Diever; www.campingmidzomer.nl. Restaurant The Shakespeare, Achterstraat 7, Diever; www.theshakespeare.nl.**

Ons Dorp | Vledder

Ons dorp

Het Drentse Vledder deelt zijn naam met geen enkele andere plaats ter wereld maar desondanks krijgt het dorp een vermelding. Onder de schuilnaam 'Ons Dorp' is Vledder in duizenden Nederlandse huiskamers te vinden. Op het Monopolybord liggen de Dorpsstraat en de Brink van Ons Dorp ingeklemd tussen Amsterdam en Arnhem. In werkelijkheid kan Ons Dorp niet anders dan Vledder zijn, want dat is het enige dorp in Nederland dat zowel een Brink als een Dorpsstraat heeft.

Museum voor Valse Kunst | Vledder

Echte namaak

Wie de 'Mona Lisa' wil zien, hoeft niet helemaal naar Parijs te gaan. Het wereldberoemde doek van Leonardo da Vinci hangt namelijk in een museum in Drenthe. Bezoekers mogen het zelfs aanraken. In hetzelfde museum zijn ook doeken te bewonderen van Van Gogh, Picasso en Dalí, van Karel Appel, Mondriaan en Matisse. De stoel van Rietveld staat er, evenals het beeld 'De Denker' van Rodin. Stuk voor stuk lijken ze echt, maar stuk voor stuk zijn het werken van vervalsers. Het museum deelt de voordeur met een galerie voor glaskunst en hedendaagse grafiek.

Het Museum voor Valse Kunst, Brink 1, Vledder; www.museums-vledder.nl.

Miramar | Vledder

De Blauwe Dame

Tijdens haar reizen verzamelde mejufrouw Jeanne A.W. Warners over de hele wereld schatten van de zee. De Blauwe Dame, zoals ze werd genoemd, nam koffers vol schelpen, koralen, fossielen en vissen mee en bouwde een ongekende collectie op. Waar diverse kustplaatsen geen belangstelling hadden, zag de burgemeester van Vledder wel wat in een museum. En zo komt het dat in Vledder, midden in Drenthe, een echt zeemuseum staat: Miramar. De verzameling is net zo opmerkelijk als de locatie en als de dame die alle schatten bijeenbracht.

Zeemuseum Miramar, Vledderweg 25, Vledder; www.miramar-zeemuseum.nl.

Koloniehof | Frederiksoord Weldadigheid

Ook in dit deel van Drenthe heeft het woord 'kolonie' niets te maken met overzeese gebiedsdelen. Bij Frederiksoord waren de koloniën woeste gronden. De Maatschappij van Weldadigheid kocht hier vanaf 1818 grond aan en bouwde kleine huisjes. Arme gezinnen uit de grote steden konden zo een bestaan opbouwen. Wie het koloniehuisje op het terrein van museum De Koloniehof heeft gezien, herkent meteen de andere voormalige koloniehuisjes in de omgeving. Het museum vertelt het opmerkelijke verhaal van de koloniën van de Maatschappij van Weldadigheid en hun band met de gestichten in Veenhuizen.

De Koloniehof, Koningin Wilhelminalaan 87, Frederiksoord; www.dekoloniehof.nl.

Mei Chu | Wilhelminaoord Bamboetuin

Een tropische verrassing langs de fietsroute is bamboetuin Mei Chu. De naam betekent zoveel als 'mooie bamboe' en is van oorsprong Chinees. Op het fraai aangelegde terrein is de sfeer in elk geval oosters, met invloeden uit onder andere China en Japan en met bamboe paalwoningen uit de Filipijnen.

Mei Chu, Van Naamen van Eemneslaan 5a, Wilhelminaoord; www.meichu.nl.

Lombok | Noordwolde-Zuid Woonwagenkamp

Noordwolde-Zuid stond vroeger bekend als Lombok. Een zijstraat van de Zuiderweg herinnert daar nog aan: de Lombokweg. In feite is het niet meer dan een karrenspoor dat tegenover de Johannes Mooijstraat tussen de huizen verdwijnt. De naam Lombok zou lang geleden zijn gebruikt om een woonwagenkamp bij de Zuiderweg aan te duiden en de wijk nam later de naam over. Van enig verband met het Indonesische eiland Lombok lijkt geen sprake te zijn.

Frankrijk | Nijeberkoop Strijd

Volgens de overlevering lagen de bewoners van het buurtje ten zuiden van Nijeberkoop regelmatig met elkaar overhoop. Dat was in de tijd dat Napoleon aan alles en iedereen de oorlog verklaarde en de Fransen in heel Europa strijd voerden. 'Et liekt daor wel Frankriek', zeiden de Stellingwerwers, en zo komt de buurtschap Frankrijk aan zijn naam.

Egypte | Makkinga Zandgronden

Over de oorsprong van de naam Egypte doen verschillende verhalen de ronde. Die naam zou te maken kunnen hebben met de zandgronden in de omgeving. Het is echter waarschijnlijker dat hier zigeuners leefden, net als op andere plaatsen in Nederland die de naam Egypte kregen. Vaak beweerden rondtrekkende zigeuners dat ze uit Egypte kwamen, reden waarom ze in Engeland 'gypsies' werden genoemd.

Taalgrens | Friesland

Tjongervallei

Let eens op de straatnaambordjes. De Prikkedam heet na de brug ineens Prikkedaem. Ten zuiden van de brug loopt parallel aan het riviertje de Kuinderweg en ten noorden ervan heet een zijstraat de Tjongervallei. Het riviertje is tweetalig: in het Nederlands heet het Kuinder, in het Fries Tjonger. Logisch, want de Tjonger markeert een taalgrens die grappig genoeg dwars door de provincie Friesland loopt. Ten noorden van de Tjonger spreekt men Fries. Het Stellingwerfs, een Nedersaksisch dialect verwant aan het Drents en het Twents, is de voertaal ten zuiden van het riviertje, dat in het Stellingwerfs overigens Kuunder heet. Geen Waalse of Vlaamse toestanden, maar de route passeert hier dus wel een onvervalste taalgrens.

Moskou | Donkerbroek

Knipoog

In Moskou staat slechts een handjevol huizen. Pas in de tweede helft van de 19de eeuw ontstond hier een kleine nederzetting aan de Opsterlandse Compagnonsvaart. De eerste bewoner noemde zijn boerderij Moscou, waarschijnlijk met een knipoog naar de buurtschap aan de overkant van de turfvaart, Petersburg. Uiteindelijk kreeg het hele buurtje de naam Moskou, hoewel er niets is wat aan de Russische hoofdstad refereert. In Amerika, Canada, Engeland en zelfs India liggen plaatsen met de naam Moscow. Rusland telt een aantal dorpen die, net als de hoofdstad, Moska heten. Wie aan het einde van de Heechfeanswei niet rechtsaf slaat, de Moskouwei op, maar linksaf, komt in Klein-Groningen. Deze buurtschap ontstond rond een zuivel-fabriek en dankt zijn naam waarschijnlijk aan een Groninger met heimwee.

Petersburg | Donkerbroek

Eerste bewoners

Volgens de overlevering heette een van de eerste bewoners van deze buurtschap Peter, of Pieter, en ontstond zo aan het einde van de 18de eeuw de naam Petersburg. Veel groter dan een stuk of twintig woningen en boerderijen is Petersburg nooit gegroeid. De naam lijkt op die van de Russische stad Sint-Petersburg en inspireerde een boer aan de overkant van de Opsterlandse Compagnonsvaart om zijn boerderij Moscou te noemen. In de Verenigde Staten zijn zeker 25 grotere en kleinere plaatsen die Petersburg heten en de plaatsnaam St. Petersburg komt er twee keer voor.

Het Witte Huis | Donkerbroek

Ambtswoning

De naam van het restaurant aan de rand van Donkerbroek heeft natuurlijk alles te maken met de kleur van het oorspronkelijke pand en niets met de ambtswoning van de Amerikaanse president. Maar met plaatsen als Moskou en Petersburg op een paar kilometer afstand is 't Witte Huis toch op zijn minst een opmerkelijke naam.

't Witte Huis, G.W. Smitweg 20, Donkerbroek;
www.restauranthetwittehuis.nl.

Canada | Elsloo

Kannedeemer

Wie aan de rand van het Canadameer staat, uitkijkend over de uitgestrekte naaldbossen aan de overkant, zou zich heel even in het land Canada kunnen wanen. Alsof er elk moment een grizzlybeer tussen de bomen tevoorschijn zou kunnen komen. Misschien was het die associatie die tot de naamgeving

van de buurtschap Canada leidde. Misschien vond men ook de ontginning van deze woeste gronden net zo veelbelovend als emigratie naar een ver land. Canada ligt nog net in Friesland, tegen de grens met Drenthe aan. Dit is het deel van Friesland waar het Stellingwerfs de voertaal is. Het meer heet officieel Kannedemeer, hoewel ook de naam Aekingameer wordt gebruikt. De weg waaraan de campings in de buurtschap liggen, heet wel Canada. Het meer is een voormalige zandafgraving die nu deel uitmaakt van Nationaal Park Het Drents-Friese Wold.

Te midden van alle opvallende plaatsnamen in de regio valt Makkinga niet echt op. Niet als het om de plaatsnaamborden gaat, althans. Maar let eens goed op. Onder de plaatsnaamborden hangen de borden waarop staat dat je hier maximaal 30 kilometer per uur mag rijden en dat zijn meteen de enige verkeersborden in het hele dorp. Makkinga is verkeersbordvrij en kent ook geen zebrapaden, stoplichten of zelfs wegbelijning. Men gaat ervan uit dat alle verkeersdeelnemers de wegen in het dorp respectvol met elkaar delen. Overigens heet het plaatselijke garagebedrijf Bethlehem. Vanuit Makkinga gaat de route naar het Drents-Friese Wold, het twee Nationale Park dat deze etappe aandoet. Het bezoekerscentrum ligt aan de route, tussen Canada en Appelscha.

Willemstad | Appelscha Willem de Wilde

Willem de Wilde was een van de eersten die zich ten noorden van Appelscha vestigde op een plek die later zou uitgroeien tot een kleine buurtschap. Het buurtje kwam te boek te staan als Willemstad, hoewel er nog altijd slechts een paar huizen staan en zelfs de benaming 'dorp' wat overdreven zou zijn. De Brabantse vestingstad Willemstad is vernoemd naar Willem van Oranje. Vrijwilligers die tijdens de Tiendaagse Veldtocht in 1831 in Willemstad gelegerd waren gaven de naam van die stad aan een gehucht in Groningen, waarschijnlijk ook om hun trouw aan de toenmalige koning Willem I te onderstrepen. Aan de andere kant van de Atlantische Oceaan werd Willemstad, de hoofdstad van Curaçao, vernoemd naar de kleinzoon van Willem van Oranje, stadhouder Willem II.

Hollands Siberië | Veenhuizen

Hollands Siberië

De bijnaam Hollands Siberië kreeg Veenhuizen aanvankelijk omdat het er kaal, leeg en verlaten was en het ver verwijderd was van de bewoonde wereld. Aan de rand van het uitgestrekte Fochteloöerveen was het dorp omgeven door woest en ruig landschap. De Maatschappij van Weldadigheid die in Frederiksoord en omgeving huisjes bouwde voor arme gezinnen, opende in 1823 in Veenhuizen drie gestichten voor bedelaars, landlopers en wezen. Aanvankelijk werden de bewoners, die hier gedwongen verbleven, aangeduid als 'verpleegden'. Met de jaren werd het regime strenger; de overheid nam de gebouwen over en maakte er gevangenis van. In de eerste helft van de 20ste eeuw kreeg de naam Hollands Siberië een nieuwe lading toen het communistische regime van de Sovjet-Unie dissidenten en tegenstanders gevangenzette in strafkampen in Siberië. Nog altijd zitten honderden gedetineerden hun straf uit in Veenhuizen. Tot 1981 was het dorp letterlijk afgesloten van de buitenwereld en mochten alleen gevangenen en gevangenispersoneel Veenhuizen in. De laatste jaren profileert Veenhuizen zich meer en meer als toeristische trekpleister. In de vele monumentale gebouwen zijn restaurants, cafés en ateliers gevestigd en het centraal gelegen Tweede Gesticht herbergt nu het Gevangenis­museum. Aangrijpend is de begraafplaats, waar duizenden verpleegden een anoniem graf kregen. Van de Spaanse begraafplaats is nauwelijks iets terug te vinden; hier werden slachtoffers van de Spaanse griep begraven.

www.veenhuizenboeit.nl

Roden

Ontginning

Om woeste gronden te ontginnen moest men in de vroege middeleeuwen eerst heel wat bomen en struiken rooien. Een 'rode' werd daarmee synoniem voor een stuk ontgonnen grond. In het hart van de ontginningen ten westen van het Peizerdiep ontstond een brinkdorp dat de naam Rothen kreeg en zich ontwikkelde tot het huidige Roden. Op de Brink staat het standbeeld van Ot en Sien. De schrijver van de verhalen over de twee kleuters woonde in Roden. Achter de Brink ligt de havezate Mensinge. Ook in Engeland ligt een dorpje dat Roden heet en Duitsland telt er zelfs drie. En voor de volledigheid: ten zuidoosten van de Spaanse stad Zaragoza ligt het dorpje Rodèn.

In Westervelde toont Drenthe zich van zijn meest pittoreske kant. Ook Norg, omringd door eeuwenoud cultuurlandschap, mag er zijn. De menselijke bewoning van dit gebied gaat terug tot de prehistorie. Via het schitterende beekdal van het Lieverense Diep gaat de route naar Roden.

ETAPPE

5

DE ROUTE / KAART 5

Nederland - Amerika

Start: Zuivelboerderij De Weerribben, Veldhuisweg 9, Nederland.

Eindpunt: Recreatiecentrum Ronostrand, Amerika 16, Een.

Het is ook mogelijk de etappes van station naar station te rijden. Station aan (of nabij) de route van deze etappe: Steenwijk.

 NEDERLAND Bij zuivelboerderij De Weerribben (⊖) *Veldhuisweg*, knp 42 – 50 – 53 – 52 – 61 **HOLLANDS VENETIË**.

Op hoogtijdagen valt het niet aan te raden Giethoorn in te fietsen vanwege de grote drukte op de smalle paden in het dorp. Op rustiger dagen is Giethoorn wel goed toegankelijk, al zijn sommige bruggetjes erg steil. In dat geval bij knooppunt 61 brug over, (⊕) *Beulakerweg*, brug over (⊖) *Bartus Warnersweg*, via parkeerplaats naar *Dominee Hylkemaweg* langs vaart. Einde brug over, *Vermaningspad*, einde (⊖) *Binnenpad*. *Binnenpad* volgen in noordelijke richting, later *Kerkpad*, daar route oppikken.

Knp 61, brug over, (⊖) fp langs *Beulakerweg* (N334). Na 1 km (⊕) *De Deukten*, volgen. Einde (⊖) *Kerkweg*, 1e (⊕) *De Bramen*, knp 64 – 46 – 32 **ONNA**.

1 Routepunt 1, knp 32, Onna.

32 – 15 – 19 – 18 **TAMAN INDONESIA**.

Voor dierentuin **TAMAN INDONESIA** bij knooppunt 18 rechtdoor en 1,4 km doorfietsen. Na bezoek terug naar knooppunt 18.

18 – 10 – 8 – 52 – 51 – 2.

Knp 2 (⊖) *De Broeken*, volgen, later *Steenwijkerweg*. Na 2,5 km (⊕) fp, knp 79.

Knp 79 (Ⓐ) *Wittelterweg*, volgen, later *Oldendiever*, (Ⓐ) fp, later *Kloosterstraat*.

 DIEVER. Einde (⊖) *Brink*, meteen (⊕) *Kerkpad*, knp 80 – 75 – 37 – 33 – 35 –

 VLEDDER.

Knp 35 (Ⓐ) *Oosteind*, einde (⊖) *Brink*. **MUSEUM VOOR VALSE KUNST**.

2 Routepunt 2, Brink, Vledder.

Brink volgen, later *Dorpsstraat*. Einde (⊖) *Vledderweg*, ventweg, later fp.

 ZEEMUSEUM MIRAMAR. *Vledderweg* volgen. Rotonde (⊗) Kon. Wilhelmina-laan. **DE KOLONIEHOF** – knp 42 – **MEI CHU** – 13.

Knp 13 (⊗) *Puntersweg*, einde (⊗) *Zuiderweg*. **LOMBOK.** Einde (⊗) *Nieuweweg*, fp. In **NORDWOLDE** (⊗) *Dokter Mulderstraat*, (⊗) *Dom. Reitsmastraat*, weg volgen (⊗) *Rotanstraat*, (⊗) *Hoofdstraat-Oost*, volgen, later *Oldeberkoperweg*, volgen, (⊗) *aanhouden*. In **ZANDHUIZEN** (⊗) *Zandhuizerweg*, later *Boekelterweg*, knp 30. Knp (⊗) *Boekelterweg*, later *De Riete*. Na 2,1 km (⊗) *Donkereweg*, later Frankrijk **FRANKRIJK.**

3 Routepunt 3, Kruising Frankrijk/Bovenweg, Nijeberkoop.

(⊗) *Bovenweg*, fp. 1e (⊗) *Landgoed Boschhoeve* (Weg naar Nijeberkoop). Einde (⊗) *Grindweg*, 1e (⊗) *Alberdalaan*. 1e (⊗) *Egypte*, **EGYPTE**, later *Prikkedam*. Einde (⊗) *Prikkedam*, knp 22 – **TAALGRENS** – 20 – 7 – 1. Knp 1 (⊗) *Bij de Leijwei*. Na 1,2 km (⊗) *Heechfeanswei*. Einde (⊗) *Moskouwei*, **MOSKOU.** Einde (⊗) *Peelrug*, brug over. Na brug meteen (⊗) *Petersburg*, **PETERSBURG**, volgen. Einde (⊗) N381 overst, (⊗) *ventweg Opperhaudmare*. 1e (⊗) *Leidijk*, 2e (⊗) *Hanestreek*. 1e (⊗) *Ruskeweg*, einde (⊗) *Schapendrift*. Einde (⊗) *Vosseheer*, meteen (⊗) *Herenweg*, later *Geert Wolter Smitweg*. **HET WITTE HUIS.** Bij parkeerplaats (⊗) *fietstunnel onder N381 in*, na tunnel (⊗) *Balkweg* (⊗) *aanh Balkweg*, volgen, knp 18 – 36.

4 Routepunt 4, Brink, Makkinga.

36 – 34 – 32 – 86 – **CANADA** – 87 – 85 – 83 – 91 – 90 – **WILLEMSTAD** – 75 – 66 – 64 – 63. Knp 63, overst, (⊗) fp, *Hoofdweg* volgen. Na 1,5 km (⊗) *Generaal van de Boschweg*. **HOLLANDS SIBERIË** – 78.

5 Routepunt 5, knp 78, Oude Gracht, Veenhuizen.

Knp 78 (⊗) *Oude Gracht* (⊗) *aanh*, 1e (⊗) *Meidoornlaan*, volgen, later fp. Na 2,6 km (⊗) *Norgerweg*, fp, knp 84 – 80 – 48 – 15 – 72 – 73 – **RODEN** – 75 – 74 – 71 – 70 – 65. Knp 65 (⊗) *Hoofdstraat*, na 0,6 km (⊗) *Schansweg*. 1e (⊗) *Amerika*, **AMERIKA**, volgen, einde (⊗) *Amerika*, volgen. Na 4,2 km (⊗) *Ronostrand*.

Eindpunt: Recreatiecentrum Ronostrand, Amerika 16, Een.

Horeca onderweg

Muggenbeet

Geertien, Muggenbeet 3, Blokzijl;
www.geertien.nl.

Camping Muggenbeet, Muggenbeet 3a,
Blokzijl; www.campingmuggenbeet.nl.

Stellendam

Diverse horeca; www.kopvanoverijssel.nl.

Darp

Theehuis 't Hunebed, Van Helomaweg 47,
Darp; www.theehuis-hunebed.nl.

Blokkinge

Camping De Blauwe Haan, Weg Achter de Es
11, Uffelte; www.campingdeblauwehaan.nl.

Diever

Diverse horeca; www.diever.nl.

Vlender

Diverse horeca; www.dorpvledder.nl.

Noordwolde

Diverse horeca; www.noordwolde.net.

Zandhuizen

Camping De Boekelter, Boekelterweg 13,
Boijl; www.camping-boekelter.nl.

Nijbeekweg

Boszicht, Bovenweg 26, Nijbeekweg;
0516-441568.

Donkerbroek

Minicamping 't West, 't West 5, Donkerbroek;
www.minicampingdonkerbroek.nl.

't Witte Huis, G.W. Smitweg 20, Donkerbroek;
www.restauranthetwittehuis.nl.

Tronde

De Pauw, Tronde 13, Elsloo;
www.depauw-elsloo.nl.

Elloo

Minicamping d' Elf Ieken, Bûtenweg 6,
Elsloo; www.elf-ieken.nl.

Mergviken

Camping de Twee Provinciën, De Monden 3,
Elsloo; 0521-387492.

Canada

Camping De Wilhelminahoeve, Canada 3,
Elsloo; www.wilhelminahoeve.nl.

Appelscha

Diverse horeca; www.appelscha.nl.

Willemstad

Camping 't Huubje, Willemstad 5, Appelscha;
www.t-huubje.nl.

Veenhuizen

Diverse horeca; www.veenhuizenboeit.nl.

Westervelde

De Jufferen Lunsingh, Hoofdweg 13,
Westervelde; www.dejufferenlunsingh.nl.

Norg

Diverse horeca; www.norg.nl.

Langelo

Aan de Schoolbrink, Schoolbrink 9a,
Langelo; www.aandeschoolbrink.nl.

Lieveren

Huize te Lieveren, Centrum 12, Lieveren;
www.huizetelieveren.nl.

ETAPPE

6

• AMERIKA - NAPELS •

De langste etappe van de fietsroute gaat kriskras over de wereld. Van Amerika meteen naar Oostindië, maar ook via Bombay, Griekenland en Turkije, Bethlehem, Polen, Denemarken en Spitsbergen naar Napels. Het verhaal van Ladysmith aan de Groningse waddenkust is minstens zo bijzonder als de Tibetaanse stoepa in het Friese land. Ook de stad Groningen heeft meer met het buitenland te maken dan je in eerste instantie misschien zou denken.

STEMPELPLAATS

ETAPPE 6

Amerika

Recreatiecentrum Ronostrand
Amerika 16. Een
www.ronostrand.nl

Het land van de onbegrensde mogelijkheden. Zo moest het gevoeld hebben voor degenen die zich aan het begin van de 20ste eeuw vestigden op de parontgonnen woeste gronden van het Eenerveld en het Steenbergerveld. Pioniers waren het, die flinke stukken land tot hun beschikking kregen en er grote boerderijen bouwden. De naam voor de buurtschap lag voor de hand: Amerika. Op de zandrug bij het naburige Een woonden in de bronstijd al mensen. In de 14de eeuw heette het dorp Eden. Dat had niets met de Hof van Eden te maken; 'eden' betekende zoveel als 'brandhout' of 'turf'. Ten oosten van Een is in de Tachtigjarige Oorlog een schans gebouwd die de naam Portugal kreeg; de schans is intussen verdwenen.

De buurtschap Amerika bestaat hoofdzakelijk uit boerderijen, grote maïsvelen, wat bos, vennen en heide. Er staan vakantie-huisjes en aan een voormalige zandafgraving ligt nu het Ronostrand. El Rancho de Verano is een groepsverblijf in westernstijl en doet de naam Amerika nog het meest eer aan. Bij een voormalige zandafgraving ligt nu het Ronostrand. Dit recreatiestrand ligt halverwege Rolde en Norg, vandaar de naam. Er hoort een schaduwrijke camping bij waar het goed bijkomen is na een lange dag op de fiets. Alles bij elkaar zijn er in Nederland trouwens bijna honderd boerderijen, buurtschappen, wijken af gewoon stukken grond die van pioniers namen kregen als Amerika, America, Klein-Amerika of Nieuw-Amerika.

Oostindië | Zevenhuizen

Oosteinde

Het klinkt exotischer dan het lijkt. Vanuit Veenwouden gezien lag in het oosten een streek waar veenboeren turf wonnen. De streek werd het Oosteinde genoemd, een naam die later werd verbasterd tot Oostindië. Aan de weg die nu Oostindië heet, ligt een andere buurtschap met een opmerkelijke naam: Blauw. Een nieuwbouwwijk aan de zuidelijke rand van Leek heeft de naam Oostindie gekregen, ditmaal zonder trema.

Leek

Waterloop

De naam Leek is afgeleid van een waterloop in de omgeving, de Lek, die tussen Leek en het Leekstermeer de provincies Drenthe en Groningen scheidt. Leek ligt aan de Groninger zijde van het water, buurdorp Nietap aan de Drentse kant. In het Engelse graafschap Staffordshire is Leek een plaats die ongeveer even groot is als zijn Nederlandse naamgenoot. Aan de rand van het Groninger Leek hangt ook een Engelse sfeer. Het landgoed Nienoord, compleet met hertenkamp, rijtuigmuseum en landschapspark, zou aan de andere kant van Het Kanaal niet misstaan.

IN HET ENGELSE GRAAFSCHAP STAFFORDSHIRE IS LEEK EEN PLAATS DIE ONGEVEER EVEN GROOT IS ALS ZIJN NEDERLANDSE NAAMGENOOT

Bombay | Doezum

Goede Baai

Hoewel sommige kaarten de spelling Bombaj gebruiken, spreken de straatnaambordjes klare taal: Bombay. Het streekje aan de noordelijke rand van de polder heeft zelfs witte plaatsnaamborden, waarop 'De Bombay' staat. Hoe een Groningse polder en de ernaast gelegen buurtschap aan de naam Bombay komen, is een raadsel. Feit is wel dat de naam overall ter wereld mensen heeft geïnspireerd. Behalve de grootste stad van India, die sinds 1996 overigens officieel Mumbai heet, zijn er dorpjes in de Amerikaanse staat New York, in Suriname en ten zuiden van de Nieuw-Zeelandse hoofdstad Auckland die de naam Bombay dragen. Talloze films, platen en producten verwijzen bovendien naar Bombay. De naam is een Engelse verbastering van het Portugese 'Bom Bahia', dat letterlijk 'Goede Baai' betekent. De naam die Portugese ontdekkingsreizigers aan een baai in India gaven, is in Groningen niet zo misplaatst als op het eerste gezicht misschien zou lijken. Iets ten westen van Bombay stroomt de Lauwers, nu een vrij onbeduidend beekje dat de grens tussen Groningen en Friesland bepaalt. Ooit was het echter een zeearm die via de Lauwerszee in directe verbinding stond met de Waddenzee, in zekere zin dus een baai en ongetwijfeld een Goede Baai.

Abel Tasman kabinet | Lutjegast

Tasmanië

Nee, de naam Lutjegast komt nergens anders ter wereld voor dan in het Groninger Westerkwartier. Toch is het dorpje tot aan de andere kant van de wereld bekend doordat Abel Janszoon Tasman er werd geboren. Van-daag de dag ligt Lutjegast een eind landin-waarts maar in 1603, het jaar dat de ontdek-kingsreiziger er het levenslicht zag, kon je er de zee ruiken. De zeearm de Lauwers reikte tot bij het dorp. Tasman verkende in opdracht van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) onbekende gebieden in de buurt van Australië en staat in de geschiedenisboeken als de ont-dekker van Nieuw-Zeeland en Tongatapu. Ook zette hij als eerste Europeaan voet op het eil-land dat hij Van Diemensland noemde, naar de gouverneur die hem opdracht voor de reis had gegeven. Pas later vernoemden de Britten het eiland naar zijn ontdekker, Tasmanië. Een Nati-onaal Park op het eiland draagt eveneens zijn naam. Op de plek waar hij in Nieuw-Zeeland aan land ging, de meest noordwestelijke punt van het Zuidereiland, ligt nu het Abel Tasman Nationaal Park in de regio Tasman. Het groot-ste eiland van Tonga, Tongatapu, kreeg van Tasman de naam Amsterdam, maar die naam beklifde niet. In Lutjegast is de straat waar Abel Tasman woonde naar hem vernoemd. Op de hervormde kerk hangt een herdenkingspla-quette, geschonken door de regering van Tas-manië. Het Abel Tasman Kabinet heeft een boeiende tentoonstelling over leven en reizen van de beroemdste zoon van het dorp ingericht en het Abel Tasmanpad is een ontdekkings-tocht voor wandelaars door het gebied tussen Lutjegast en Grootegast. En wat die twee plaatsnamen betreft: in het noorden van Duitsland, net over de grens bij Nieuweschans, liggen de gehuchten Grotégaste en Lütjégaste. **Abel Tasman Kabinet, Kompasstraat 1, Lutjegast; www.abeltasman.org.**

HET GROOTSTE EILAND VAN TONGA, TONGATAPU, KREEG VAN TASMAN DE NAAM AMSTERDAM, MAAR DIE NAAM BEKLIJFDE NIET. IN LUTJEGAST IS DE STRAAT WAAR ABEL TASMAN WOONDE NAAR HEM VERNOEMD

Helaas heeft de gemeente Grootegast niet de moeite genomen plaatsnaam-borden te zetten bij het dorp met de prachtige naam Dorp. Het woord 'dorp' is overigens afgeleid van 'terp', simpel-weg omdat langs de Nederlandse kust de eerste dorpen ontstonden op terpen. Dorp heeft echter geen terp, al ligt het wel wat hoger dan het omliggende gebied. Voorbij Dorp keert de fietsroute terug naar Friesland. Strikt genomen liep de grens tussen Groningen en Friesland precies over de brug bij de tweelingdorpen Stroobos en Gerkes-klooster. Om praktische redenen is de grens een stukje naar het oosten geschoven en horen beide dorpen nu bij Friesland. Gerkesklooster had ook wel Jeruzalem kunnen heten, naar het klooster dat er in 1240 werd gesticht door Gercke Harkema. In de volksmond kregen het klooster en het dorpje dat eromheen ontstond echter de naam van de stichter: Gerkes klooster.

Egypte | Buitenpost Zigeuners

 Bij veel plaatsen lag vroeger een terrein waar woonwagenbewoners hun kamp konden opslaan. Velen van hen waren Roma, in de volksmond zigeuners. Omdat van hen vaak werd beweerd dat ze uit Egypte kwamen, kreeg hun standplaats soms de naam Egypte. Waarschijnlijk is dat ook aan de rand van Buitenpost het geval geweest.

Grieklân en Turkije | Aldtsjerk Staatsobligaties

Grieklân en Turkije. Dat is mooi Fries voor Griekenland en Turkije en tevens de naam van een natuurgebied bij het Friese dorp Aldtsjerk. Deze omgeving, de Trynwâlden, was geliefd bij adellijke families die er hun landgoederen aanlegden. Landgoed De Klinze behoorde eeuwenlang toe aan de familie Van Sminia. Het geld dat zij verdienden met Griekse en Turkse staatsobligaties investeerden zij in de aanleg van een lange, smalle strook hakhoutbosjes achter hun landgoed. Over de naam voor dat bos hoefden ze niet lang na te denken: Grieklân en Turkije. Aanvankelijk voorzag het bos vooral in hout voor dagelijks gebruik, met name in ovens. Vandaag de dag zijn de lommerijke lanen geliefd bij wandelaars en fietsers en het bos is in beheer bij It Fryske Gea. De naam van de stichters komt terug in de Van Sminiaweg. Landgoed De Klinze is nu een luxe hotel met een wellness center dat gasten onder andere een Turks stoombad biedt.

www.fryskegea.nl.

DE NAAM VAN HET KLOOSTER VER- BASTERDE IN DE LOOP DER TIJD TOT BARTLEHIEM, MAAR DE OORSPRONG IS WEL DEGELIJK HEBREEUWS

Bartlehiem Bethlehem

De boerderijen aan de Wierewei, aan de route vlak voor het plaatsnaambordje van Bartlehiem, staan op de plek waar abt Freark van Hallum in 1163 het vrouwenklooster Bethlehem stichtte. De naam van het klooster verbasterde in de loop der tijd tot Bartlehiem, maar de oorsprong is wel degelijk Hebreeuws. 'Beit lechem' betekent zoveel als 'huis van het brood'. Bethlehem werd bekend als de geboorteplaats van Jezus Christus en ligt vandaag de dag op Palestijns grondgebied op de Westelijke Jordaanoever. In Groningen ligt nog een Bethlehem.

Elba | Holwerd Verbanningsoord

Acht plaatsen en een eilandje in de Verenigde Staten heten Elba, evenals een Nationaal Park in Egypte. Maar Elba is natuurlijk in de eerste plaats het eilandje voor de kust van Toscane dat in de geschiedenisboeken vermeld staat als de plek waarheen Napoleon Bonaparte in 1814 werd verbannen. Voelde het Friese Elba voor de inwoners ook als een verbanningsoord en zou de kleine buurtschap bij Holwerd zo aan zijn naam gekomen zijn?

Karma Deleg Chö Phel Ling | Hantum Tibetaanse stoepa

Karma Deleg Chö Phel Ling, daar is geen woord Fries bij. En de gouden spits die tussen de bomen bij Hantum oprijst, roept in de verste verte geen associaties op met fierljeppen of Fries suikerbrood. Een groter contrast met het vlakke weideland en de molen in de verte is nauwelijks mogelijk. Twee werelden komen hier samen: in een Fries weiland staat een boeddhistische stoepa, helemaal gebouwd volgens de Tibetaanse traditie. Normaal staan dergelijke bouwwerken in Tibet, hoog in de Himalaya. Dat deze stoepa hier belandde, is te danken aan hippies adie een stuk grond bij hun boerderij beschikbaar stelden. Een geestelijke uit Tibet bouwde eigenhandig de stoepa en wijdde hem in 1986 in. De veelnissige stoepa brengt geluk, vrede en harmonie. Naast de stoepa en de kloostergang met 108 gebedsmolens, maakt ook een tempel deel uit van het kloostercomplex. Het klooster is een spiritueel centrum van de Karma Kagyuschool en organiseert cursussen en retraites.

Karma Deleg Chö Phel Ling, Stoepawei 4, Hantum; www.karmakagyu.nl.

Nes Landtong

Een nes, of nesse, is een landtong. Een groot of kleiner stuk land dat door water wordt omringd. Het mag geen verbazing wekken dat in het waterrijke Nederland de naam Nes meer dan eens voorkomt. Een dorpje op Ameland, een dorpje aan de Amstel, een bekende straat die in Amsterdam ooit ook aan de Amstel lag, een buurtschap in West-Friesland en een dorpje bij Akkrum. Ook een dorpje op een landtong aan de Waddenzee kreeg de naam Nes. Wie een brief naar iemand in Nes stuurt, moet behalve de postcode ook het

juiste land vermelden want de post zou anders ook kunnen aankomen in een aantal Noorse dorpen, op de Faerøereilanden of zelfs in het noorden van Rusland.

Nes ligt ingeklemd tussen een buurtschap met de opmerkelijke naam Wie en een dorpje dat het moet doen met de naam Moddergat. In 1883 vond hier een tragedie plaats toen een storm de vissersvloot van Moddergat op de Waddenzee overviel en de mannelijke bevolking van het dorp decimeerde. Een monument op de dijk herinnert aan die ramp. Achter de dijk vormen vier vissershuisjes samen museum It Fiskershúske.

Engelsmanplaat | Waddengebiet Schelpenvisser

Feye Willems Engelsman vertrok in 1708 van zijn eiland Schiermonnikoog om schelpen te gaan vissen. Zijn schip raakte in moeilijkheden en strandde op de zandplaat die sindsdien zijn naam draagt. Formeel is Engelsmanplaat een eiland, maar de stroming in de Waddenzee knabbelt er steeds meer af. Op Engelsmanplaat staan een stalen kaap en een vogelwachtershuisje op palen. Wadlopers en zeilers die de plaat aandoen, kunnen zelfs nog resten van het schip van schelpenvisser Engelsman zien. Met de verrekijkers op de Waddendijk bij Moddergat en Paesens zijn de kaap en het vogelwachtershuisje te zien.

Morra**Moeras**

'Morra' is een oud Fries woord, waarvan het Nederlandse 'moeras' is afgeleid. Behalve het dorpje Morra in het uiterste noordoosten van Friesland, passeert de fietsroute ook het meer tussen Koudum en Hemelum dat de naam Morra draagt. En dan is er nog het dorpje La Morra, in het noordwesten van Italië. Op een hoogte van ruim 500 meter ligt dat niet bepaald in een moeras; de naam is daar afgeleid van 'murra' dat 'schaapskooi' betekent.

De Marne | Groningen**Eiland**

Tussen de Hunze en de Lauwerszee lag vroeger het eiland de Marne. Tegenwoordig hoort die naam bij een gemeente die veel groter is dan het oorspronkelijke gebied en ook meer oostelijk gelegen plaatsen als Pieterburen en Eenrum omvat. De Nederlandse naam Marne is afgeleid van het woord 'maar' oftewel 'water'. De Franse rivier de Marne bestaat ook uit water maar deze naam heeft zijn oorsprong in het Gallisch en betekent zoveel als 'voeden de moeder'. Marne is ook de naam van een departement waar de rivier doorheen stroomt. In het noorden van Duitsland ligt een stad die Marne heet net als in de Amerikaanse staten Iowa en Michigan. En dan is er nog de voormalige zeeslenk bij Zurich, waar de fietsroute eerder doorheen kwam. De Marnewaard is een polder aan de westelijke oever van het Lauwersmeer. Midden in de Marnewaard ligt het militaire oefendorp Marnehuizen.

Kruisweg**Lijdensweg**

De lijdensweg die Christus aflegde op

weg naar zijn kruisiging zou in Jeruzalem moeten liggen. Maar een Kruisweg aan de Groningse waddenkust? Dat is niet eens zo vreemd wanneer je bedenkt dat iets meer naar het oosten Kloosterburen ligt, een van de zeldzame dorpen in Groningen met een katholieke kerk en een carnavalsvereniging. De werkelijkheid is echter een stuk prozaïscher. Vroeger lagen Hornhuizen en Kloosterburen aan de waddendijk. Toen in de 19de eeuw ten noorden van de dijk polders werden aangelegd, kwam halverwege tussen beide dorpen een kruispunt van wegen te liggen. Het dorpje dat op dat kruispunt ontstond kreeg de naam Kruisweg.

Pieterburen**Wegwijzers**

Alleen in Groningen staat de naam Pieterburen op de wereldkaart. De naam Pieter, of Peter, komt echter wel over de hele wereld in plaatsnamen terug. Wegwijzers in het hart van het dorp, bij café De Buren van Pieter, geven de afstanden aan naar plekken als het Sint-Pietersplein in Rome, Pietermaritzburg in Zuid-Afrika of El Pedroso in Spanje. En vanuit Pieterburen is het precies 492 kilometer wandelen naar de Sint-Pietersberg bij Maastricht, het eindpunt van het Pieterpad.

Rottum**Schittering**

Op de wierde van Rottum staat nu een kerkje, op de locatie van het vroegere klooster Sint-Juliana. Dat klooster werd in de 13de eeuw gebouwd op de plek waar achthonderd jaar eerder een Germaanse tempel had gestaan. Rottum is oud. De naam betekent waarschijnlijk zoiets als 'schittering'. De Waddeneilanden Rottumeroog en Rottumerplaat hoorden tot de bezittingen van het klooster en zijn

naar het dorpje vernoemd. Duitsland telt een dorp en drie gehuchten met de naam Rottum en ook in Friesland ligt een Rottum.

Bethlehem | Rottum Stal

Geen herberg in Bethlehem, maar wel een stal. Een stal vol melkkoeien. Geen os, geen ezel. Toch is de naam van de buurtschap bij het Groningse Rottum regelrecht terug te voeren naar het Bethlehem waar volgens de Bijbel Jezus Christus werd geboren. Net als het Friese Bartlehiem dankt de Groningse buurtschap zijn naam aan een vrouwenklooster. Dat werd op deze plek in 1470 gesticht door de abt van het Sint-Julianaklooster in het naburige Rottum. Monniken en nonnen leefden daar samen, wat iets te vaak ten koste ging van de kuisheidsgelofte. De nonnen verkasten daarom naar een kloosterboerderij een eindje verderop, een uithof van het grotere klooster. Een van de stallen van de twee boerderijen die nu samen de buurtschap Bethlehem vormen is gebouwd op kloostermoppen, stenen uit het vroegere klooster. De naam Bethlehem komt vaker voor. Behalve op de Westelijke Jordaanoever, op Palestijnse grond, is er een Israëliësch Bethlehem in de regio Galilea. In Zwitserland, Wales, Zuid-Afrika, Nieuw-Zeeland en tien Amerikaanse staten noemden mensen hun woonplaats eveneens naar het geboortedorp van Christus.

De Noordkaap | Uithuizermeeden Noordelijkste puntje

Niet alleen Noorwegen heeft een Noordkaap, ook Nederland doet mee. De Noorse Noordkaap wordt gezien als het meest noordelijke puntje van Europa, al is dat feitelijk niet helemaal juist. De Noordkaap in de

Groninger Emmapolder is wel ontegenzeggelijk het meest noordelijke punt van het Nederlandse vasteland. Toch is dat niet altijd zo geweest. Op een stafkaart uit 1934 houdt Nederland op bij de Eemspolderdijk. Daarbuiten liggen alleen landaanwinningswerken. Beetje bij beetje hebben de Groningers hier bezit genomen van het wad. Het landschap laat zich lezen als een geschiedenisboek. Wie van Uithuizermeeden naar het noordoosten fietst, passeert vier dijken. Pas voorbij de laatste windturbines ligt de zware Waddendijk, op deltahoogte. Wie die dijk beklimt, heeft uitzicht over het Uithuizerwad, de Waddenzee en de laatste landaanwinningswerken die daar zichtbaar zijn. Aan de horizon liggen de Duitse Waddeneilanden Borkum en Juist, naar het westen zijn de vuurtorens van Schiermonnikoog te zien. Op het meest noordelijke puntje, waar de dijk een flauwe bocht maakt, staat een stalen poort. De Kaap van Noord is de naam van het monument, gemaakt door René de Boer, en het vormt de noordelijke toegangspoort tot ons land. Een provincie en een plaatsje in Zuid-Afrika heten ook Noordkaap.

Vanaf Bethlehem vervolgt de route zijn weg door het Groninger Hogeland, een van de oudste cultuurlandschappen van Europa. Een aardigheidje onderweg: de huizen aan de Knolweg ten noorden van Sitswerd hebben bijna de hoogste postcode van Nederland. Alleen de Akkema-weg in Sitswerd komt nog hoger: 9999 XL. Even verder ligt Doodstil, dat sinds 2005 mag pronken met de titel 'Mooiste plaatsnaam van Nederland'. Voorbij Doodstil komt de prachtige toren van de Mariakerk in Uithuizermeeden in zicht.

Nooitgedacht Afgelegen

Waar de Drentse buurtschap Nooitgedacht nog fraaie plaatsnaamborden heeft, moet de Groningse naamgenoot het zonder enige vorm van markering stellen. De namen van nabijgelegen buurtschappen als Tweehuizen en Polen geven al aan dat dit een afgelegen gebied is; kennelijk had men nooit gedacht dat hier iemand zou gaan wonen. Toch staan er drie boerderijen. Alleen de makers van zeer gedetailleerde topografische kaarten nemen de moeite de buurtschap aan de oude zeedijk te vermelden. Nooitgedacht is in Zuid-Afrika een deel van een buitenwijk van Kaapstad. Ook is Nooitgedacht een dorpje in de buurt van de stad Ermelo, bij de plek waar een slag in de Tweede Boerenoorlog plaatsvond. In de Nederlandse vertaling van het verhaal van Peter Pan is Nooitgedachtland de naam van Never Never Land.

Polen Noordenwind

De wind die 's winters de kou vanaf de Noordpool naar Nederland blaast, komt op zijn weg nauwelijks belemmeringen tegen. De eerste huizen die de noordenwind proberen te breken staan in de buurtschap Polen. De enige vraag is nog of Polen is genoemd naar het poolland-schap of naar de evenmin om zijn warme zomeravonden bekendstaande Republiek Polen. Waarschijnlijk is het laatste het geval en vond men het er net zo onherbergzaam als in dat verre, vreemde land. Polen is weinig meer dan twee plaatsnaamborden, een enkele boerderij en wat arbeidershuisjes aan een dijk die zijn functie heeft verloren. Pas bij de mooie dorpjes Spijk en Bierum begint de bewoonde wereld.

Ladysmith | Delfzijl Boerenoorlog

Geen plaatsnaambord, geen straatnaambord, zelfs geen huizen. Alleen wat opgemetselde fundamenten herinneren aan het gehucht met een van de meest opmerkelijke plaatsnamen van Nederland. Tegen de Waddendijk, aan de rand van Delfzijl, liggen de restanten van de overblijfselen van Ladysmith. Veel plaatsen in landen als de Verenigde Staten, Zuid-Afrika of Suriname zijn vernoemd naar steden en dorpen in Nederland. Ladysmith is een van de weinige voorbeelden van plaatsnamen uit voormalige Nederlandse koloniën die terugkwamen naar Nederland. Hoe dat gebeurde, is een heel verhaal. Langs een omweg is het Groningse Ladysmith vernoemd naar Juana María de los Dolores de León, een dame van adellijke afkomst uit de Spaanse stad Badajoz. In 1812 trouwde zij met de Britse officier sir Harry Smith, die in 1847 gouverneur werd van de Britse Kaapkolonie. Voor de bewoners van het gebied stond Juana bekend als Lady Smith. Een kleine nederzetting die tot dat moment Windsor had geheten kreeg in 1850 haar naam: Ladysmith. De nederzetting groeide uit tot een stad van formaat en vandaag de dag telt Ladysmith meer dan 200.000 inwoners. Het ligt in de Zuid-Afrikaanse provincie KwaZulu Natal. Ladysmith kreeg jaren na de dood van Lady Smith en haar man een plaats in de geschiedenisboekjes toen de stad tijdens de Tweede Boerenoorlog in 1900 werd belegerd. De Boeren, blanke Afrikaners van Nederlandse oorsprong, vochten in die oorlog tegen de Britse overheersers. Veel Nederlanders sympathiseerden met de Boeren en sommigen gingen zelfs naar Afrika om mee te vechten. Onder de sympathisanten was ene Janske Bruggemann. Hij was aannemer en bouwde in 1901 een wijkje van zeven huisjes voor kleigravers bij de buurtschap Naterij, tussen Uitwierde en Delfzijl. De buurtschap gaf hij de naam Ladysmith.

Ook in Australië, Canada en de Amerikaanse staat Wisconsin zijn overigens plaatsen naar Ladysmith vernoemd. Tot halverwege de jaren zestig van de vorige eeuw heeft het Groningse Ladysmith bestaan. In die tijd werd de Waddendijk op deltahoogte gebracht en kwam er een doorgaande weg naar de nieuwe Eemshaven; de huisjes moesten wijken voor de voortdurende beschaving. Achter de nieuwe dijk ontstond een parkje, aan de rand van de westelijke buitenwijken van Delfzijl. Alleen de resten van de vroegere zeedijk en wat puin van de huisjes van Ladysmith herinnerden aan de oude situatie. Kunstenaar Peter van Haagen toverde in 1977 het parkje om tot een landschapskunstwerk. Onderdeel van dat kunstwerk werden fundamenteën die verwezen naar de huizen die er ooit stonden. Het waren niet de oorspronkelijke fundamenteën, maar nieuw opgemetselde muurtjes. Samen met door kinderen ontworpen mozaïekvloeren vormden ze de basis van een speelplaats. Intussen is de speelplaats overwoekerd, herinnert slechts een enkele houten paal nog aan de speeltoestellen die er stonden en beginnen de fundamenteën af te brokkelen. Het monument voor het verdwenen gehucht Ladysmith verdwijnt zelf stukje bij beetje. Maar het parkje Ladysmith bestaat nog en ook het gemaal dat ervoor zorgt dat de bewoners van dit deel van Delfzijl droge voeten houden, draagt tot op de dag van vandaag de naam van een stad in Zuid-Afrika. En van een Spaans meisje dat lang geleden een Britse legerofficier trouwde.

Bij de plek waar de Waddendijk en het fietspad een scherpe knik naar het oosten maken, buigt een pad rechtsaf naar de eerste huizen van Delfzijl. Na ongeveer 150 meter gaat een zijpad naar een fietstunneltje onder de Hogelandsterweg. Ter hoogte van dit zijpad liggen de fundamenteën die herinneren aan Ladysmith.

Lenin | Tjuchem Grondlegger

Hij is 9 meter hoog en 17 ton zwaar. Het bronzen standbeeld van Lenin stond voor het vallen van de Berlijnse muur in de Oost-Duitse stad Merseburg. Bouwondernemer Henk Koop uit Tjuchem haalde het in 1997 naar zijn woonplaats. Vaak is Lenin daar te bewonderen op een erf aan de Oude Heemweg, net tegenover het hervormde kerkje aan de Hoofdweg. De grondlegger van de Sovjet-Unie wil echter ook nog wel eens op reis zijn. Dan siert hij elders in het land een tentoonstelling op, maar zijn thuisbasis is Tjuchem.

Appingedam Hangende keukens

Wie in de Zuid-Afrikaanse provincie Limpopo vanuit Mokopane in noordwestelijke richting over de R518 rijdt, komt bij het plaatsje Ga-Pila de afslag Appingedam tegen. Een bord bij het toegangshek spreekt klare taal: *residents only*. Appingedam is een kleine nederzetting met een politiehondenschool, waar pottenkijkers niet gewenst zijn. En dat terwijl Appingedam in Groningen een vriendelijk en gastvrij stadje is, bekend om de fraaie Nicolaïkerk en de hangende keukens boven het Damsterdiep.

Wirdum Wierde

Lang geleden strekte Friesland zich uit van de kop van het huidige Noord-Holland tot in Denemarken. Langs vrijwel de hele wadden-kust woonden Friezen en het Fries was vanzelfsprekend de voertaal. De kustgebieden wilden nog wel eens overstromen en om droge voeten te houden wierpen de bewoners kunstmatige heuvels op. Voor zo'n heuvel reserveerden ze twee woorden: 'terp' en 'wierde'. In het heden-daagse Friesland is vooral de benaming 'terp' gangbaar terwijl Groningers eerder spreken van een 'wierde'. Op terpen stond vaak een aantal huizen bij elkaar en het woord 'terp' is de oorsprong van ons 'dorp'. Verschillende Friese plaatsnamen eindigen bovendien op 'terp'. Maar ook de wierde, volgens het Friese woordenboek kleiner en steiler dan een terp, komt in veel plaatsnamen terug. De directe ervan afgeleide Wirdum staat zowel in Friesland en Groningen als in Noord-Duitsland – het gebied Oost-Friesland – op de kaart. Het Groningse Wirdum werd bekend dankzij de roman *De nieuwe man* van Thomas Rosenboom.

De Schaiftoren | Bedum Pisa van het noorden

Wie het silhouet van Bedum in de verte uit de weilanden ziet oprijzen, kan niet om de toren heen. Die staat scheef, en niet zo'n beetje ook. De toren heeft Bedum daarmee de titel 'Pisa van het Noorden' bezorgd. Sterker nog: hij staat zelfs wat schever dan de wereldberoemde Toren van Pisa. Inwoners van Bedum hebben het liefkozend over hun Schaiftoren. Hij hoort bij de Walfriduskerk, is ruim 35 meter hoog en hangt 261 centimeter uit het lood, oftewel 4,18°. De Toren van Pisa is 20 meter hoger en hangt zo'n 400 centimeter uit het lood, wat neerkomt op 'slechts' 3,97°. Welbeschouwd zou Pisa dus ook het 'Bedum van het Zuiden' mogen heten.

Walfriduskerk, Plantsoen 2, Bedum.

Groningen Gehucht

Er gaat niets boven Groningen. De naam van de stad is zo oud dat niemand met zekerheid kan zeggen wat de betekenis ervan is. Wel ging de naam Groningen de wereld over. Een gehucht in de Amerikaanse staat Minnesota dat aanvankelijk Miller Station en later Belknap heette, werd in 1896 omgedoopt tot Groningen. Het ligt halverwege tussen Bremen en Munich, zo'n 200 kilometer ten noorden van Minneapolis. In Suriname gaf gouverneur Jan Gerhard Wichers in 1790 een fort de naam van zijn geboortestad: Fort Groningen. Het duurde tot 1960 voor Groningen zich tot een plaats van enige betekenis ontwikkelde. Intussen is het met ruim tweeduizend inwoners de hoofdplaats van het district Saramacca, aan de gelijknamige rivier. En voor de volledigheid: in het hart van Duitsland ligt een plaatsje Gröningen.

Folkingestraat | Groningen

De Wijde Wereld

In grote steden wemelt het van de restaurants, winkels en gebouwen die verwijzen naar andere landen en werelddelen. In Groningen is de Folkingestraat opvallend internationaal georiënteerd. Een Toscaanse ijssalon, een Noord-Afrikaans restaurant, een boekhandel die De Wijde Wereld heet. In het oog springt de Moorse gevel van Le Souk, een winkel die is gespecialiseerd in mediterrane producten. Toch is het de geschiedenis van de straat die het meest tot de verbeelding spreekt. De Folkingestraat was tot de Tweede Wereldoorlog het kloppende hart van de Groningse Jodenbuurt. Vijf kunstwerken in de straat herinneren aan de verschrikkingen van de Jodenvervolgung. Van de ruim tweeduizend Joodse inwoners van Groningen overleefde nog geen 10 procent de nazivervolgung. De prachtige synagoge aan de Folkingestraat, met veel Moorse stijlkenmerken, raakte in onbruik. Sinds 1981 is het gebouw weer in gebruik als sjoel, er zijn regelmatig concerten en exposities en belangstellenden kunnen een rondleiding krijgen.

Le Souk, Folkingestraat 21, Groningen;
www.winkellesouk.nl.

Synagoge Groningen, Folkingestraat 60, Groningen;
www.synagoge groningen.nl.

Essen | Groningen

Yesse

De bescheiden buurtschap Essen, ingeklemd tussen Groningen en Haren, deelt zijn naam met een stad in het Duitse Ruhrgebied, een Belgische plaats net over de grens bij Roosendaal, een gehucht aan de Alzette in het hart van Luxemburg en stadjes in Louisiana, Pennsylvania en Nebraska in de Verenigde Staten. Ook op de Veluwe ligt een Essen. De naam van de beide Nederlandse plaatsen heeft een duidelijke oorsprong: de akkers die het gezamenlijk bezit waren van de boeren van een esdorp heetten 'essen'. Ondanks de nabijheid van de stad Groningen heeft Essen het karakter van esdorp weten te behouden; een deel van de weg door de buurtschap is zelfs nog onverhard. Een overeenkomst met de Duitse stad Essen is dat hier een klooster heeft gestaan. Het Duitse Stift Essen werd al in de 9de eeuw gesticht onder de naam Astnidhi en groeide uit tot een invloedrijk abdijvorstendom dat in de middeleeuwen zelfs op Nederlands grondgebied bezittingen had. Het klooster Yesse bij Groningen werd na de Reformatie ontmanteld maar Essen is tot op de dag van vandaag een sfeervolle kleine buurtschap gebleven.

De Hortus Haren | Haren Chinese tuin

De Hortus Haren is de grootste botanische tuin van Nederland. Onderdeel van het complex is de Chinese Tuin. Niet zomaar een tuin met Chinese stijlelementen, maar een wandelpark dat is ingericht door Chinese ambachtslieden naar het voorbeeld van een Qing-tuin uit de tijd van de Mingdynastie. Bij de bouw van de paviljoens zijn materialen uit China gebruikt en ook veel planten kwamen rechtstreeks uit China. Elk jaargetijde staan er wel een paar in bloei.

Hortus Haren, Kerklaan 34, Haren;

www.hortusharen.nl.

Haren Chique voorstad

Behalve in Groningen staat Haren ook twee keer op de kaart in België, één keer in Duitsland en een keer in Noord-Brabant. De Duitse stad Haren ligt aan de Eems, niet ver van de Nederlandse grens bij Ter Apel, en is dus vanuit het Groningse Haren te befietzen. Dat Groningse Haren staat ook wel bekend als het Wassenaar van het noorden vanwege de vele villa's. In de eerste helft van de 20ste eeuw groeide het dorp uit tot een chique voorstad van Groningen.

Denemarken | Slochteren Neder-land

De meeste huizen en boerderijen van Denemarken, inclusief de boerderij met de naam Denemarken, liggen aan de straat die eveneens Denemarken heet. Wie 2 kilometer eerder de buurtschap binnenfietst, ziet meteen bij het plaatsnaambord een Scandinavisch chalet naast een enorme paardenstal. Het houten

huisje is geschilderd in rood en wit, de kleuren van de Deense vlag. Toch heeft de naam van deze buurtschap niets met het land Denemarken te maken. Een 'marke' is in Salland de naam voor gemeenschappelijke gronden, het grondgebied van boeren die samenwerkten in een boermarke. 'Dan' is een oud-Nederlands woord voor 'dal' of 'laaggelegen gebied', en 'dene' is waarschijnlijk daarvan afgeleid. De samenstelling Dene-marken betekent simpelweg 'laaggelegen gebied'. En eigenlijk dus gewoon Neder-land.

**Na Harkstede, met de robuuste her-
vormde kerk, gaat de route door de wei-
landen naar Schaaphok. De buurtschap
dankt zijn naam aan de schaapskooi die
de borgheren van de Fraeylemaborg een
paar kilometer ten westen van hun
landgoed lieten bouwen. Hun schapen
graasden op de landerijen ten zuiden
van het Slochterdiep. Het kleine kerkje
van Schaaphok, nu woonhuis, is in 1905
neergezet door borgheer mr. E.J. Tho-
massen à Thuessink van der Hoop. De
tuinen van het landgoed in Slochteren
gaan over in het langgerekte Slochter-
bos. De geometrische aanleg van dit
landschapspark was gebaseerd op de
tuinen van het kasteel van Versailles.
Bij latere aanpassingen is de Engelse
landschapstijl gaan overheersen, maar
de kaarsrechte centrale laan is een
overblijfsel van de Franse tuin.**

Spitsbergen | Zuidbroek Willem Barentsz

Koud kan het er zijn, en als de wind uit het oosten waait zelfs ongemeen guur. Gelukkig overheersen in het fietsseizoen de westenwinden en dan is Spitsbergen een stuk warmer en vriendelijker dan de naam doet vermoeden. Toch zal die naam, een rechtstreekse verwijzing naar de eilandengroep in de Noordelijke IJszee, geïnspireerd zijn door de barre winters die dit gebied kunnen teisteren. In het vlakke kleiland ten westen van Zuidbroek is in elk geval geen bult te bekennen die zelfs maar in de verte aan een berg doet denken. Spitsbergen: drie grote en een stuk of tachtig kleinere eilanden die bij Noorwegen horen. En er is een link met Nederland. Spitsbergen dankt zijn naam immers aan de Nederlandse ontdekkingsreiziger Willem Barentsz. Formeel heet de archipel sinds 1925 Svalbard maar het grootste eiland bleef wel Spitsbergen heten. Een van de kleinere eilanden heet Amsterdam en is een uitvalsbasis geweest voor Nederlandse walvisvaarders. In het Groningse Spitsbergen is groente- en fruitwinkel Dallinga een mooie plek om de reserves aan te vullen. Behalve fruit voor onderweg, verkopen ze er spitskool. Ook muzikanten kennen de weg naar de buurtschap: Studio Spitsbergen is een van de meest gerenommeerde opnamestudio's in het noorden van Nederland. Onder anderen Herman Brood, Ten Sharp en Focus namen hier platen op. En om het verhaal compleet te maken: een van de boerderijen in Spitsbergen heet Nova Zembla, naar de andere eilandengroep die beroemd werd door de overwintering van Willem Barentsz en zijn bemanning in het Behouden Huys.

Groente- en fruithandel Dallinga, Spitsbergen 4, Zuidbroek; www.voerwortel.nl.

Over de kleigronden van het Oldambt, langs enorme Oldambtster boerderijen, gaat de route via het charmante Noordbroek en het onverwacht pittoreske Scheemda naar het eindpunt van de etappe: Napels.

Een extra route op Schiermonnikoog staat op de website.

Ga naar www.fietsenrondwewereld.nl voor de routebeschrijving.

ETAPPE

6

DE ROUTE / KAART 6

Amerika - Napels

Start: Recreatiecentrum Ronostrand, Amerika 16, Een.

Eindpunt: B&B Kloosterholt, Trekweg 19a, Napels (Heiligerlee).

Het is ook mogelijk de etappes van station naar station te rijden. Stations aan (of nabij) de route van deze etappe zijn: Buitenpost – Usquert – Delfzijl – Appingedam – Bedum – Groningen – Winschoten.

 AMERIKA. Vanaf de receptie van Ronostrand terugrijden naar de weg, daar aanh, 1e Amerika, knp 57 – 67 – **OOSTINDIË** – 80 – 79 – 77 – 14 – **LEEK** – 81 – 82 – 21 – 46 – 30 – 29 – 28 – 27 (pont) – 31. Knp 31 De Banten, einde Jouwer, 1e Ipo Haaimaweg. Na 4,1 km Harkereed. Einde Provincialeweg 3e Eesterweg, aanh, Eesterweg, volgen. 1e weg Bombay, **BOMBAY**, knp 93.

1 Routepunt 1, knp 93, De Bombay.

93 – 22.

Knp 22 De Wieren, volgen. Einde knp 94 – **ABEL TASMAN KABINET** – 10 – 96 – 7 – 99 – 1 – 2 – 98.

Knp 98 West, parallelweg. 1e Overst, Egypte **EGYPTE**, volgen spoor over, onder N358 door, meteen Egypte, fp, Poelepaed, knp 80 – 96 – 76 – 71 – 70 – 69 – 67 – 65 – 54.

2 Routepunt 2, Dominee Feitsmaweg, Broeksterwoude.

54 – 55 – 56 – 42.

Knp 42 Kerkweg, later Bosweg. Na 1 km Zevenhuizen.   **GRIKELÂN** & **TURKIJE**. Einde Rodesingel, zandpad. Einde Van Sminiaweg, knp 37 – 31 –

 BARTLEHIEM – 32 – 12 – 23 – 80 – 22 – 20 – 19 **ELBA** – 26 – 78 – 79 –

 KARMA DELEG CHÖ PHEL LING – 29.

3 Routepunt 3, knp 29, Hantum.

29 – 32.

Knp 32 knp 32 Wierumerwei. N558 overst, meteen Nesserwei. aanh, Wiesterwei, knp 34 **NES** – 35 – **ENGELSMANPLAAT** – 44.

Knp 44 Achterwei, 1e Achterwei, volgen, overst Mûnewei, volgen, later

Boltawei. Na 1,5 km Orneawei. Einde Dyksterwei, later Siniastrijtte. In **LIOESSENS** Reinsleat. Einde Doarpsstrjitte, meteen Moarsterwei, later Skylicherwei. **MORRA** aanh, Lytse Buorren, later Bûtenwei, aanh Kûpwei. N361 overst, meteen Hearrewei, volgen. In **ANJUM** einde De Singel, volgen, aanh, Bantswei, volgen knp 46 - 45 - 4 - 5. Voor de veerboot naar Schiermonnikoog (extra route) ga je in Lauwersoog naar de veersteiger. 5 - **MARNE** - 8 - 7 - 10 - 9 - 11 - 12.

4 Routepunt 4, knp 12, Hornhuizen.

12 - 19.

Knp 19 Tammingastraat, later Marneweg. **KRUISWEG**, volgen, later Westerklooster. In **KLOOSTERBUREN** Damsterweg. Einde Dijksterweg, knp 22 - 35 - 33 **PIETERBUREN**.

Knp 33 Hoofdstraat aanh, Westernielandsterweg, volgen, knp 32 - 39 - 61 - 60 - 59 - 76 - 58 - 78 - **ROTTUM** **BETHLEHEM** - 56.

Knp 56 Jacob Tilbusscherweg, volgen, 1e Knolweg. Einde Usquederweg. Brug over, meteen fp, Trekweg, knp 67 - 11 - 12.

Knp 12 aanh, fp volgen. Einde fp Paaptilsterweg, aanh, weg volgen. Later Torenstraat. Einde knp 74.

5 Routepunt 5, knp 74, Uithuizermeeden.

74 - 70 - 77 - 69.

Knp 69 Middenweg, 1e , einde door hek, Emmapolderdijk.

NOORDKAAP.

Voor de Noordkaap even linksaf de Emmapolderdijk op. Na bezoek terugkeren naar de route.

Emmapolderdijk volgen in oostelijke richting. Einde dijk door hek, Meeuwenstraatweg. Einde Middenweg, spoor over. Einde Klaas Wiersumsweg. 2e Dijkweg, volgen. **NOOITGEDACHT**, **POLEN** knp 18 - 17 - 22 - 20.

6 Routepunt 6, knp 20, Bierum.

20 - 19 - 25 - 85 - **LADYSMITH**.

Voor een bezoek aan LADYSMITH, bij knooppunt 85 even richting knooppunt 83 fietsen. Bij het tunneltje onder de N997 liggen fundamenteën. Voor de route terug naar knooppunt 85.

85 – 87.

Knp 87 (A) *Nieuweweg*, volgen, brug over (⊖) aanh *Duurswoldlaan*, einde (⊕) *Oosterveldweg*, fp, volgen, 2x sluis over. Na 2,3 km (⊕) *Vennendijk*, volgen, na 4 km (⊖) *Meedhuizerweg*. N362 overst, (⊖) aanh, *Meedhuizerweg* volgen, knp 80 –

 STANDBEELD LENIN (in **TJUCHEM** bij de 1e boerderij aan de *Oude Heemweg*) – 78 – 76 – 75 – 77 **APPINGEDAM**.

Knp 77 (⊖) brug over, *Wijkstraat*. 6e (⊕) *Kniestraat*, brug over (⊖) knp 26 – 66.

Knp 66 (A) *Alberdaweg*, volgen, later *Rijksweg*. Na 3,4 km (⊕) **WIRDUM** – 5 – 4 – 61 – 62.

Knp 62 (⊖) fp, later *Borgweg*. Einde (⊖) *Weemweg*, einde (⊕) *Lopsterweg*. Einde (⊕) *Hoofdstraat*.

7 Routepunt 7, Hoofdstraat, Stedum.

Hoofdstraat volgen, einde (⊖) *Bedumerweg*, volgen (⊕) aanh. Einde (⊖) *Crangeweesterweg*. Later *Bedumerweg* (⊕) aanh, *Wolddijk* over N46. Einde (⊕) aanh, *Halteweg*, spoor over. 1e (⊖) *Keesriefweg*. Einde (⊖) *Fraamweg*, (⊕) aanh, *Ter Laan*, volgen.

Einde (⊖) aanh, *Ter Laan*, spoor over, **SCHAIFTOREN** knp 7 – 22 – 5 – 2 – 1 – 89 – 96 – **GRONINGEN**.

Knp 96 (A) *Korreweg*, fp, volgen. Na 1,3 km *Boterdiep* overst, fp, einde (⊕) *Botersingel*. 1e (⊖) *Nieuwe Boteringestraat*, volgen (A), later *Oude Boteringestraat*, later *Guldenstraat*. Einde (⊕) *Vismarkt*, einde markt (⊖) *Folkingestraat*.

 FOLKINGESTRAAT. *Gedempte Zuiderdiep* overst, (A) *Ubbo Emmiusstraat*, (A) *De Verbinding*, knp 86 – 81.

Knp 81 (A) *Helperzoom* (A) *Saaksumborg*. (⊕) *Doorgaand verkeer fietsers*, fp, (⊖) aanh, *Esserhaag*. 1e (⊖) *Esserweg* (A) *Essen*. **ESSEN**, (⊖) aanh, onverhard pad, (⊕) *Essen* volgen (⊕) aanh *Lage Weg* naar *Essen*. Einde (⊖) *Kerklaan*, fp. *Kerklaan* (A) volgen. **HORTUS HAREN** **HAREN**. *Kerklaan* (A) volgen, later *Kromme Elleboog*, later *Jachtlaan*. (⊖) *Stationsweg*, knp 75 – 77 – 78 – 79 – 80.

Knp 80 (⊕) *Oudeweg*. 1e (⊖) *Roodharsterlaan*. Einde (⊕) aanh, *Borgweg*, 1e (⊖) *Bieleveltslaan*. Onder A7 door, (⊖) aanh, later (⊕) aanh, *Bieleveltslaan*, volgen. Einde (⊕) *Hoofdweg*, volgen, knp 40.

8 Routepunt 8, knp 40, Hoofdweg, Harkstede.

40 – 41 – 43 – 13.

Knp 13 (⊕) *Slochtermeeenteweg* **DENEMARKEN**. Na 2,2 km (⊕) *Denemarken*, volgen, einde (⊖) *Slochterdiep*, fp, knp 46 – 48 – 10 – 14 – 9.

Knp 9 (⊖) *Spitsbergen* **SPITSBERGEN** – 65 – 66 – 74 – 5 – 3 – 4 – 93.

Knp 93 (⊕) *Halteweg*, meteen (⊖) *Trekweg*. **NAPELS**.

Eindpunt: B&B Kloosterholt, Trekweg 19a, Napels (Heiligerlee).

Horeca onderweg

Amerika

Recreatiecentrum Ronostrand,
Amerika 16, Een; www.ronostrand.nl.

Looik

Diverse horeca;
www.touristinformationwesterkwartier.nl.
Landgoed Nienoord; www.nienoord.nl.

Midwolde

Gasterij Het Theehuis,
Hoofdstraat 132, Midwolde; www.gasterijhet-theehuis.nl.

Nieuwveen

Reitsma-hoeve, Eesterweg 11,
Doezum; www.xs4all.nl~famreits/.

Stroobos

De Vriesche Herberg, Het Breed 5, Stroobos;
www.devriescheherberg.nl.

Bartlehiem

Camping Bartlehiem/Schenkerij
De Vlier, Bartlehiem 13, Bartlehiem;
www.campingbartlehiem.nl.

Burdaard

It Posthús, Ds. R.H. Kuipersstraat 1,
Burdaard; www.posthusburdaard.nl.
Logies & Ontbijt Burdaard, Eewal 1,
Burdaard; www.logiesburdaard.nl.

Hiaure

Camping De Terp, Krûdikka 2, Hiaure;
www.campingdeterp.nl.
Boerderijcamping De Hoop, De Wilgen 7,
Hiaure;
www.biologischeboerderijdehoop.nl.

Hantumhuizen

De Heksenketel,
Wierumerweg 12,
Hantumhuizen;
www.deheksenketel.info.

Moddergat

Yke-muoi, koffie & tee drinkerij,
De Oere 48, Moddergat; 0519-589723.
Recreatiebedrijf Meinsma,
Meinsmaweg 5, Moddergat;
www.recreatiebedrijfmeinsma.nl.

Paesens

Lytshuis Zilver, Mounewei 1, Paesens;
www.lytshuiszilver.nl.

Lauwersland

Diverse horeca;
www.vvvlauwersland.nl.

Lauwersland

Diverse horeca;
www.vvvlauwersland.nl.

Pieterburen

Diverse horeca; www.pieterburen.info.

Waddensee

Waddenstee, Schaapweg 16,
Westernieland; www.waddenstee.nl.

Zijlweg 4

't Zielhoes, Zijlweg 4, Usquert;
www.zielhoes.nl.

Usquert

Diverse horeca; www.usquert.nl.

Uithoizen

Maarlandhoeve, Havenweg 54,
Uithoizen;
www.campingmaarlandhoeve.nl.

Spijk

Bie Gepke, Hoofdweg-Zuid 21, Spijk;
www.biegepke.nl.

Bierum

Theeschenkerij Luingahof, Borgsingel 9,
Bierum; www.luingahof.nl.

Delta

Diverse horeca; www.vvveemdelta.nu.

Appingedam

Diverse horeca; www.vvveemdelta.nu.

Wirdum

Wirdumerklap, Stadweg 9, Wirdum; www.wirdumerklap.nl.

Loppersum

Hotel Spoorzicht, Molenweg 11,
Loppersum; www.spoorzichtloppersum.nl.

Bedum

Eethuisje De Scheve Toren, Grotestraat 24,
Bedum; 050-3012192.

Groningen

Diverse horeca; www.toerisme.groningen.nl.

Wierden

Camping Groningen Internationaal, Woort-
mansdijk 1, Westerbroek;
www.campinggroningen.nl.

Slochteren

De Seghesteen, Hoofdweg 22, Slochteren;
www.seghesteen.nl.

De Boerderij Fraeylemaborg, Hoofdweg 28,
Slochteren; www.fraeylemaborg.nl.

Noordbroek

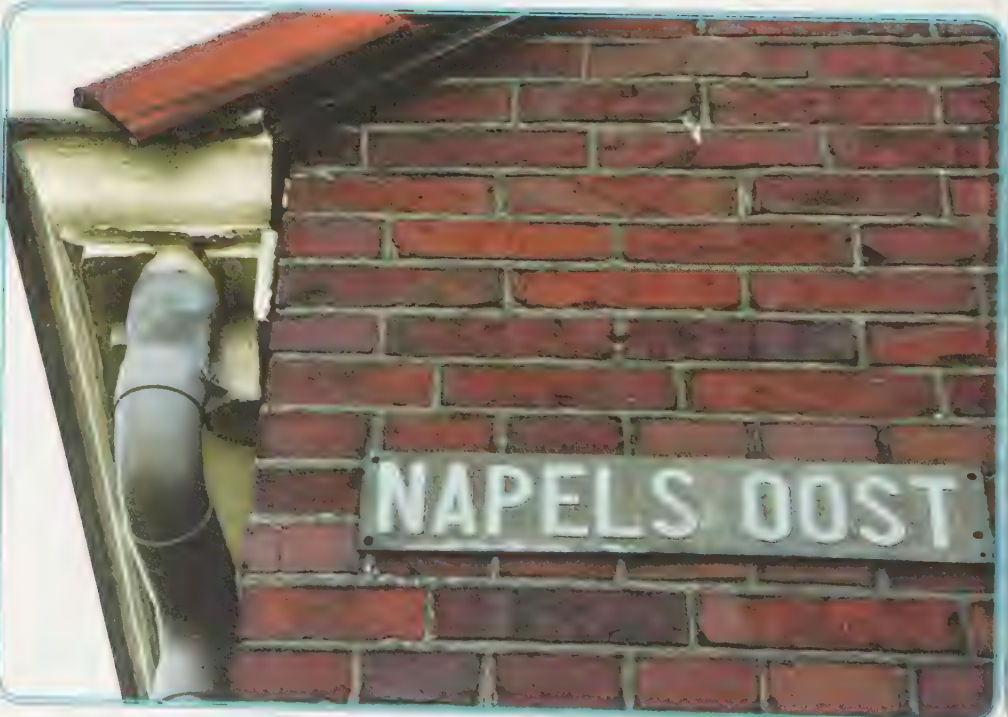
Het Wapen van Noordbroek, Hoofdstraat
2/4, Noordbroek; www.wapenvannoordbroek.nl.

Scheemda

Stayokay Scheemda, Esborgstraat 16,
Scheemda; www.stayokay.com.

Heiligeland

Kloosterholt, Trekweg 19-a, Heiligertee;
0597-417464.

ETAPPE

7

• NAPELS - SIBERIË •

Even voorbij Napels maakt de Groningse klei plaats voor de veenkoloniën, de dalgronden die ook in grote delen van Drenthe het landschap bepalen. Van de 16de tot en met de 19de eeuw werd het veenpakket dat hier lag op grote schaal afgegraven om als turf in de kachels van de Nederlandse steden te verdwijnen. De woeste gronden die onder het veen vandaan kwamen, trokken pioniers en avonturiers. Zij vestigden zich op verlaten plekken en noemden die naar verre en barre oorden als Siberië, de Krim of Moskou. Sommige koloniën kregen van grondeigenaren namen die verwijzen naar steden als Amsterdam en Dordrecht. Maar ook oude namen als Borger en Emmen blijken elders op de landkaart te staan. Coevorden maakte de oversteek naar Canada. En wie verwacht in dit gebied een buurtschap die Marokko heet?

STEMPELPLAATS ETAPPE 7

Napels

B&B Kloosterholt
Trekweg 15a, Napels (Heiligerlee)
0597-417464

Eerst Napels zien en dan sterven ... Overeenkomsten tussen de Italiaanse stad en de Groningse buurtschap zijn ver te zoeken, maar dat maakt Napels er niet minder interessant op. Napels ligt dicht aangeschurkt tegen Heiligerlee, dat op zijn beurt aan Winschoten is vastgegroeid. De buurtschap dankt zijn naam aan de armoedige hutten die er halverwege de 19de eeuw stonden en waar voornamelijk dagloners woonden. Het was er rommelig, een zootje ongeregeld, en kennelijk associeerden de Groningers het buurtje met de Italiaanse stad. Nog altijd zijn de meeste huisjes in Napels klein en vooral langs het spoor lijkt de buurtschap een kleine vrijstaat met wat rafelrandjes. Napels bestaat uit de straten Napels-Oost en Napels-West, van elkaar gescheiden door de spoorlijn.

Graaf Adolf van Nassau stierf zonder Napels ooit te zien. De jongere broer van Willem van Oranje sneuvelde in 1568 in de Slag bij Heiligerlee. Napels bestond nog niet. Ten zuiden van Heiligerlee lag in die dagen een veenmoeras en de Staatse troepen wisten het Spaanse leger het moeras in te lokken. Aan Staatse zijde sneuvelde naast graaf Adolf nog zo'n vijftig soldaten terwijl de Spanjaarden ongeveer tweeduizend manschappen verloren. De Slag bij Heiligerlee markeert het begin van de Tachtigjarige Oorlog. In het park bij het kruispunt aan het begin van de Trekweg staat een monument voor de graaf die 'bleef in den roemrijken slag'. Wie meer wil weten over de Tachtigjarige Oorlog kan in Heiligerlee terecht bij het Museum Slag bij Heiligerlee aan de Provincialeweg. Bed & Breakfast Kloosterholt is een gastvrije plek om te overnachten in Napels, op een steenworp afstand van het straatje Napels-Oost.

Napels-West en Tranendal | Westerlee Slag bij Heiligerlee

Een 'lee' is een hoogte in het landschap en in deze omgeving gaat het dan vaak om een zandrug. In het huidige landschap zijn de hoogten nauwelijks terug te vinden, maar vroeger lag in het dal tussen Westerlee en Heiligerlee een veenmoeras. Dat was het moeras waar tijdens de Slag bij Heiligerlee duizenden Spaanse soldaten de dood vonden. Na de ontginning van het veen ontstond hier de buurtschap Tranendal; de herkomst van de naam moge duidelijk zijn. Ten zuiden van de spoorlijn komt de straat Napels-West uit op de Tranendallaan. De luchtwachtoren is een relikwie uit tijden dat de vijand door de lucht werd verwacht, de Koude Oorlog. Vanuit deze permanent bemande torens keek de Luchtwachtdienst uit naar Russische vliegtuigen maar de komst van radar maakte de uitkijkposten definitief overbodig.

De Hoofdweg van Westerlee naar Meeden markeert een grens. De oude verbindingsweg is aangelegd op een zandrug. Wie naar het noorden kijkt, ziet de kleigronden van het Oldambt. Aan de weg staan de laatste Oldambtster boerderijen. Ten zuiden van de Hoofdweg strekt het rechtlijnige landschap van de veenkoloniën zich uit. Vanaf de 16de eeuw werd dit gedeelte van een uitgestrekt veenmoeras, het Bourtangermoor, vanuit de stad Groningen ontgonnen. In de loop der tijd ontwikkelde Veendam zich tot de belangrijkste plaats in de Groninger Veenkoloniën. Ruziezoekers kunnen voorbij Westerlee afslaan naar Kibbelgaarn.

Egypte | Veendam Gipsies

Net als de meeste dorpen in de omgeving bestond Veendam tot diep in de 20ste eeuw hoofdzakelijk uit lintbebouwing. Alleen op de plek waar het Oosterdiep en het Westerdiep samenkwamen, lag een echte dorpskern. Aan het noordelijke uiteinde van het Oosterdiep ontstond een buurtschap die de naam Egypte kreeg. De straatnaam Egypteneinde is de enige overgebleven verwijzing naar de zigeuners die zich hier aan het begin van de 19de eeuw vestigden. Rondtrekkende Roma, meestal zigeuners genoemd, beweerden vaak dat ze oorspronkelijk uit Egypte kwamen. Het Engelse woord 'gypsy' en het Spaanse woord 'gitano' betekenen beide 'zigeuner' en zijn direct van de naam van het land Egypte afgeleid.

Lula | Kalkwijk In den Lula

Het landschap ten westen van Veendam wordt bepaald door de 'wijken', de kaarsrechte kanalen die turfgravers aanlegden om turf af te voeren naar de grotere turfvaarten. Langs de wijken ontstonden streekdorpen met lintbebouwing die zich soms kilometers lang aan een reeg. De buurtschap Lula vormt samen met Kalkwijk een lange streek. In 1706 stond dit gedeelte al bekend als 'in den Lula'. Het is heel onwaarschijnlijk dat er een verband bestaat met het dorpje Lula op Sardinië, het dorpje Lula in Slowakije of de plaatsjes Lula in de staten Georgia en Mississippi in de Verenigde Staten. Klein zijn ze allemaal: samen hebben deze vijf Lula's nog geen vierduizend inwoners.

Kiel | Kiel-Windeweer

Lintdorp

Nog geen duizend inwoners bevolken het 6 kilometer lange lintdorp Kiel-Windeweer. Vroeger waren het twee dorpen, De Kiel en Windeweer, maar in de loop der jaren zijn ze aan elkaar vastgegroeid. De oorspronkelijke lintbebouwing is goed bewaard gebleven en bovendien zo typerend voor de veenkoloniën dat Kiel-Windeweer als beschermd dorpsgezicht is gekwalificeerd. De naam van De Kiel is vergelijkbaar met die van het gelijknamige dorp in Drenthe. Daar maken markegrenzen een scherpe hoek, ofwel een 'kiel', hier zijn het twee turfvaarten die een scherpe hoek maken. De Duitse havenstad Kiel dankt zijn naam waarschijnlijk aan een diepe inham. In de Amerikaanse staat Wisconsin ligt een stadje dat Kiel heet en Kiel is ook de naam van een wijk in Antwerpen.

Landschapsschilder Evert Musch legde in de jaren vijftig van de vorige eeuw het uitzicht vanaf de Kymmelsberg over het Schipborgse Diep vast op doek. Dat deed hij omdat het beekje dreigde te worden gekanaliseerd. Mede dankzij dat 2 meter brede schilderij groeide het besef dat het unieke landschap behouden moest worden. Sindsdien meandert het Schipborgse Diep onbedreigd door het Nationaal Beek- en Esdorpenlandschap De Drentsche Aa. Samen met het Geuldal in Zuid-Limburg is dit een van de twee gebieden in Nederland die door de Stichting Natuur en Milieu het predicaat Vijfsterrenlandschap kregen. De Drentsche Aa is de verzamelnaam voor een wijdvertakt netwerk van beekjes, diepjes en stroompjes dat zich een weg zoekt door eeuwenoud cultuurlandschap.

Loon

Esdorp

'Lo' of 'loo' is een van oorsprong Germaans woord dat 'bos' betekent. De plaatsnaam Loon duidt voor het eerst op in geschriften uit 1160, toen nog geschreven als Lon. Het moge duidelijk zijn: deze nederzetting lag in de bossen. Lag, want vandaag de dag wordt het esdorpje omringd door landbouwgronden. Het deelt zijn naam met een plaats in het noorden van Frankrijk. Dit Loon kreeg de toevoeging 'plage' om verwarring te voorkomen met een ander Frans dorp: Loan. Loon-Plage ligt tegen Duinkerken aan in het noordoosten van Frankrijk, waar meer Nederlandstalige plaatsnamen voorkomen. Op het Filipijnse eiland Bohol heet een gemeente Loon en Loon Mountain is een 934 meter hoge berg in de Amerikaanse staat New Hampshire.

Nooitgedacht

Nooit gedacht

Net als van de Groningse waddenkust had men van een drassig heidegebied ten zuiden van Rolde nooit gedacht dat zich er mensen zouden kunnen vestigen. Na de ontginning was Nooitgedacht rond 1861 de naam van een van de eerste boerderijen en later kreeg de buurtschap die er ontstond dezelfde naam. De boerderij bestaat nog, al is de naam veranderd in Germondyhoeve. Als plaatsnaam komt Nooitgedacht verder voor in Zuid-Afrika.

De Hondsrug is een stuwwal uit de ijstijd en vormt de ruggengraat van Drenthe. Hier vestigden zich in de nieuwe steentijd stammen van het Trechterbekervolk. Met de zwerfkeien die door de gletsjers waren meegevoerd bouwden zij de hunebedden waarom Drenthe zo bekend is. De dorpen op de Hondsrug hebben stuk voor stuk een geschiedenis die teruggaat tot voor het begin van onze jaartelling.

Borger Oliebronnen

De 'Hunebeddenhoofdstad van Nederland' is een bescheiden plaatsje op de Drentse Hondsrug. Ten noorden en ten oosten van het dorp wemelt het van de prehistorische steenhopen en aan de rand van het dorp ligt het grootste hunebed van ons land. Naast deze D27 verrees het Hunebedcentrum, waar bezoekers in een permanente tentoonstelling kunnen kennismaken met de volkeren die de hunebedden bouwden als graven voor hun doden. Borger deelt zijn naam met een stad in het noorden van Texas, gesticht in 1926 door de zakenman Ace Borger die er oliebronnen bezat. Nog geen 50 kilometer ten oosten van Borger ligt het Duitse dorpje Börger.

Hunebedcentrum, Bronnegerstraat 12, Borger;
www.hunebedcentrum.nl.

Ode aan de Zon | Odoorn Zonnetempel

Sinds mensenheugenis vereren volkeren overal ter wereld de zon. Bekend zijn de zonnetempels van de oude Egyptenaren en de Inca's, maar ook het Engelse Stonehenge was waarschijnlijk een plek waar de zonnecultus centraal stond. Het monument Ode aan de Zon doet wel een beetje aan Stonehenge denken. Zuilen van graniet dragen een enorme zwerfkei. Staat de zon hoog aan de hemel, dan schijnt hij door het gat in de kei naar binnen. Deze Ode aan de Zon is geen prehistorische tempel maar een hedendaags kunstwerk. Het staat in het Schapenpark, rechts van het fietspad even voorbij ANWB-paddenstoel 23328.

De Hel van het Noorden | Drenthe Kasseistroken

Wie dacht dat kasseiwegen alleen in Vlaanderen en het noorden van Frankrijk te vinden zijn, moet vanaf het Boomkroonpad de Steenhopenweg naar Drouwen eens volgen. En dan niet het comfortabele fietspad, maar de hoofdweg. Dat is een onvervalste Drentse flintenweg, aangelegd met de keien die bij de ontginning van de omliggende velden uit de grond kwamen. Drenthe telt nog een aantal van dergelijke keiwegen. Ze doen nauwelijks onder voor de kasseistroken waar de deelnemers aan de klassieker Parijs-Roubaix overheen worden gejaagd. Deze wielerkoers heeft zelfs een Drentse evenknie: in de Ronde van Drenthe krijgen de renners een aantal stroken kasseien voor de wielen in de plaatselijke Hel van het Noorden. Vlak voor Odoorn en voorbij Valthe passeert de route nog enkele flintenwegen, maar wel steeds met een comfortabel fietspad ernaast.

Emmen

Luzern

Behalve een plaats in Drenthe en een dorpje bij het Overijsselse Dalfsen, is Emmen ook een voorstad van de Zwitserse stad Luzern. Met de Emmenthaler kaas heeft het Zwitserse Emmen echter niets van doen. De bekende gatenkaas dankt zijn naam aan het stroomdal van het riviertje de Emme, dat zo'n 50 kilometer meer naar het westen ligt.

Nieuw-Dordrecht

Heeren en Boeren

Dordrecht betekent 'verbinding tussen twee wateren', maar in Nieuw-Dordrecht is geen waterweg te bekennen. Dat was overigens wel de bedoeling. Er moest hier een zijtak van het Oranjekanaal komen te liggen maar de bodemgesteldheid en de hoogteverschillen maakten dat te kostbaar. Wel werd het omliggende veen ontgonnen. De Drentsche Veen en Midden Kanaal Maatschappij, eigenaar van de veengronden, liet in 1856 een nederzetting bouwen voor de veenboeren en de landarbeiders. De maatschappij was gevestigd in Dordrecht en het streekje kreeg de naam Heeren Dordt. Haaks erop ontstond later de buurtschap Boeren Dordt en nog later groeiden de twee aaneen en vormden Nieuw-Dordrecht.

Nieuw land. Net als bij sommige Afrikaanse landen of Amerikaanse staten, lopen de grenzen tussen landen en provincies in deze uithoek kaarsrecht. Als in schilderijen van Mondriaan geeft de rechte lijn de toon aan. Het grillige moeras werd onderworpen aan de wil van het liniaal dat de loop van kanalen uitzette. Het terrein dat na de turfwinning achterbleef, kon door de mens vervolgens op de meest praktische manier worden ingericht, via de kortste lijn van A naar B.

Runde | Drenthe

Zimbabwe

De Runde is een bijzonder riviertje en niet alleen omdat ook in Afrika een rivier bestaat die de Runde heet. Deze Runde stroomt door het zuidoosten van Zimbabwe en mondt uit in de Save, een rivier die via Mozambique de Indische Oceaan bereikt. De Drentse Runde was ooit een veenstroompje door het Bourtanger Moor. Met de ontginning van de veengebieden verdween de Runde van de landkaart. Om het overtollige water uit het Bargerveen weg te leiden en de glastuinbouw bij Barger-Compascuum van schoon water te voorzien, werd de Runde aan het begin van de 20ste eeuw in ere hersteld. Het riviertje maakt een paar vrolijke meanders over het SportLandgoed bij Zwarte-meer en stroomt vervolgens in rechte lijn noordwaarts naar het Veenpark. Dat Veenpark geeft een prachtig beeld van het leven in een Drentse Veenkolonie.

Het Veenpark, Berkenrode 4, Barger-Compascuum;
www.veenpark.nl.

Amsterdamscheveld | Weiteveen Levend hoogveen

 Met de komst van de steenkool, in de tweede helft van de 19de eeuw, begon de verkoop van turf aan een dramatische daling. Het hoogveen ten zuidoosten van Emmen werd nog maar mondjesmaat ontgonnen. Toen men halverwege de 20ste eeuw de natuurwaarde van levend hoogveen begon in te zien, stopte de turfwinning helemaal. In 1850 zag een groepje investeerders uit Amsterdam nog wel brood in turf en gezamenlijk kochten ze een lap veenmoeras dat ze naar de hoofdstad vernoemden. Tussen de knooppunten 62 en 61 doorsnijdt de route dit Amsterdamscheveld. Enkele kilometers verder naar het oosten kreeg een buurtschap de naam Amsterdamscheveld.

De buurtschappen Oosterse Bos en Middendorp horen tot de mooiste van Drenthe en verdienen alleen al om die reden een plekje aan deze route. Via Schoonebeek daalt de route af naar het Schoonebeker Diep, een beek die de grens met Duitsland markeert. Op de plek waar het Schoonebeker Diep en het Kanaal Coevorden-Alte Picardie samenkomen en de Duitse grens naar het zuiden afbuigt, staat een monument. Wie hier de brug over gaat en links afslaait, staat zomaar in Duitsland.

DE JAKNIKKER IN HET CENTRUM VAN SLOCHTEREN DRAAIT ALLEEN NOG VOOR DE SIER

Jaknikker | Schoonebeek Olieveld

In het zuiden van de Verenigde Staten liggen olievelden waar soms wel honderden jaknikkers olie omhoogpompen. Daarmee vergeleken was het aantal jaknikkers dat vanaf 1943 aan weerszijden van het Schoonebeker Diep in het landschap verscheen bescheiden. Maar toch: Nederland heeft zijn eigen olieveld. De jaknikker in het centrum van Slochteren draait alleen nog voor de sier. Sinds 2010 wint de NAM olie met de nieuwe techniek van stoominjectie. Langs het Schoonebeker Diep zijn langs de route enkele installaties te zien. Aan de overkant, in Duitsland, pompen nog altijd jaknikkers de olie omhoog.

Kasteel Coevorden | Coevorden Vancouver

Te midden van plaatsnamen als Amerika, Siberië, Nieuw-Amsterdam of Marokko, allemaal in Drenthe geïmporteerd, is Coevorden een opvallende uitzondering. De naam Coevorden komt weliswaar alleen in Drenthe voor, maar de Canadese stad Vancouver dankt zijn naam aan de stad. De Nederlandse overgrootvader van de Britse ontdekkingsreiziger George Vancouver trouwde een Engelse, vestigde zich in de 17de eeuw in Engeland en nam de achternaam Van Coevorden aan. Zijn zoon verengelste die naam later tot Vancouver. George Vancouver bracht aan het einde van de 18de eeuw in opdracht van de Britse koning de Amerikaanse noordkust in kaart en ontdekte dat een deel van de kust feitelijk een groot en langgerekt eiland was. Hij noemde het naar de stad van zijn voorouders: Vancouver Island. Het zou nog zeventig jaar duren voordat goudzoekers zich vestigden aan een baai tegenover het eiland en hun nederzetting Vancouver noemden. Hun dorpje groeide uit tot een stad met meer dan een half miljoen inwoners. In de voorstad Richmond staat een replica van het kasteel van Coevorden, oorspronkelijk gebouwd ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de stad. In Coevorden is het kasteel onlangs grondig gerestaureerd en het doet nu dienst als restaurant. Dit is het enige kasteel in Drenthe, want de bisschop van Utrecht verordonneerde in 1395 dat de opstandige Drenten geen kastelen meer mochten bouwen. In een mooi pand in de binnenstad, dat er al stond toen de voorouders van George Vancouver nog in Coevorden woonden, is nu Stadscafé Vancouver gevestigd. Ook elders in Canada, de Verenigde Staten en Nieuw-Zeeland dragen bergen, rivieren, meren en gebieden de naam Vancouver. Een klein eilandje dat nu deel uitmaakt van Alaska kreeg van George Vancouver de naam Couverden Island.

Kasteel Coevorden, Kasteel 29, Coevorden;
www.kasteelcoevorden.nl.

Stadscafé Vancouver, Friesestraat 9, Coevorden;
www.stadscafevancouver.nl.

Dalen Molens

Waar Dalen zijn naam aan te danken heeft is niet duidelijk, want het dorp tussen de molens ligt niet in een dal. Het dorpje Dalen in Noorwegen ligt weliswaar op 200 meter hoogte, maar ingeklemd tussen heuvels aan de oever van een meer ten westen van Oslo. En voor de volledigheid: de stad Tomislavgrad in Bosnië heet in het Duits Dalen.

Boheems Paradijs | Holsloot Romantisch

Den Hool bestaat slechts uit een handjevol boerderijen maar er is van alles aan de hand. Dat heeft ongetwijfeld te maken met het feit dat zowel het Pieterpad als de LF-routes 14 en 16 Den Hool doorkruisen, zodat een constante stroom wandelaars en fietsers de buurtschap aandoet. De naam van boerderij de Drentse Schans, compleet met boerderijwinkel, verwijst naar de militaire versterking die hier in de 17de eeuw lag. Boheems Paradijs is een plek waar kampeerders kunnen overnachten in een woonwagen die ooit toebehoorde aan circusartiesten of een zigeunerfamilie. Met de gemakken van nu krijgt zo'n overnachting al snel een romantisch tintje. Vroeger kregen plaatsen waar woonwagenbewoners hun kamp op sloegen namen als Egypte of Lombok, namen die terugkomen in buurtschappen en wijken in heel Nederland.

Boheems Paradijs, Den Hool 5, Holsloot;
www.boheemsparadijs.nl.

DE PLAGGENHUTTEN ZIJN VERDWENEN, MAAR DE NAAM MAROKKO BLEEF

Marokko | Holsloot

Postbode

En dan staat er midden in het Drentse land ineens een bordje 'Marokko'. Marokko is een streek van nauwelijks 2 kilometer lang. Er staan precies twee huizen en een ANWB-paddenstoel. Een paar percelen gemengd bos, wat akkerland – de vergelijkingen met Noord-Afrika liggen niet echt voor het oprapen. Het maakt het verhaal dat in het nabijgelegen Veenoord wordt verteld over het ontstaan van de naam niet minder mooi. Aan het begin van de 20ste eeuw was Veenoord nog een dorp van veenboeren. Straatnamen waren er niet, een adres in Veenoord bestond simpelweg uit de notitie Sectie E, gevolgd door een nummer. Op een zandrug ten westen van het dorp stonden een paar veenketen, plaggenhutten die tegen het zand aan waren gezet. Het buurtje viel buiten de Sectie E en had geen postadres. Post aan de bewoners ging retour afzender met een stempel 'adres onbekend'. Toen een postbode uiteindelijk toch ontdekte waar hij zijn moest, vroeg hij een bewoonster wat afzenders op de envelop moesten zetten om te zorgen dat de post voortaan wel aankwam. De vrouw wist dat ze afgelegen woonde. Ook wist ze dat ze haar buurtje geen Moskou of Siberië moest noemen, want die namen bestonden al in Drenthe. 'Stuur de post maar naar Marokko', zou ze toen hebben gezegd, ervan overtuigd dat nergens anders in de omgeving een nederzetting met de naam Marokko lag. De plaggenhutten zijn verdwenen, maar de naam Marokko bleef.

Het Van Gogh Huis | Veenoord

Logement

Nog een vreemde eend in de Drentse bijt. Vincent van Gogh was toch die Brabantse schilder die naar Zuid-Frankrijk ging om daar het Provençaalse licht te schilderen? Dat klopt, maar op zijn 18de ging hij eerst naar Drenthe. De jonge Van Gogh moet de reis vanuit Brabant naar de veenontginningen in Drenthe hebben ervaren als een expeditie naar een ver werelddeel. Op een turfschuit legde hij het laatste stuk van Hoogeveen naar Veenoord af. In Veenoord woonde hij twee maanden in een logement aan de straat die nu naar hem is vernoemd. In zijn Drentse periode maakte hij de donkere en sombere werken die zo karakteristiek zijn voor de beginjaren van zijn schildersloopbaan. Het logement heet nu het Van Gogh Huis en is verdeeld in een tentoonstellingsruimte en een restaurant. De kamer waar Vincent overnachtte, is ingericht naar het voorbeeld van de schilderijen die hij jaren later van zijn kamer in het Zuid-Franse Arles maakte. Wie de deur opendoet, stapt een echte driedimensionale Van Gogh binnen. De schilderijen van de slaapkamer hangen in musea in Amsterdam, Parijs en Chicago. Het Drentse Veenoord heeft de echte kamer. En Van Gogh heeft er nog geslapen ook.

Het Van Gogh Huis, Van Goghstraat 1, Veenoord;
www.vangogh-drenthe.nl.

Nieuw-Amsterdam New York

Dezelfde groep van zes Amsterdamse investeerders die een stuk veenmoeras aankocht en er de naam Amsterdamscheveld aan gaf, stichtte in 1860 een nederzetting aan de Verlengde Hoogeveense Vaart. Het plaatsje kreeg de naam Nieuw-Amsterdam en ontwikkelde zich samen met buurdorp Veenoord tot een belangrijke doorvoerhaven voor turf. In die tijd werd de zuidoosthoek van de provincie wel Drents Californië genoemd, vanwege het 'bruine goud' dat er voor het oprapen lag. Voordat de turfmarkt inzakte, kon Nieuw-Amsterdam zich ontwikkelen tot een plaats van enige omvang. Net als het grote Amsterdam heeft Nieuw-Amsterdam een Noorderkerk. Café New York deelt zijn naam met de stad die ontstond op de plek waar Nederlandse kolonisten in 1625 de nederzetting Nieuw-Amsterdam stichtten, aan de monding van de rivier de Hudson in Amerika. Nadat die kolonie met de Engelsen was geruild tegen Suriname, stichtten de Nederlanders daar andermaal een Nieuw-Amsterdam. Dat is nu de hoofdstad van het district Commewijne.

Café New York, Vaart ZZ 55, Nieuw-Amsterdam;
www.cafe-newyork.nl.

Meppen Monding

Meppen en Meppen liggen hemelsbreed nauwelijks 40 kilometer uit elkaar, met de Duitse grens als belangrijkste scheiding. Het Duitse Meppen is een stad aan de Eems met een mooi historisch centrum. De naam is afgeleid van het oude Duitse woord 'meppe', dat 'monding' betekent. Meppen ontstond bij de plaats waar het riviertje de Hase uitmondt in de Eems en wordt al genoemd in een akte uit de 9de eeuw. Hoewel de bewoning van het gebied teruggaat tot ver voor het begin van onze jaartelling, kreeg het Drentse Meppen pas in 1335 een eerste schriftelijke vermelding. Aangezien het aantal riviermondingen in de regio niet overhoudt, blijft het gissen naar de oorsprong van de Nederlandse plaatsnaam.

De Palms | Meppen Jeneverbes

Wuivende palmen, ze zijn gewoon in Drenthe te vinden. Als het flink waait, tenminste. Met het verdwijnen van de schaapskudden schoten op een zandverstuiving bij Meppen de jeneverbesstruiken op. De jeneverbes wordt in Drenthe 'palm' of 'palmbossie' genoemd en het kleine gebied waar ze een heel bos vormden, kreeg al snel na het ontstaan de naam De Palms. Wit zand, wuivende palmen, een mooie zonsondergang: op een warme zomeravond doet een natuurgebiedje bij Meppen nauwelijks onder voor een tropisch strand.

DE JENERVES WORDT IN DRENTHÉ 'PALM' OF 'PALMBOSSIE' GENOEMD

Napels - Siberië

Start: B&B Kloosterholt, Trekweg 19a, Napels (Heiligerlee).

Eindpunt: Camping De Zandgaten, Siberië 26, Stuifzand.

Het is ook mogelijk de etappes van station naar station te rijden. Stations aan (of nabij) de route van deze etappe zijn: Winschoten - Assen (Rolde) - Emmen - Coevorden - Nieuw-Amsterdam - Hoogeveen.

 NAPELS. Voor B&B Kloosterholt ➤ *Trekweg*, volgen, later fp. Einde ➤ *Grintweg*, rotonde ➤ *Sint-Vitusholt*. Spoor over, meteen ➤ *Meidoornlaan*, volgen, bocht ⬅ Napels-West. Einde ➤ *Tranendallaan*. **TRANENDAL.** Einde ⬅ *Hoofdweg*, knp 91 - 92 - 61 - 60.

Knp 60 Ⓐ *Duurkenakker*, rotonde Ⓐ onder N33, rotonde Ⓐ over kanaal, rotonde Ⓐ spoor over. Na spoor ⬅ *Egypteneinde* **EGYPTE.** Na 2,3 km ➤ *Beneden Dwarsdiep*. Einde ➤ *Beneden Verlaat*, ⬅ *Sinnigenslaantje*, einde ⬅ *Middenweg*. Voor brug ➤ *Scholthuizen*, later *Westerbrink*, weg volgen, knp 36.

Knp 36 ➤ *Tripscompagnie*, volgen, knp 4.

Knp 4 - **LULA** - 95 - **KIEL-WINDEWEER** - 6 - 11 - 30.

1 Routepunt 1, knp 30, Café 't Keerpunt, Spijkerboor.

30 - 97 - 92 - 98 - 91 - 99 - 89 - 39.

Knp 39 ⬅ fp volgen. Einde ⬅ *Molenteeg*. Einde ➤ *Meester Croneweg*. 1e ⬅ fp volgen, later 't Loo. Einde Ⓐ *Dorpsweg*, later *Hoofdweg*, later *Taarloërweg*, volgen. Einde ➤ *Gasterenseweg*. **LOON**, ⬅ *Ballooërweg*, knp 68 - 69 - 70.

2 Routepunt 2, knp 70, Rolde.

Knp 70 Ⓐ fp, *Van den Muijzenbergpad*, 1e ➤ *Hunebedweg*, langs kerk. Einde ⬅ *Hoofdstraat*, 2e ➤ *Grolloërstraat*, volgen. Rotonde Ⓐ *ventweg*, later fp, rotonde Ⓐ onder N33, later *Marwijksoord*. 1e ⬅ *Stroetenweg*, **NOOITGEDACHT.** Weg volgen, ⬅ aanh, fp, later *Parklaan*. N857 overst, *Stroetenweg*. Ⓐ *Hoorlse Bulten*, einde ➤ volgen, knp 84 - 83 - 86 **DE HEL VAN HET NOORDEN.**

Knp 86 Ⓐ *Steenhopenweg*, volgen, tunnel onder N34. Einde ➤ *Gasselterstraat*. ⬅ *Hoofdstraat*, volgen, knp 43.

Knp 43 ➤ *Molenweg*, 1e ➤ *Westerlandsweg*. Na 2 km ➤ aanh *Hunebedstraat*.

 BORGER. Einde ⬅ *Hoofdstraat*, knp 40 - 22 - 24 - 6.

3 Routepunt 3, knp, Boswachter Meelkerlaan, Borger.

6 - **ZONNETEMPEL ODE AAN DE ZON** - 38 - 39 - 76 - 55 - **EMMEN**
- 51 - 50.

Knp 50 *Splitting*. 1e *Sint-Gerardusstraat*, einde *Klazienaveensestraat*,
knp 77 - **NIEUW-DORDRECHT** - 56 - 65.

4 Routepunt 4, knp 65, Veenpark, Barger-Compascuum.

65 - 95 - **RUNDE** - 93 - 94 - 64 - 62 - **AMSTERDAMSHEVELD** - 61 - 88
- 87 - 86 - 3 - 1.

Knp 1 fp, einde meteen *Burg. Osselaan*. Einde *Europaweg*, meteen
 De Pallert **JAKNIKKER**.

5 Routepunt 5, Winkelcentrum De Pallert, Schoonebeek.

De Pallert *Kerkhoflaan*. Einde knp 34 - 45 - 76 - 77 **KASTEEL**
COEVORDEN - 56 - 7 **DALEN**.

Knp 7 *Hoofdstraat*, na 0,3 km *Emmerweg*, knp 25.

Knp 25 *Den Hool* **BOHEEMS PARADIJS**. 2e *Marokko*, **MAROKKO**.

Na 3,1 km *Marokko*, einde *Van Goghstraat*.

  VAN GOGH HUIS.

6 Routepunt 6, Van Gogh Huis, Veenoord.

 Van Goghstraat, later *Vaart Zuidzijde*. **NIEUW-AMSTERDAM** brug
over, meteen *Vaart Noordzijde*, later *Industrieweg*. Einde *Industrieweg*, brug
over *Trekkenweg*, vaart volgen, later *Vleddersweg*, onder A37, knp 26.

Knp 26 later *Oosterhesselerweg*, later *Verlengde Hoogeveensevaart*. Na 2,7 km
 Boksloot, knp 29 - 71 - 72 - 67 - 68.

Knp 68 overst, *Molenwijk*, *Molenwijk*, later fp langs *zandweg*, - 69.

 MEPPEN *Middenweg*, later *Brinken*, *Middendorpsstraat*. **DE PALMS**,

 zandpad, *Witte Zandweg*. Einde *zandpad*, later verhard, *Plaggenslagweg*,
later *Bollenknuilendijk*. Einde *klinkerweg*, *Oldeveen*, volgen, einde *Mepperstraat*
overst, fp, volgen, later *Mantingerdijk*, knp 60 - 64 - 62 - 10 - 23.

Knp 23 brug over, meteen *Drijber Kanaal WZ*. Einde *Schoolstraat*,
Kerkweg, later *Molenweg*. 1e *Siberië*.

 SIBERIË. Einde, PS 24938 *Siberië*, 1e *Siberië* 24-34.

Eindpunt: Camping De Zandgaten, Siberië 26, Stuifzand.

Horeca onderweg

Beiligerlee

Kloosterholt, Trekweg 19a, Heiligerlee;
0597-417464.

Westerlee

Natuurkampeerterrein De Hoeve, Hoofdweg
44, Westerlee; www.camping-dehoeve.nl.

Borgercompagnie

Museum Lammert Boersma,
Borgercompagniesteweg 44-46,
Borgercompagnie; www.museum-boersma.com.

Kiel-Windeweer

Minicamping Dieverdoatsie, Dorpsstraat 12,
Kiel-Windeweer;
www.minicampingdieverdoatsie.nl.

Kieldiepgang, Pieter Venemakade 133,
Kiel-Windeweer; www.kieldiepgang.nl.

De Amshoff, Pieter Venemakade 93-95,
Kiel-Windeweer; www.de-amshoff.nl.

Spijkerboor

't Keerpunt, Oostermoer 1, Spijkerboor;
www.tkeerpunt.nl.

Hunze-pleisterplaats Spijkerboor,
Veenweg 3, Spijkerboor;
www.hunzepleisterplaats.nl.

Schipborg

Natuurkampeerterrein Schipborg,
Schipborgerweg 1, Schipborg;
www.staatsbosbeheer.nl.

De Drentsche Aa, Ruiterweg 2, Schipborg;
www.de-drentsche-aa.nl.

Bijmaja

Diverse Horeca; www.bijmaja.nl/tip.

Taarlo

Herberg De Fazant, Hoofdweg 118,
Oudemolen; www.herbergdefazant.nl.

Taarlo

De Paardebom, Dorpsweg 2, Taarlo;
www.bedandbreakfastassen.nl.

Van Tarel, Dorpsweg 3, Taarlo; www.vantarel.nl.

Loon

De Herberg Van Loon, Gasterenseweg 1,
Loon; www.deherbergvanloon.com.

Krolde

Diverse horeca; www.natuurlijkrolde.nl.

Papenvoort

Halfweg, Papenvoort 15, Papenvoort;
0592-241577.

Drouwen

Natuurkampeerterrein Borger,
Steenhopenweg 4, Drouwen;
www.staatsbosbeheer.nl.

Diverse horeca;
www.bestemmingborgerodoorn.nl.

Borger

Diverse horeca;
www.bestemmingborgerodoorn.nl.

Odoorn

Theehuis Poolshoogte, Boswachter-
Meelkerlaan 5, Odoorn; www.poolshoogte.nl.

Diverse horeca;
www.bestemmingborgerodoorn.nl.

Nieuw-Dordrecht

't Kruuspunt, Vastenow 226,
Nieuw-Dordrecht; 0591-311477.

Barger-Compascuum

Berkenrode (Veenpark), Berkenrode 4,
Barger-Compascuum; www.veenpark.nl.

Zwartemeer

Sportlandgoed, Verlengde Van
Echtskanaal NZ 2, Zwartemeer;
www.sportlandgoed.nl.

Minicamping Veenweide, Kamertingswijk WZ
123, Zwartemeer; www.campingveenweide.nl.

Nieuw-Schoonebeek

Wilmsboo, Europaweg 76,
Nieuw-Schoonebeek; www.wilmsboo.nl.

Oosterse Bos

Terras De Boomgaard, Oostersebos 13,
Schoonebeek; www.terrasdeboomgaard.nl.

Schoonebeek

Camping De Bult, Bultweg 7,
Schoonebeek; www.campingdebult.com.

Coevorden

Kasteel Coevorden, Kasteel 29, Coevorden;
www.kasteelcoevorden.nl.

Stadscafé Vancouver, Friesestraat 9,
Coevorden; www.stadscafevancouver.nl.

Diverse horeca; www.magischdrenthe.nl.

Dalen

Diverse horeca; www.magischdrenthe.nl.

Den Hool

Boheems Paradijs, Den Hool 5, Holsloot;
www.boheemsparadijs.nl.

Nieuw-Amsterdam

New York, Vaart ZZ 55, Nieuw-Amsterdam;
www.cafe-newyork.nl.

Holsloot

Minicamping De Biggenhof, Schoolstraat
18, Holsloot; www.biggenhof.nl.

Camping De Uilenberg, Veldweg 1,
Holsloot; www.deuilenberg.nl.

Aalden

't Hoes van Hol-An, Oud Aalen 11, Aalden;
www.pannenkoekboerderij.nl.

De Hoge Hof, Oud Aalden 21, Aalden;
www.hogehof.nl.

Meppen

Theeschenkerij Meppen, Brinken 1,
Meppen; 0591-372543.

Camping 't Witte Zand, Middendorpsstraat
16, Meppen; www.twittezand.nl.

Mantinge

Voscheheugte, Mantingerdijk 8,
Mantinge; www.vosscheheugte.nl.

De Haar

Camping De Stal, Kanaal Oostzijde 19,
De Haer (Drijber); www.camping-drenthe.nl.

Siberië

Minicamping De Zandgaten, Siberië 26,
Stuifzand; info@campingdezandgaten.nl.

ETAPPE

8

• SIBIERIË - FRANKRIJK •

Tussen Siberië en Frankrijk doet de fietsroute niet minder dan vier keer Engeland aan. Elke keer is het anders maar er is ook een duidelijke overeenkomst die alles met de plaatsnaam te maken heeft. Ook Rusland is goed vertegenwoordigd, vooral in het eerste gedeelte van veenontginningen. Het stroomdal van de Overijsselse Vecht pakt verrassend uit met Madrid, het Indonesische Mataram en zelfs een stukje zandwoestijn: de Sahara. En wie Frankrijk wil bereiken zal eerst door België moeten, in dit geval langs Hasselt en Tongeren.

STEMPELPLAATS

ETAPPE 8

Siberië

Minicamping De Zandgaten
Siberië 26, Staifzand
info@campingdezandgaten.nl

Hoogveen, een geschikt terrein om te ontginnen maar niet om te wonen. Tenzij je geen keus had. In de tweede helft van de 19de eeuw werd dit afgelegen veengebied ontgonnen en veenarbeiders vestigden zich op een zandrug. Ver van alles en iedereen, in barre omstandigheden en waarschijnlijk waren de winters er koud. Over de naam van de nederzetting hoefde niemand lang na te denken: Siberië. De bochtige weg langs de huisnummers 24 tot en met 34 is de oude zandrug. Er wordt verteld dat Siberië gesticht zou zijn door Kozakken die zich na de val van Napoleon hier vestigden maar dat zijn niet meer dan mooie verhalen. Zo klein als deze buurtschap, zo groot is het district Siberië. Het bestaat bijna 60 procent van het huidige Rusland en 23 procent van het werelddeel

Azië. Toch is het vanwege de bittere kou en het vaak onherbergzame landschap een dunbevolkt gebied. De naam vond men kennelijk passend voor dit deel van Drenthe. Ook uit de naam van de volgende buurtschap, Stuifzand, blijkt het ruige karakter van de streek. Even verder ligt Zwartschaap. Minicamping De Zandgaten is een plek waar fietsers na een lange rit heerlijk kunnen ontspannen. Zoals de naam al doet vermoeden ligt de camping precies op de zandrug die de ruggengraat van Siberië vormt. En op een mooie zomerdag lijkt het grote Siberië heel ver weg.

Het begin van de route laat verschillende gezichten van Drenthe zien: veenontginningen, een beekdal, een veenplas en kleine esdorpjes. Via het Olde Posthuus, waar al in de 17de eeuw de postkoets stopte, gaat het richting Ruinen. Bungalowpark Lanka krijgt geen vermelding, want Sri ontbreekt.

Pesse

Bergdorp

Vooruit dan maar. Pesse heeft geen lidwoord en La Pesse wel. De naam is verder hetzelfde. Afgezien van die naam kunnen twee dorpen niet veel meer van elkaar verschillen. Het Drentse Pesse dankt zijn naam aan het moerassige gebied waarbij de nederzetting lang geleden ontstond. De houten kano die hier werd opgegraven staat te boek als de oudste boot ter wereld, hij is zo'n tienduizend jaar geleden uit een boomstam vervaardigd. Naar moerassen en prehistorische kano's zul je in La Pesse tevergeefs zoeken. Het dorpje ligt op een hoogte van 1100 meter in de Franse Jura. Een kruispunt met een kerk, een school en een hotel, één kleine supermarkt en een handjevol huizen, veel meer is het niet. Uitvalsbasis voor bergwandelingen in de zomer en langlauftochten in de winter. En daarvoor kun je dan weer niet in Pesse terecht.

**HET DRENTSE PESSE
DANKT ZIJN NAAM AAN
HET MOERASSIGE
GEBIED WAARBIJ DE
NEDERZETTING LANG
GELEDEN ONTSTOND**

Anholt | Ruinen

Verwarring

De burcht die uitgroeide tot Schloss Anholt is in de 13de eeuw gesticht door leenheren van de bisschop van Utrecht. Als je grens tussen de Achterhoekse dorpjes Megchelen en Dinxperlo recht zou trekken, komt Anholt op Nederlands grondgebied te liggen. Maar een van de erfdochteren van de machtige waterburcht trouwde in 1641 met een Duitse vorst en sindsdien zijn het dorp Anholt en het nabijgelegen slot Duits. Achter het kasteel ligt een park dat bekendstaat als de Anholter Schweiz. Toen een van de vorsten halverwege de 19de eeuw terugkeerde van zijn huwelijksreis in Zwitserland, nam hij als aandenken een compleet chalet mee. Zijn kersverse echtgenote had zo van de omgeving genoten dat hij rotsen liet aanrukken en het in een zorgvuldig nagebouwd Zwitsers decor plaatste om haar te plezieren. Een siertuin erbij, compleet met watervallen; wie niet beter weet zou het idee hebben aan het Vierwoudstedenmeer te staan. Het chalet maakt vandaag de dag deel uit van een dierenpark, waar onder andere verwaarloosde beren worden opgevangen. Om de verwarring compleet te maken; bij het Drentse Diever ligt een buurtschap die ook Anholt heet. De herberg was de plek waar vroeger de postkoets 'aanhield' om paarden te verversen.

Engeland | Ruinen

Geen Engelsen

De verklaring van de naam van deze buurtschap bij Ruinen is dezelfde als die van de andere Engelanden, in het Overijssels Vechtdal en op de Veluwe. Geen Engelsen, maar 'enken'. Een verbastering van Enkenland, meer is het niet. Mooi is het er wel, met een paar boerderijen, bosjes en de molen 'De Zaandplatte'.

Koekange Cocagne

Net als het Utrechtse dorp Kockengen is Koekange in de middeleeuwen vernoemd naar Luilekkerland, het Franse Pays de Cocagne. Mogelijk gebeurde dat met dezelfde reden als in Kockengen. In een pasontgonnen veengebied lukte het soms niet boeren te vinden die er wilden wonen en werken. Door een buurtschap te vernoemen naar een land waar niemand hoefde te werken en waar alles in overvloed aanwezig was, hoopten grondeigenaren nieuwe bewoners te lokken.

KLEIN-ZWITSERLAND IS EEN STUIFZAND- GEBIED DAT GROTENDEELS IS BEBOST

Klein-Zwitserland | Zuidwolde Hobbels

Het is mogelijk met de fiets het natuurgebied Klein-Zwitserland in te gaan want er liggen mountainbikeroutes. Wie op een toerfiets rijdt, kan beter het routeboekje volgen en om het terrein heen rijden. Klein-Zwitserland is een stuifzandgebied dat grotendeels is bebost. En aangezien een beetje hobbels in het veld in Nederland al snel de naam 'berg' krijgt, verdient een bosgebied met wat zandheuveltjes best de naam Klein-Zwitserland.

Nieuw Moscou Russische hoofdstad

Eeuwenlang kon het niemand veel schelen waar precies de lands- en provinciegrenzen door de veenmoerassen in de zuidoosthoek van Drenthe liepen. Toen echter bleek dat uit de blubber het 'zwarte goud' turf kon worden gewonnen, ontstonden heuse grensconflicten. Vandaag de dag is in het gebied tussen Hoogeveen en Hardenberg aan de richting van de slagen, de wegen en de sloten te zien wat Drents grondgebied is en wat bij Overijssel hoort. Rond Nieuw Moscou lopen de wegen van oost naar west en van noord naar zuid; dat gebied hoort nog net bij Drenthe. Lange tijd stond hier één boerderij die, waarschijnlijk vanwege de afgelegen ligging, de naam van de Russische hoofdstad kreeg. In de oude spelling bovendien: Moscou. Met het ontstaan van een buurtschap kwam de naam Nieuw Moscou in zwang. Halverwege de 20ste eeuw telde de buurtschap zes huizen en vandaag de dag een paar meer, plus een camping en een dorpshuis. Pal ten zuiden van Nieuw Moscou begint Overijssel. Op het punt waar de Compagnieweg schuin afbuigt naar het zuidwesten passeert de fietsroute de zwaar betwiste provinciegrens.

VANDAAG DE DAG IS ELIM EEN VRIENDELIJK DORPJE MET DUIZEND INWONERS, WAAR HET WITTE KERKJE NOG ALTIJD EEN BELANGRIJKE PLAATS INNEEMT

Elim Oase

Een oudtestamentische naam; in de Bijbel is Elim de oase waar Mozes en zijn volk hun kamp op sloegen na hun uittocht uit Egypte. Elim zou toen hebben bestaan uit niet minder dan twaalf waterbronnen en zeventig palmbomen. 'Grote Bomen' is de letterlijke betekenis van de naam. Een naam die een bron van inspiratie werd; over de hele wereld staan ziekenhuizen, bejaardenhuizen, zorginstellingen en andere organisaties met christelijke wortels die Elim heten. In het Midden-Oosten staat de plaatsnaam niet meer op de kaart, maar wel in Wales, de Verenigde Staten en Namibië. In Zuid-Afrika werd Elim gesticht door Duitse evangelisten, de Moravische Broeders. Omdat ze hun nederzetting bouwden in de buurt van een bron, zodat ze water hadden om landbouw te bedrijven, lag de naam Elim voor de hand. Vandaag de dag is Elim een vriendelijk dorpje met duizend inwoners, waar het witte kerkje nog altijd een belangrijke plaats inneemt. Naast de kerk staat een monument voor de afschaffing van de slavernij. De nederzetting die in 1786 in het zuiden van Drenthe werd gesticht, stond officieel in de boeken als Hollandscheveld-Zuidoost. Roepnaam: Dwarsgat. Op voorspraak van de dominee werd de naam in 1924 veranderd in Elim, een treffende naam voor een kerkdorp.

De Krim Knik

In dezelfde periode waarin duizenden kilometers naar het zuidoosten de Krimoorlog woedde, werd in Overijssel een turfvaart gegraven met de naam Lutterhoofdwijk. Ten noorden van Lutton groef men de vaart eerst in pal noordoostelijke richting om in 1855 met een knik af te buigen naar het oosten, recht naar Coevorden. Zo'n knik in een vaart werd ook wel een 'krimp' genoemd en op kaarten uit 1857 staat het huizingroepje dat bij die knik ontstond aangegeven als De Krimp. Dat in 1856 de Krimoorlog werd beslecht is waarschijnlijk toeval maar feit is wel dat De Krimp de letter 'p' verloor en nu op de kaart staat als De Krim. Op het Turfstekersplein staat het standbeeld van de turfsteker. Behalve een schiereiland in de Zwarte Zee, behorend bij Oekraïne, is De Krim ook een buurtschap bij Hoenderloo, een buurtschap bij Driebergen en een landgoed in de Peel. Even ten oosten van De Krim in Overijssel ligt het veenontginningsdorp Nieuwe Krim.

Engeland en het Engelandse Bos | Ane Glooiend

Wie fietst over de weg die Engeland heet, ziet aan weerszijden glooiende akkers. Het zijn de 'enken' die de buurtschap Engeland zijn naam gaven. Net als andere buurtschappen met dezelfde naam, was dit ooit enken-land. Het nabijgelegen bos kreeg de naam van de buurtschap.

Bij Gramsbergen houdt Nederland zo'n beetje op, maar het is mogelijk nog iets verder te gaan. Daar lag vroeger het Radewijkerveld. Bij de ontginning werd dit veengebied opgedeeld in drie stukken. Ze kregen de praktische benamingen Voorin, Middenin en Achterin. Gezien vanuit Gramsbergen ligt Voorin inderdaad voorin. Helemaal achterin, op de plaats waar de Nederlands-Duitse grens een scherpe punt maakt, ligt Achterin. De kleine buurtschap die hier ontstond kreeg de naam van het gebied: Achterin. Gezien de ligging, aan drie kanten omgeven door Duits grondgebied, een passende naam. Een rechtstreekse weg van Achterin naar Duitsland is er niet maar er liggen wel oude smokkelpaden.

Moscou | Bergentheim Buitenbeentje

De autoweg N343 scheidt Moscou van Bergentheim. De spoorlijn van Mariëberg naar Coevorden scheidt op zijn beurt Bergentheim van Oud-Bergentheim. Het dorpje aan de Vecht was er het eerst. De huidige kern Bergentheim ontstond pas in de 19de eeuw, ten tijde van de veenontginningen ten zuidoosten van de Vecht. Net als Siberië en Nieuw Moscou kreeg ook een afgelegen buurtschap in dit veengebied een naam waarin de ligging tot uiting kwam. Nog altijd is Moscou een buitenbeentje, een soort vrijstaat. Het zuidelijk deel bestaat uit sportvelden en een zwemplas met een strandje. Het noorden van Moscou is een dorpje van stacaravans en recreatiewoningen die voor het grootste deel permanent worden bewoond.

Sahara | Ommen Zandverstuiving

Stuifzand bedreigde in de eerste helft van de 19de eeuw het gebied ten oosten van Ommen. Na de laatste ijstijd joegen over deze streek stormen die veel zand meevoerden, zand dat aan de oever van de rivier in de vorm van rivierduinen werd afgezet. Later raakten de zandgronden begroeid met heide, maar overbegrazing en uitputting van de bodem gaven het zand in de loop der tijd weer vrij spel. Het aanplanten van bos bleek de beste remedie tegen het stuiven maar in de bossen die vanaf 1840 werden aangelegd konden een paar kleine zandverstuivingen blijven bestaan. Uitgerekend de kleinste daarvan kreeg de naam Sahara, naar het uitgestrekte woestijngebied in Noord-Afrika. Even naar het westen ligt een iets groter stuifzandgebied. Dat wordt ook wel Kalahari genoemd, naar het woestijngebied dat zich uitstrekt over onder andere Angola en Botswana. Omdat er minder mensen komen dan in de Sahara, maakt het zand van de Kalahari langzaam plaats voor begroeiing. De grootste zandvlakte ligt ten noorden van de Sahara en deelt zijn naam met het omliggende bos: de Heetdelle.

Madrid | Dalfsen Nachtwacht

Halverwege landgoed Vilsteren en kasteel Rechteren ligt Madrid. De naam van het café-restaurant is opmerkelijk en stamt uit de tijd dat het nog in een ander pand was gehuisvest. De uitspanning Madrid stond aanvankelijk bij Kasteel Rechteren; het was een wit gebouw in Spaanse stijl en werd om die reden Madrid genoemd. Naar verluidt had de kasteelheer te veel last van het lawaai van kinderen in de speeltuin en liet hij de uitspanning daarom verplaatsen naar de uiterste rand van zijn landgoed. Het nieuwe pand werd geopend in 1927. Behalve de naam is er weinig Spaans meer aan, maar Madrid is nog om een andere reden bijzonder. In een bijgebouw, Expo Madrid, hangt de 'Nachtwacht' op ware grootte. En dat is bijzonder. Van het oorspronkelijke doek dat Rembrandt schilderde en dat nu in het Rijksmuseum hangt, werden stroken afgesneden. Het paste niet in de zaal in het stadhuis waar het in 1715 naartoe werd verplaatst. Een leerling van Rembrandt had wel nog op klein formaat een kopie geschilderd van het volledige doek. Die kopie gebruikte schilder Jan van der Horst uit Dalfsen als uitgangspunt voor zijn 'Nachtwacht'. Met gebruik van dezelfde verfsoorten en technieken als Rembrandt zelf, bracht hij het meesterwerk terug naar zijn oorspronkelijke afmetingen. Sinds 1992 hangt dit schilderij in de zaal Expo Madrid.

Expo Madrid, Tolhuisweg 5, Dalfsen (Hessum);
www.expomadrid.nl

Emmen | Dalfsen Zwitserland

Bijna iedereen weet dat Emmen een plaats is in Drenthe, maar ook bij Dalfsen ligt een Emmen. En dan is er ook nog een Emmen in Zwitserland. De naam is te oud om met zekerheid iets over de betekenis te kunnen zeggen.

Mataram | Dalfsen Sultanaat

Aan het einde van de 18de eeuw keerde J.M. van Rhijn terug uit Nederlands-Indië. Hij had daar een hoge bestuursfunctie bekleed als resident van het vroegere sultanaat Mataram, op midden-Java. Terug in Nederland kocht hij twee aangrenzende landgoederen bij Dalfsen. Kennelijk had hij heimwee naar de Oost, want een landgoed gaf hij de naam Mataram en het andere noemde hij Djokjakarta, naar de hoofdstad van het gebied. De naam Djokjakarta verdween; dat landgoed heet nu weer de Horte en is in gebruik als hoofdkantoor van Landschap Overijssel. Het andere huis viel in 1901 ten prooi aan de slopershamer. Het huis dat ervoor in de plaats kwam, behield de naam Mataram. Hoewel het sultanaat Mataram niet meer bestaat, is de naam in Indonesië nog altijd op de landkaart te vinden. Mataram is de hoofdstad van het eiland Lombok en heeft ruim 350.000 inwoners.

**DE UITSPANNING MADRID STOND AANVANKELIJK
BIJ KASTEEL RECHTEREN; HET WAS EEN WIT
GEBOUW IN SPAANSE STIJL EN WERD OM DIE
REDEN MADRID GENOEMD**

Engelland | Dalfsen

De Engel

Dit is een instinkertje. Op de meeste kaarten wordt de buurtschap vermeld als Engelland, maar op de straatnaambordjes staat toch echt Engellandweg. De juiste spelling is Engelland, een buurtschap die zijn naam te danken zou hebben aan een boerderij die De Engel heet. Of misschien aan de galg die hier vlakbij moet hebben gestaan. Veroordeelde misdadigers werden even te noorden van Dalfsen opgehangen. Dat maakte dit niet alleen tot een eng stuk land, 'eng' kan ook een verbastering zijn van 'hengen' oftewel 'hangen'. De meest plausibele verklaring is echter dat vroeger in de veenmoerassen ten noorden van Dalfsen Witte Wieven voorkwamen. Deze spookachtige verschijningen in witte gewaden pasten niet in het straatje van de kerk, die er liever engelen van maakte. Na de ontginning van dit engelland was De Engel natuurlijk een logische naam voor een boerderij. Om de verwarring nog iets groter te maken ligt ruim 5 kilometer naar het oosten de Engellandweg. Met één 'l'.

Net voorbij Engelland passeert de route een koeienoversteekplaats, compleet met stoplicht. Waarschijnlijk is iets dergelijks alleen in Nederland te vinden. Even verder komt de Overijsselse Vecht weer in zicht. Het toerisme langs de rivier concentreert zich in het gebied tussen Gramsbergen en Dalfsen en misschien is dat maar beter ook. De smalle dijkjes bij Genne kunnen immers slechts een beperkte hoeveelheid verkeer aan. Het landschap leest als een boek, met kolken en wielen die fluisteren van dijkdoorbraken in het verleden. Het Genneger buitenland is een kwetsbaar natuurgebied met een bijzondere flora, waaronder de zeldzame kievitsbloem. Om de stad Hasselt tegen de grillen van het water te beschermen werd in de middeleeuwen de Stenendijk aangelegd. Via deze dijk, bij de molen, komt de fietsroute de Hanzestad binnen.

Hasselt

Hazelaars

De hoofdstad van Belgisch Limburg heet Hasselt en is tien keer zo groot als zijn Nederlandse naamgenoot. Maar er zijn nog meer plaatsen die Hasselt heten en ze liggen stuk voor stuk op fietsafstand van Nederland: een Duits dorpje op ongeveer 25 kilometer ten oosten van Winschoten en een Duits dorpje op ongeveer 25 kilometer ten oosten van Groesbeek. Een vijfde Hasselt ligt op Nederlands grondgebied, een buurtschap ten noorden van het Limburgse Velden. De populariteit van de naam houdt mogelijk verband met het feit dat mensen zich vroeger graag vestigden op plaatsen waar hazelaarsbosjes groeiden.

Meer dijken en kolken bepalen het beeld van de IJsseldelta, een van de twintig Nationale Landschappen in Nederland. Aan de dijk Cellemuiden is te zien dat het Zwartewater en de Zuiderzee zo hun grillen hadden. Ook langs de Kamperzeedijk, die het Kampereiland scheidt van de polder Mastenbroek, zijn nog een paar forse littekens in het landschap zichtbaar. Genemuiden heeft een mooi oud centrum en via IJsselmuiden bereikt de route de oever van de IJssel.

Kampen Elite

 Het langgerekte Waddeneiland Sylt ligt deels voor de Duitse, deels voor de Deense kust. Het hoort bij Duitsland en staat bekend als een eiland waar de elite vakantie viert. In Kampen, een dorpje met zo'n zeshonderd inwoners, gaat de jetset naar de chique bars waar de champagne rijkelijk vloeit. Het contrast met het Nederlandse Kampen mag er zijn. De Hanzestad aan de IJssel heeft meer dan vijftigduizend inwoners, twee theologische hogescholen en een indrukwekkend aantal kerken. En Kampen heeft van alle Nederlandse steden het mooiste waterfront, dat zich vanaf de Stadsbrug rustig laat bewonderen. De naam betekent zoveel als 'velden' en op het vasteland in het noorden van Duitsland liggen nog twee dorpjes die Kampen heten. In Scandinavië hebben enkele wijken de naam Kampen, onder andere in Stavanger, Oslo en Helsinki.

Engeland | Wezep

The Barn

Als een vlijmscherp zwaard doorklieft de snelweg A28 de buurtschap Engeland. Wie met de auto parkeert op de verzorgingsplaats Bornheim of even stopt bij het tankstation, staat in feite midden in Engeland. Opmerkelijk, want Bornheim staat niet minder dan vier keer op de landkaart van Duitsland vermeld. Voor fietsers wordt Engeland interessant ten oosten van de snelweg. De buurtschap is ingekapseld door Wezep, maar de naam van de Engelandsweg verradt de ligging. Aan deze weg is Bed & Breakfast De Heidehoeve een stijlvolle pleisterplaats. Gasten kunnen er overnachten in The Barn, het vakantiehuisje dat helemaal in Engelse sfeer is ingericht. De naam van de nabijgelegen Enkweg is een hint de oorsprong van de naam van de buurtschap. Net als de andere Engelanden in de regio was dit oorspronkelijk enken-land.

Bed & Breakfast De Heidehoeve, Engelandsweg 12, Wezep; www.heidehoevewezep.nl.

Epe Slavenkust

Naast de Goudkust en de Ivoorkust kende West-Afrika in de 18de eeuw ook een slavenkust. De West Indische Compagnie stichtte er enkele nederzettingen waar slaven

werden geronseld. Een van die nederzettingen was Epe, in het huidige Nigeria. Zou die plaats zijn vernoemd naar Epe op de Veluwe? Aangezien ook twee dorpen in het binnenland van Nigeria Epe heten, zou het net zo goed een lokale naam kunnen zijn. Feit is dat Epe uitgroeide tot een flinke havenstad ten oosten van de Nigeriaanse hoofdstad Lagos. In Duitsland liggen twee dorpjes met de naam Epe, een net over de grens bij Enschede en een nog zo'n 30 kilometer meer naar het oosten bij Osna-brück. De naam Epe betekent 'land aan een waterloop' en het Veluwe Epe is ontstaan aan een beekje.

Tussen Heerde en Epe volgt de fietsroute het tracé van de spoorlijn die van 1887 tot 1972 Apeldoorn verbond met Hattem. Een groot deel van deze 'Baronnenlijn' is nu in gebruik als fietspad.

Hoewel de rails zijn opgebroken, herinnert zowel in Heerde als in Ede de naam van de Spoorlaan nog aan de tijd dat hier treinen reden. In Epe staat op de plaats waar het fietspad uitkomt op de Hoofdstraat nog een spoorwachtershuisje met in grote letters de plaatsnaam op de gevel.

Wissel

Weide bij bos

Weide bij een bos, dat is de oorspronkelijke betekenis van de oude plaatsnaam Wissel. En dat geldt zowel voor Wissel op de Veluwe als voor Wissel in Duitsland, net over de Nederlandse grens bij Kleve. Ook de Veluwe buurtschap Wiesel, 10 kilometer ten zuiden van Wissel, ontstond ooit aan een weide bij een bos.

Tongeren

Oudste stad

Ongeveer vijftig jaar voor het begin van onze jaartelling bouwden de Romeinen een legerkamp in Gallië: Atuatuca Tongrorum. De legerplaats groeide uit tot een belangrijke stad met een stadswal, tempels en thermen. Naast de indrukwekkende overblijfselen uit de Romeinse tijd heeft de oudste stad van België ook veel monumenten die dateren uit de middel-eeuwen. Van 1815 tot 1830 maakte Tongeren deel uit van het Koninkrijk der Nederlanden maar vandaag de dag ligt de stad in Belgisch-Limburg. De geschiedenis van de buurtschap Tongeren op de Veluwe gaat minder ver terug, maar is toch ook opmerkelijk. In de 19de eeuw was het landgoed Tongeren eigendom van de burgemeester van Elburg, Jan Hendrik Rauwenhoff. Hij liet in het bos een sfeervol begraafplaatsje aanleggen dat ligt aan de groene paaltjesroute over het landgoed Tongeren. De naam heeft waarschijnlijk te maken met het woord 'tange', een zandrug in een hoogveen-gebied. Ook in Noord-Brabant en Overijssel liggen buurtschappen die Tongeren heten.

Bremerberg | Biddinghuizen

Zandbank

Voor de inpoldering van Flevoland was de Bremerberg een zandbank, eerst in de Zuiderzee, later in het IJsselmeer. Dergelijke zandbanken waren doorgaans niet geschikt als landbouwgrond. Daarom plantte Staatsbosbeheer na de drooglegging op de Bremerberg en de ernaast gelegen zandbank Spijk bossen aan, nu de Boswachterij Spijk-Bremerberg. Het Spijkbos bestaat hoofdzakelijk uit naaldbos terwijl in het Bremerbergbos overwegend loofbomen groeien. Bremerberg is ook een dorpje ten oosten van de Duitse stad Paderborn.

Siberië - Frankrijk

Start: Camping De Zandgaten, Siberië 26, Stuiyzand.

Eindpunt: Eethuisje Hints, Zuiderzeestraatweg 40a, Frankrijk (Hierden).

Het is ook mogelijk de etappes van station naar station te rijden. Stations aan (of nabij) de route van deze etappe zijn: Hoogeveen - Gramsbergen - Ommen - Dalfsen - Kampen - Wezep - 't Harde - Harderwijk.

 SIBERIË. Vanuit de camping (➤) Siberië op rijden, knp - 39 - 20 - **PESSE** - 9 - 58 - **ANHOLT** - 59 - 54 **ENGELAND** - 53 - 82 - 60 - 67 - **KOEKANGE** - 66.
Knp 66 (▲) *Eggeweg*, volgen, later *Oshaarseweg*, knp 69 - 74 - 73 - 62.

1 Routepunt 1, knp 62, Zuidwolde.

Knp 62 (◀) fp, einde (➤) *Meppelerweg*. Na 1,1 km (➤) *Hoofdstraat*. Na 1,7 km (◀) *Oosterweg*, knp 18.

 KLEIN-ZWITSERLAND - knp 13 - 15.

Knp 15 (◀) *Carstensdijk*, 1e (➤) *Zuideropgaande*. **NIEUW MOSCOU** (▲) *Zuideropgaande*. Einde (◀) *Ritmeestersweg*, volgen met weg mee. 1e (➤) *Barsweg*, 1e (◀) *Warmondsweg*. Einde (➤) *Carstensdijk*, volgen **ELIM**. (➤) *Dorpsstraat*, knp 91 - 92 - 73 **DE KRIM**.

Knp 73 (▲) brug over, meteen (◀) *Hoofdweg*, 1e (➤) *Beukenlaan*. (➤) meteen (◀) *Planetenstraat*, later fp. Na 1,8 km (➤) *Lutteresweg*, volgen. Na 5,1 km (◀) *De Kerkdijk*, weg volgen, *Dedemsvaartseweg* overst. Na 8,1 km in **COLLENDORRN** (◀) *Havezateweg*, knp 19.

Knp 19 (◀) *Hofsteeweg*, volgen, **ENGELANDSE BOS**, later *Randweg*, einde (◀) *Korrelidijk*. Einde (➤) Engeland **ENGELAND**.

2 Routepunt 2, Engeland.

Engeland volgen, later *De Steeghe*, knp 13 - 24 - 26 - 27 - 15 - 40 - 47 - 48 - **MOSCOU** - 45 - 69 - 65 - 66 - 57 - 56 - 54 - 53.

3 Routepunt 3, knp 53, Nieuwe Hammerweg, Junne.

53 - 51 - **SAHARA** - 87 - 76 - 75 - 74 - 73 - 72 - 97 - 63.

Knp 63 (◀) *Vilsterseweg*, fp volgen, later *Tolhuisweg*. **MADRID**,

fp Tolhuisweg volgen, later knp 84 – 82 – 89.

Knp 89 ➤ *Blauwedijk*, volgen, einde ➤ *Tibbensteeg*, later *Lage Weide*. In

HOONHORST ➤ *Kerkstraat*, later *Oude Vechtsteeg* (later zandpad). Na 2,7 km Ⓢ

fp, einde ➤ *Emmerweg*. **EMMEN**. Einde Ⓢ *Poppenallee*, fp, 1e Ⓢ

Zwarteweg. 2e ➤ *Klapvoortweg*, fp, knp 76. **MATARAM**, einde ➤ *Mataramweg*

– 46 – 45 – 44 – 43 – 56 – 57.

4 Routepunt 4, knp 57, Engelland, Dalfsen.

57 ➤ *Engellandweg*, **ENGELLAND**. Einde overst. Ⓢ fp, *Koesteeg*, N340

overst, fp Ⓢ *Dedemsweg*. Na 2,8 km Ⓢ *Klaverkampsweg*. Na 4,3 km ➤ *Hoevenweg*,

1e Ⓢ *Hoevendwarsweg*. Ankummerdijk overst. Ⓢ *De Hooislagen*. Na 8 km ➤

De Bese, knp 42 – 68 – 60 – 31 – **HASSELT** – 38 – 37 – 36 – 27 – 26 – 28 –

12 – 45 – 41.

5 Routepunt 5, knp 45, Stadsbrug, Kampen.

41 – **KAMPEN** – 40 – 44 – 43 – 48 – 75 – 8 – 7.

Knp 7 Ⓢ *Verlengde Looweg*. Einde Ⓢ *Bovenheigraaf*, fp, 1e ➤ *Looweg*, fp,

volgen, knp 55 – **ENGELAND** – 52 – 54 – 56 – 84 – 89 – 90 – 91 – 94.

6 Routepunt 6, knp 94, Heerde.

94 – 95 – 61 – **EPE** – 62 – **WISSEL** – 63 – 21 – 20 **TONGEREN** – 19

– 30 – 28 – 6 – 2.

7 Routepunt 7, knp 2, Elburg.

Het pontje van de *Bremerbergdijk* naar de *Hooge Bijsschel* vaart alleen van mei tot september en buiten het hoogseizoen op beperkte tijden. Raadpleeg voor vertrek de vaartijden. Vaart het pontje niet, volg dan vanaf knooppunt 2 het fietsknooppuntennetwerk via de knooppunten 1 en 82 naar knooppunt 81, waar je de route weer oppikt.

Knp 2 ➤ *Bagijnendijkje*. Einde Ⓢ aanh, *Nunspeterweg*, later *Beekstraat*. Ⓢ *Smedestraat* ➤ *Ellestraat*, Ⓢ *Vischpoortstraat*, later *Havenstraat*. Einde Ⓢ aanh,

Havenkade. Op *Havenkade* fp op, Ⓢ volgen langs rotonde, fp *Flevoweg*. Brug overst. Na brug ➤ fp volgen onder brug door, einde Ⓢ fp langs *Spijkweg*. 1e Ⓢ *Bremerbergdijk*, fp. **BREMERBERG**. Bij het Aqua-Centrum Bremerbergsehoek de fietspont nemen, knp 81 – 80 – 79 – 55.

Knp 55 ➤ *Zomerweg*, einde ➤ *Molenweg*. 1e Ⓢ *Lokhorsterweg*. 1e ➤ *Bijltesweg*,

volgen, 3e Ⓢ *Kruisweg*, volgen tot *Zuiderzeestraatweg* **FRANKRIJK**.

Eindpunt: Eethuisje Hints, Zuiderzeestraatweg 40a, Frankrijk (Hierden).

Horeca onderweg

Dibben

Minicamping De Zandgaten, Siberië 26,
Stuifzand; info@campingdezandgaten.nl

Sandkruis

Het Oude Jachthuis, Eursinge 2, Eursinge;
www.hetoudejachthuis.nl

Anhölt

't Olde Posthuus, Anholt 8, Ruinen;
0528-241363.

Inforuinen

Diverse horeca; www.inforuinen.nl

Koekange

B&B Welgelegen, Prinsesseweg 8,
Koekange; www.welgelegen.com

Zuidwolde

Camping Klein-Zwitserland, De Stuw 12,
Zuidwolde; www.campingkleinzwitserland.nl

Nieuw-Moscou

Minicamping Nieuw Moscou,
Zuideropgaande 129, Hollandscheveld;
www.camping-nieuwmoscou.nl

Minicamping Hendriks Wijkje,
Groot-Hendrikswijk 1, Elim;
www.hendrikswijkje.nl

De Krim

Raterink, Hoofdweg 36, De Krim;
www.caferaterink.nl

Kroonshoef

Camping De Scheffershoeve, Nieuwlandweg
6, Ane; www.scheffershoeve.nl

Gramtbergen

Diverse horeca; www.vechtdalvvv.nl

Den Velde

Huize De Veldwachter, Veldingerveldweg 12,
Den Velde; www.develdwachter.nl

Radewijk

Boerderijcamping Grenszicht,
Radewijkerweg 70, Radewijk;
www.grenzicht.nl

Vilsteren

Diverse horeca; www.vechtdalvvv.nl

Beerze

Camping De Roos, Beerzerweg 10, Beerze;
www.campingderoos.nl

Ommen

Natuurkampeerterein De Wolfskuil, Wolfs-
kuil 15, Ommen; www.wolfskuil.nl

Vilsteren

Kamperterrein Landgoed Vilsteren,
Vilsterse Allee 6, Vilsteren;
www.landgoed-vilsteren.nl

Camping Laarbrug, Vilsterseweg 2,
Vilsteren; www.campinglaarbrug.nl

Herberg De Klomp, Vilsterseweg 10,
Vilsteren; www.herbergdeklomp.nl

Dalfsen

Expo Madrid, Tolhuisweg 5, Dalfsen
(Hessum); www.expomadrid.nl

Hoonhorst

Kappers. Kerkstraat 7, Hoonhorst;
www.kappers-horeca.nl.

De Zwaluwhof. Zwarteweg 7a, Hoonhorst;
www.zwaluwhof.nl.

De Marthoek

Boerhoes. Koepelallee 8, Dalfsen
(De Marshoek); www.boerhoes.nl.

Broekhuizen

De Vistrap. De Broekhuizen 2, Dalfsen (Broek-
huizen); www.vistrap.nl.

Genne

Auberge Genne. Glinthuisweg 15, Hasselt
(Genne); www.aubergegenne.nl.

Hasselt

Diverse horeca; www.vvvijseldelta.nl.

Heideveld

Diverse horeca; www.vvvijseldelta.nl.

Kamperv

Diverse horeca; www.vvvijseldelta.nl.

Engeland

De Heidehoeve. Engelandsweg 12, Wezep;
www.heidehoevewezep.nl.

Heerde

Diverse horeca; www.vvvheerde.nl.

Epe

Diverse horeca; www.vvvepe.nl.

't Harde

Pannenkoekenhuis 't Harde. Eperweg 139,
't Harde; www.pannenkoekenhuistharde.nl.

Elburg

Diverse horeca; www.vvvelburg.nl.

Biddinghuizen

De Klink. Bremerbergdijk 27, Biddinghuizen;
www.deklnk.nl.

Aquacentrum Bremerbergsehoek.
Bremerbergdijk 35, Biddinghuizen;
www.aquacentrum.nl.

Nunspeet

De Hooghe Bijsschel. Randmeerweg 8,
Nunspeet; www.molecaten.nl.

Hulshorst

Bad Hoophuizen. Varelseweg 211, Hulshorst;
www.badhoophuizen.nl.

Crunkwijk

Eethuisje Hints. Zuiderzeestraatweg 40a,
Hierden; www.eethuisjehints.nl.

ETAPPE

9

• FRANKRIJK - DE WERELD •

De menselijke aanwezigheid op de Veluwe gaat terug tot de prehistorie, dus het is niet verwonderlijk dat we er Romeinen en Kelten tegenkomen. De band met Portugal ligt een stuk minder voor de hand. En waarom staat midden op de heide een monument voor de Belgen? Vanuit Palestina is de weg geplaveid met goede voornemens: de volgende halte is Hell. Hoewel het er prachtig is, heeft bijna niemand gehoord van deze buurtschap met de ietwat duistere naam. Slechts één ANWB-paddenstoel geeft aan waar we Hell moeten zoeken. Een oerbos, een grote waterval en een sfinx kunnen er dan ook nog wel bij. De steile overgang van de Veluwe naar het stroomdal van de Nederrijn roept associaties op met Italië en Zwitserland en dan is het niet ver meer naar het eindpunt van de route: De Wereld.

STEMPELPLAATS

ETAPPE 9

Frankrijk

Eethuisje Hints

Zuiderzeestraatweg 40a, Frankrijk
(Harderwijk) www.eethuisjehints.nl

Nog geen eeuw geleden lag Frankrijk ver buiten de stad Harderwijk. Een buurtje waar wat boerderijen stonden, omringd door boomgaarden en kleine stukjes land. Vandaag de dag is Frankrijk een wijk van Harderwijk waar fantasieloze nieuwbouw het straatbeeld domineert. Er zijn nog een paar boerderijen te vinden en aan de Zuiderzeestraatweg staat een plaatsnaambord. De voormalige cafetaria Frankrijk heet nu Eethuisje Hints, maar is nog altijd een prima plek voor een pauze tijdens een fietstocht. Een barnekkig verhaal wil dat er ooit een Franse luchtballon landde en dat de buurtschap aan die gebeurtenis zijn naam ontleent. Die ballon is er ook geland, in 1871 om precies te zijn, maar op kaarten uit 1852 komt de naam Frankrijk al voor. Het begon allemaal

met de boerderij die boer Franken rond 1810 de naam 'Erf Frankrijk' gaf. Of dat ten tijde van de Franse bezetting een vorm van stil protest of juist van collaboratie was, is niet meer te achterhalen. Eigenaar Henri Postma van Eethuisje Hints gaat er in elk geval van uit dat de lezing klopt. De achternaam Franken komt opvallend veel voor in zijn bestand van vaste klanten.

Harderwijk ligt aan het Veluwemeer en is tevens de 'poort naar de Veluwe'. De oorsprong van de naam is waarschijnlijk dezelfde als die van meer dan twintig plaatsen in Engeland, acht plaatsen in de Verenigde Staten en de dorpen in Canada en Nieuw-Zeeland die Hardwick of Hardwicke heten. Stuk voor stuk duiden ze de woonplaats van herders aan. Vanuit Frankrijk maakt de route een slag door Harderwijk en langs de boulevard, alvorens naar het zuiden te draaien.

Horst

Hooggelegen

Meer dan twintig dorpen en wijken, plus drie bergen en een eilandje in Duitsland hebben de naam Horst. Dat heeft alles te maken met de oorspronkelijke Germaanse betekenis van de naam: een met struikgewas begroeide hoogte. Vaak lagen dergelijke hoogten in moerassig gebied en vormden ze de enige plaats in de omgeving waar mensen zich konden vestigen. Ook in Polen ligt een plaatsje Horst, evenals in Noord-Limburg. In Gelderland zijn twee dorpjes die De Horst heten. Horst bij Ermelo ontstond op een hoogte aan de oever van de Zuiderzee.

Ermelo

Afgelegen

Rondom Horst en Ermelo liggen enkele grote zorginstellingen. Halverwege de 19de eeuw was dominee Herman Witteveen een van de eersten die in Ermelo opvang verzorgde voor mensen met psychische problemen of een handicap, in zogeheten 'Huizen van Barmhartigheid'. Een van zijn leerlingen, Frans Lion Cachet, emigreerde naar Zuid-Afrika. In 1870 stichtte hij daar een kerk en noemde de kerkgemeente naar het dorp van Witteveen. Het plaatsje dat rond de kerk ontstond nam de naam Ermelo over. Dertig jaar later werd Ermelo verwoest tijdens een slag in de Tweede Boerenoorlog, maar het dorp herrees uit de as en groeide uit tot een flinke plaats. Er wonen twee keer zoveel mensen als in het Gelderse Ermelo. De naam Ermelo betekent overigens 'groot bos'. In het noorden van Portugal liggen twee dorpjes met de naam Ermelo. Het woord 'ermo' betekent in het Portugees 'afgelegen' of 'onbewoond' en zou de oorsprong van die plaatsnamen kunnen zijn. De Fisgas do Ermelo in het Parque Natural do Alvão behoren met een verval van 200 meter tot de hoogste water-vallen van Europa.

Een volgend Nationaal Landschap aan de fietsroute is Arkemheen-Eemland. Veel Hollandser kan een landschap niet zijn: een oude zeedijk, eindeloze weilanden doorsneden door sloten, nauwelijks een boom te zien. Gelegen tussen de stuwwallen van de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug behoort dit polderland tot de oude cultuurlandschappen van Nederland. Het bezoekerscentrum bij stoomgemaal Hertog Reinout geeft uitleg over de waterhuishouding in de polder en over de vele duizenden weidevogels die er leven.

Palestina | Nijkerk Palissaden

En in dit ultieme Nederlandse landschap ligt dan ineens Palestina. De buurtschap Palestina dankt zijn naam aan een boerderij. Vroeger stonden in deze omgeving ook boerderijen die Het Klooster en De Tempel heetten. Toch is niet met zekerheid te zeggen of er tussen Bunschoten en Nijkerk ooit een klooster heeft gestaan. Palestina zou zelfs een verbastering kunnen zijn van de eeuwenoude straatnaam Palissaden, waaraan Palestina ligt. De Palissaden komt nu uit op de Palestinaweg. Ook in Brazilië, Ecuador, Colombia en Guatemala liggen plaatsen met de naam Palestina. In Engeland en de Verenigde Staten komt de naam Palestine voor, terwijl in Polen twee dorpjes Palestyna heten.

Aan het einde van de Palestinaweg rijst de bebouwing van de Amersfoortse wijk Vathorst als een stadsmuur omhoog. Op weinig plaatsen in Nederland is de grens tussen stad en platteland zo scherp en confronterend. Wie van tussen de weilanden en de boerderijen komt aanfietsen, stuit op een soort stadgracht. En hoewel de binnenstad van Amersfoort meer dan 5 kilometer weg ligt, heeft de wijk een echt stads karakter. Het kost moeite de fietsroute landelijk te houden maar via Nijkerkerveen, het prachtige Slichtenhorst en Driedorp lukt dat toch aardig.

Hell | Putten

Aan de Donkeresteeg

Er heeft een kasteeltje gestaan. Eerst een versterkte boerderij, het Huys te Hell, later het Kasteel Hell. Nog altijd dragen twee boerderijen de namen Klein-Hell en Groot-Hell. Achter die laatste heeft waarschijnlijk het kasteel gestaan. Henrick van der Hell geldt als stamvader van het riddergeslacht dat Kasteel Hell ooit bewoonde. In 1357 werd hij burgemeester van Arnhem. De oorsprong van zowel de familienaam als de naam van het kasteel blijft echter in nevelen gehuld. In de omgeving hangen bordjes waarop staat dat Landgoed Hell is opengesteld, maar alleen voor wandelaars en slechts tussen zonsopgang en zonsondergang. Voor het overige lijkt men in het gebied tussen Nijkerk en Putten niet trots op deze opmerkelijke plaatsnaam. Men is er eerder een beetje huiverig voor. Misschien wordt de buurtschap Hell niet voor niets doorsneden door de Donkeresteeg. Behalve op de Veluwe is Hell ook een dorpje ten oosten van Trondheim in Noorwegen. Anders dan het Nederlandse Hell weten vooral Engelstalige toeristen dit dorp wel te vinden, al was het alleen maar om een *postcard from Hell* naar huis te kunnen sturen. Op het Caribische eiland Grand Cayman is Hell de naam van een gebied met donkere rotsformaties. Aan de rand ervan, aan de Hell Road in het dorpje West Bay, staat Hell's Post Office. Er is ook een souvenirwinkel waar T-shirts, ansichtkaarten en andere getuigenissen van een bezoekje aan Hell over de toonbank gaan. In de Amerikaanse staat Californië was Hell ooit een buurtschap met één huis, maar intussen is het van de kaart verdwenen. In de staat Michigan is Hell een dorpje aan de Hell Creek, ten westen van Detroit. Ook hier maakt de plaatselijke middenstand creatief gebruik van de bijzondere plaatsnaam.

In het Speuler- en Sprielderbos laat de Veluwe zich zien van zijn mooiste kant, met de buurtschap Drie als hoogtepunt.

Oeroud landschap waaraan oeroude verhalen zijn verbonden. En ligt er een

stad midden op de Veluwe? Graaf Reinald I van Gelre verleende Staveren rond 1290 stadsrechten, maar verder dan een landhuis met wat bijgebouwen is het nooit gekomen. Het maakt Staveren tot de kleinste stad van Nederland. De witte pauwen van het landgoed leverden de veren die de helmen van de graven van Gelre sierden. Tot op de dag van vandaag krijgt de commissaris van de koningin in Gelderland elk jaar verse witte veren van de pauwen van Staverden. Ook ten zuidwesten van Elspeet trekt de Veluwe weer alle registers open met een prachtig fietspad door de bossen, het dorpje Hoog Soeren en de goed versholten buurtschappen Assel en Hoog Buurlo.

De route wordt afgewisseld met een paar bijzondere locaties.

Romeins Marskamp | Ermelo Tijdelijk kampement

Met zesduizend man waren ze, de Romeinen die rond het jaar 170 n.Chr. hun kamp opsloegen op de heide bij het huidige Ermelo. Ze groeven een greppel en gebruikten de grond om een wal op te werpen voor een ruitvormig kampement van 9 hectare groot. Ze bleven een paar dagen en gingen daarna terug naar waar ze vandaan waren gekomen. Bijna tweeduizend jaar later zijn de sporen van hun kortstondige verblijf voor archeologen nog steeds duidelijk te zien. Om ook leken een beeld te geven is een deel van de omwalling hersteld; een beeld van een legionair houdt de wacht.

Grote en Kleine Kolonie | Elspeek Veenkolonie

Geen overzeese gebiedsdelen midden op de Veluwe, geen Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) of West Indische Compagnie (WIC). De naam van de Veenweg verklapt wat hier aan de hand is. Een lapje veengrond ten westen van Elspeek werd ontgonnen en opgedeeld in een groot stuk en een kleiner stuk: de Grote Kolonie en de Kleine Kolonie.

Boomstronkenkathedraal | Hoog Soeren Geschenk

Net als de Groene Kathedraal bij Almere is ook de Boomstronkenkathedraal van kunstenaar Marinus Boezem gebaseerd op de Nôtre Dame in het Franse Reims. Deze kathedraal is 125 meter lang en 35 meter breed en dat geldt ook voor het kunstwerk dat ligt verscholen in de bossen van Kroondomein Het Loo. De veertig bronzen boomstronken staan opgesteld volgens het grondplan van de Nôtre Dame en zijn geschonken door koningin Beatrix ter gelegenheid van haar 60ste verjaardag.

DE VEERTIG BRONZEN BOOMSTRONKEN STAAN OPGESTELD VOLGENS HET GRONDPLAN VAN DE NÔTRE DAME IN REIMS

Engeland | Beekbergen Enken-land

Net zo min als in het Overijsselse Vechtdal, bij Wezep en in Drenthe, heeft het Engeland bij Beekbergen iets met het Engeland aan de overkant van de Noordzee te maken. Ook hier zijn het de enken die aan de oorsprong van de plaatsnaam staan. En ook hier is dat in het landschap duidelijk terug te zien. Enken-land. Mooie bollende akkers, ooit gemeenschappelijke graslanden van de bewoners van deze buurtschap. Door eeuwenlange ophoging met plaggen zijn de bollingen ontstaan. De naam Engeland bestond al in 801, het gehucht is ouder dan het dorp Beekbergen waar het nu deel van uitmaakt. Als paarden typisch Engels zijn, dan is dit Veluwe Engeland typisch Engels. Maar er is ook een Amerikaans accent te horen, aan de Amerikaweg. Voeg daar de camping en B&B Klein-Canada nog bij en je hebt een kleine Engelstalige kolonie. In de middeleeuwen lag bij Engeland een open plek waar recht werd gesproken; de Hoge Bank van het Veluws Landgericht. Nu staat die plek bekend als het Herenhul en is onderdeel van landgoed Bruggelen.

Oerbos | Lieren Beekbergerwoud

Wie oerbos wil zien, echt primair bos, zal op reis moeten. Naar de tropische regenwouden in het Amazonegebied, Indonesië of Centraal Afrika. In Europa bestaat nauwelijks nog bos dat nooit door mensen is verstoord, en in Nederland al helemaal niet. Of toch? In 1871 ging de bijl in het Beekbergerwoud. Een strook bos van ongeveer 2 kilometer lang en een kilometer breed was toen alles wat restte van het laatste oerbos in Nederland. Maar ook dat laatste stukje moest ontgonnen worden. Lyrische beschrijvingen van natuurliefhebbers mochten niet baten, natuurbeschermingsorga-

nisaties bestonden nog niet, het Beekbergerwoud moest wijken. Alleen de naam van de Woudweg herinnerde sindsdien nog aan de plek. Precies 135 jaar later begon Natuurmonumenten met het herstel van het moerasbos. Hoe paradoxaal het ook klinkt; het oerbos krijgt de kans zich in zijn oorspronkelijke staat te herstellen. En dat het niet alleen om mooie woorden gaat, kan iedereen zien die vanaf de parkeerplaats aan de Woudweg het knuppelpad op wandelt.

De Grote Waterval | Loenen

De hoogste

Geen Niagara Falls op de Veluwe, geen Victoria Falls of Cataratas do Iguazu. Maar onderschat de Grote Waterval niet. Het verval is toch maar mooi 15 meter, en dat is net zo veel als bij de hoogste waterval van België. Die heeft dan wel weer een veel groter volume, maar zo is er altijd wat. De Grote Waterval is en blijft de grootste waterval van Nederland. Hij wordt gevoed door de Vrijenbergerspreng, en aan dat stroompje ligt ook een kleinere waterval die door het leven gaat als de Kleine Waterval. De route doet ze allebei aan.

Klein-Zwitserland | Beekbergen

Reeënberg

Natuurgebied de Reeënberg is niet per fiets toegankelijk. Het ligt ten noordwesten van de Vrijenbergerspreng, ter hoogte van de Kleine Waterval, ingeklemd tussen de Scherpenberg, de Stoppelenberg, de Schalterberg en de Wilhelmminatop. Het mag geen verrassing heten dat dit bergachtige stukje Veluwe ook wel bekendstaat als Klein-Zwitserland.

Groenendaal | Loenen

Groen dal

De Veluwe buurtschap Groenendaal deelt zijn naam met een kleine kern bij Brussel, even ten noorden van Waterloo. Beide plaatsen zijn bescheiden van omvang en liggen in een uitgestrekt bosgebied. De keuze van de naam zal derhalve geen toeval zijn; een dal te midden van het groen. Toch valt Groenendaal na de schoonheid van de Loenermark een beetje tegen. Ingeklemd tussen de snelweg en een hoogspanningsleiding is de buurtschap weinig meer dan een handjevol huizen, afbladderende verkeersborden en een parkeerplaats waar wat bouwafval ligt. Behalve de plaatsnaamborden, is ook het bordje op de tunnel onder de snelweg een naamsverwijzing.

DE GROTE WATERVAL IS EN BLIJFT DE GROOTSTE WATERVAL VAN NEDERLAND

Varena | Hoenderloo

Jachtterrein

De naam Varena staat vrijwel nergens beschreven en nodigt uit tot speculeren. Zou het vanwege de vele varens zijn die hier in de zomer de bosbodem bedekken? Of vernoemde de eigenaar zijn landgoed naar het pittoreske dorpje aan de oevers van het Italiaanse Como-meer? Allebei mis. Een 'varena', in het Frans 'varenne', is een afgerasterd gebied waarbinnen jagers de jacht kunnen bedrijven. Dit stukje Veluwe was eens het jachtterrein van de lokale landheer, nu is het een verstillend natuurgebied.

De Krim | Hoenderloo

Brandhaard

Even ten westen van Hoenderloo ligt een gebied dat Siberië heet. Ooit was het onderdeel van landgoed Hoenderloo, nu hoort het bij het Nationaal Park Hoge Veluwe. Ten oosten van Hoenderloo ligt het buurtje De Krim. De namen zijn veelzeggend. Halverwege de 19de eeuw was dit een afgelegen gebied, waar wat plaggenhutten stonden. Ruig en onherbergzaam terrein. Pas in 1845 verrees in Hoenderloo het eerste schooltje. Enkele jaren later woedde ver weg de Krimoorlog, van 1853 tot 1856. Kennelijk werd er ten oosten van Hoenderloo in die dagen af en toe stevig gevochten en werd de buurtschap om die reden vergeleken met een van de grootste brandhaarden van de wereld. Nu is De Krim onder andere de naam van een restaurant aan een weggetje dat ook De Krim heet.

DE STENEN LEEUW MET HET MENSENHOOFD, WACHTER BIJ DE PIRAMIDEN VAN GIZEH, STOND MODEL VOOR HET BETONNEN ZENDSTATION

De Sfinx | Radio Kootwijk

Gebouw A

 Ga eens voor het zendergebouw van Radio Kootwijk staan en kijk er goed naar. Er is niet veel fantasie nodig om te zien wat architect Julius Luthmann voor ogen had toen hij het gebouw ontwierp. Hier ligt een sfinx. De stenen leeuw met het mensenhoofd, wachter bij de piramiden van Gizeh, stond model voor het betonnen zendstation. Officieel heet het Gebouw A, in de volksmond staat het bekend als De Kathedraal maar het is in essentie een sfinx. Gebouw A was het hoofdgebouw van een zenderpark waarvandaan telegraafberichten konden worden verzonden naar Nederlands-Indië. Het park verrees op een plek met minimale storing, ver van de bewoonde wereld. Bij het zendstation kwam een dorp te liggen met dezelfde naam: Radio Kootwijk.

Essen

Verspreid

 Net als de Groningse buurtschap Essen heeft ook het Gelderse Essen zijn naam te danken aan het essenlandschap. Op de Veluwe is zelfs geen sprake van een echte dorpskern. De boerderijen liggen verspreid in het gebied en niemand kan exact aangeven waar Essen begint of ophoudt. Plaatsnaamborden staan er niet. Ook in Duitsland en België liggen plaatsen die Essen heten.

Celtic Fields | Lunteren

Raatakkers

Met Kelten hebben de Celtic Fields net zo weinig te maken als hunebedden met het volk de Hunnen. Dat maakt ze echter niet minder interessant. Bij de vijfspiong ten noordwesten van het Wekeromse zand heeft Het Geldersch Landschap een paar prehistorische raatakkers hersteld. Op informatiepanelen zijn luchtfoto's te zien waarop duidelijk wordt dat in deze omgeving een heel netwerk van dergelijke akkers lag. In de ijzertijd, zo'n 2500 jaar geleden, werd op de akkercomplexen een primitieve vorm van landbouw bedreven waarbij spelt en emmertarwe de voornaamste gewassen waren.

Belgenmonument | Ede

Vluchtelingen

De opvang van vluchtelingen is een vraagstuk dat niet alleen in onze tijd de gemeenten bezighoudt, maar ook al speelde aan het begin van de 20ste eeuw. Toen ging het echter om een oorlogshaard dicht bij huis. Ongeveer een miljoen Belgische vluchtelingen kregen vanaf 1914 onderdak in Nederland omdat het monster van de Eerste Wereldoorlog grote delen van hun land verscheurde. Op de Edese heide verrees een barakkenkamp waar ongeveer 5300 zuiderburen van 1915 tot het einde van de oorlog in 1918 huisvesting kregen. Op een stuk beton dat deel uitmaakte van de fundering van een van de gebouwen staat een zwerfkei, voorzien van een bordje met een wat knullig rijmpje.

Aan het einde van de Italiaanseweg doemen de contouren van Kasteel Doorwerth op. Tijdens gevechten aan het einde van de Tweede Wereldoorlog raakte het ernstig beschadigd, maar het is helemaal in oude luister hersteld. Drie musea, een restaurant en een hotel maken deel uit van het kasteelcomplex.

Duitse Kamp | Wolfheze Krijgsgevangenen

De combinatie van de woorden 'Duits' en 'kamp' roepen meteen associaties op met de Tweede Wereldoorlog, maar voor de oorsprong van de naam van de Duitsekampweg moeten we nog iets verder terug in de geschiedenis. Tijdens dezelfde oorlog waarin honderdduizenden Belgen naar het neutrale Nederland vluchtten, werden bij Wolfheze tussen 1917 en 1919 krijgsgevangen Duitse militairen geïnterneerd. Hun kamp kende straatnamen als de Hindenburgstrasse en de Kaiser Wilhelmplatz, maar nu herinnert alleen de straatnaam Duitsekampweg er nog aan. Aan de Duitsekampweg ligt sportcomplex Het Duitse Kamp.

De Italiaansegeweg | Doorwerth Haarspeldbochten

Stel, je bezit een landgoed. Je landgoed ligt op de stuwwal die de overgang vormt van de Veluwe naar het stroomdal van de Nederrijn. Je hebt bovendien een voorliefde voor Italië en je wilt over je landgoed een weg laten aanleggen die flink wat hoogteverschil moet overbruggen. Baron Van Brakel, eigenaar van landgoed De Duno, hoefde niet lang na te denken. Hij liet de weg twee fraaie haarspeldbochten maken en doopte hem de Italiaanse Weg. En toegegeven: het heeft hier wel wat weg van Zuid-Europa. Even ten oosten van de Italiaansegeweg ligt in het parkbos zelfs een waterval, compleet met namaakrotsen van beton. In de 18de eeuw stond hier een landhuis dat Duunoog heette maar die naam veranderde later in Duno. En toeval of niet: Duno is ook een dorpje ... in Italië.

Klein-Zwitserland | Heelsum Chalet

Een hotel dat eruitziet als een chalet en boven op een heuvel staat, mag zich Klein-Zwitserland noemen. Het hotel in Heelsum hoort tot de hotelketen Bilderberg, die in dit deel van de Veluwe nadrukkelijk aanwezig is. Bij Renkum passeert de fietsroute het hoofdkantoor.

Hotel Klein-Zwitserland, Klein Zwitserlandlaan 5, Heelsum; www.bilderberg.nl.

Ten westen van Renkum ligt het Renkums Beekdal. Hier is iets bijzonders gebeurd. Uit de watermolens aan de beekjes ontstond een industrie-terrein dat uiteindelijk vanwege de omvang een grijze wal opwierp tussen de Veluwe en de uiterwaarden van de Rijn. Om de beek, het leven erin en de trek van dieren te herstellen, werd het hele terrein verplaatst. Industrie maakte plaats voor natuur, wat nog steeds een beetje te zien is. Bezoekerscentrum De Beken, aan de fietsroute, geeft informatie over het leven in het beekdal. En dan komen aan het einde van de Veerstraat de karakteristieke luifeltjes van Hotel De Wereld weer in zicht. Alle fietskilometers van *Fietsen rond de wereld* in Nederland zijn onder de wielen verdwenen. Dat wil zeggen: de noordelijk route zit erop. Een laatste stempel bij Hotel De Wereld en een drankje op het terras om te vieren dat de rit is voltooid.

Frankrijk - De Wereld

Start: Eethuisje Hints, Zuiderzeestraatweg 40a, Frankrijk (Hierden).

Eindpunt: Hotel De Wereld, 5 Mei Plein 1, Wageningen.

Het is ook mogelijk de etappes van station naar station te rijden. Stations aan (of nabij) de route van deze etappe zijn: Ermelo - Nijkerk - Apeldoorn - Wolfheze.

 FRANKRIJK Zuiderzeestraatweg overst, ⤵ fp, 1e ⤵ Grensweg, volgen, later Nieuwe Grensweg. Einde ⤵ Parallelweg, later Pauwenkamp. Onder N302 door, Melis Stokelaan, spoor overst. Na spoor 1e ⤵ Van Harenstraat, 1e ⤵ Van Maerlantlaan, knp 11 - 10 - 9 - **HORST** - 33.

Knp 33 ⤵ Horsterweg, volgen, 2x rotonde ⤴   **ERMELO**. Na 1,8 km spoor over, meteen ⤵ Dokter Van Dalelaan. Na 2,7 km ⤵ spoor over, Telgterweg. Na 3,7 km ⤵ Arendlaan, later Volenbeekweg. Einde ⤵ Oude Telgterweg, volgen, knp 35 - 36 - 37 - 38 - 52 - 51.

1 Routepunt 1, knp 51, Nekkeveld.

51 - 53.

Knp 53 ⤵ Bunschoterweg, meteen ⤵ Palestinaweg. **PALESTINA** ⤴ Palestina-weg volgen. Einde ⤵ Domstraat, volgen onder A28 door ⤵ aanh, Domstraat. Einde ⤵ Domstraat-West, spoor over. Na spoor 3e ⤵ B.G. Ruitenbeekerf, rotonde ⤴ Nieuwe Kerkstraat, volgen. In **NIJCKERKEVEEN** einde Nieuwe Kerkstraat ⤵ Schoolstraat, meteen ⤵ Van Dijkhuizenstraat. Einde ⤵ aanh, meteen ⤵ Van Dijkhuizenstraat volgen, 1e ⤵ Oude Amersfoortseweg. Einde ⤵ Slichtenhorsterweg, volgen, knp 7 - 3 - 2.

Knp 2 ⤵ Donkeresteeg, volgen. Einde ⤵ Donkeresteeg, **HELL** ⤵ aanh, Oude Nijkerkerweg, 1e ⤵ Knapzaksteeg, volgen, later fp, later Klunnenweg. N303 overst, Batosweg, ⤵ aanh, Kolthoornseweg, ⤵ aanh, later zandpad, 1e ⤵ Krachtig-huizerweg. Einde ⤵ Oude Prinsenweg, later fp, volgen, ⤵ aanh, fp volgen. Einde ⤵ Peppelerweg, meteen ⤵ Nieuwe Prinsenweg, volgen, N797 overst, knp 56 - 81.

2 Routepunt 2, knp 81, Drie.

81 - 82 - 83 **ROMEINS MARSKAMP**.

Voor **ROMEINS MARSKAMP** op knooppunt 83 (⊖) fp, *Postweg*. *Flevoweg* overst, meteen (⊕) fp, parallel aan *Flevoweg* 0,6 km doorfietsen. Na bezichtiging terug naar knooppunt 83.

83 – 86.

Knp 86 (A) *Staverdensweg*, fp. Na 1 km (⊕) *Middenweg*, later (⊕) aanh *Oude Garderenseweg*. Na 2,3 km (⊖) *Kleine Kolonieweg*, volgen, (⊖) **KLEINE KOLONIE**, later *Molenweg*. Einde (⊖) *Staverdenseweg*. 2e (⊕) *Merelweg*, **GROTE KOLONIE**, knp 89.
Knp 89 (A) *Stakenbergweg*. Einde (⊕) *Nunspeterweg*, later *Uddelerweg*. Na 0,8 km (⊖) knp 4 – 39 – 8 **BOOMSTRONKENKATHEDRAAL**.

Voor de **BOOMSTRONKENKATHEDRAAL** bij knooppunt 8 even doorfietsend richting knooppunt 63, *Wieselseweg*. Na ongeveer 0,2 km een karrenspoor links het bos in, dit komt uit bij de Boomstronkenkathedraal. Voor vervolg route terug naar knooppunt 8.

8 – 9 – 10 – 38.

3 Routepunt 3, knp 38, Halte Assel, Assel.

38 – 41 – 42 – 43 – **ENGELAND** – 93 – 94.

Knp 94 (A) *Woudweg* volgen **OERBOS** – A50 overst, daarna 1e (⊕) *Welvaartsdwarsweg*. Einde (⊕) *De Welvaart*, 1e (⊖) *Kanaal-Zuid*, knp 52.

4 Routepunt 4, knp 52, Apeldoorns Kanaal.

52 – 51 – **GROTE WATERVAL** **KLEIN-ZWITSERLAND** – 28 – 87 – 32 – **GROENENDAAL** – 86 – 85.

Knp 85 (A) *Oude Arnhemseweg*. Na 0,7 km (⊖) *Woeste Hoefweg* **VARENNA**, *Woeste Hoefweg* volgen. Einde (⊖) *Krimweg*. 1e (⊕) *De Krim* **DE KRIM** (A) *De Krim* volgen. Einde (⊖) zandpad, *Oudeweg*. Einde overst, *Krimweg*, knp 13 – 14 – 15.
Knp 15 (A) *Dabbelseweg*, fp, volgen. In **HOOG-BUURLO** (A) *Alverschotenseweg*, PS 20264 (⊖) fp. Einde fp (⊖) *Turfbergweg*, knp 40. **SFINX**.

5 Routepunt 5, knp 40, Radio Kootwijk.

40 – 71 – 70 – 73.

Knp 73 (A) *Braeckweg*, 1e (⊕) *Kraatsweg*, later *Velkemeensedijk*. Na 1,7 km (⊖) *Oude Essenerweg*. **ESSEN**. (⊖) aanh *Essenerweg*, volgen, later *Dwarsgraafweg*. Na 4,4 km (⊖) aanh, *Dwarsgraafweg*, later *Laageinderweg*, later *Broekdijk*. Einde (⊖) *Lage Valkseweg* fp (⊕) *Meenthorsterweg*, volgen. Einde (⊕) *Koudhoornweg*, overst, fp langs zandweg. Einde (⊕) *Vijsprongweg*, knp 76 – **CELTIC FIELDS** – 80 – 62 – 64 – **BELGENMONUMENT** – 84 – 85 – **DUITSE KAMP** – 34.

6 Routepunt 6, knp 34, Wolfheze.

Knp 34 ➤ *Wolfhezerweg*, spoor over, Ⓐ *Wolfhezerweg* volgen, over A50. Einde N225 overst, landgoed op, meteen ➤ *Italiaanseweg*. **ITALIAANSEWEG**, volgen. Einde ⤵ rotonde overst, *Italiaanseweg* vervolgen. *Oude Oosterbeekseweg* overst, *Italiaanseweg* volgen. Einde ➤ *Fonteinallee*, volgen, knp 37 – 87. Knp 87 ⤵ aanh, *Bennekomseweg*, 1e ➤ *Bloemenlaan*. **KLEIN-ZWITSERLAND** ⤵ *Crocuslaan*, ⤵ *Narcislaan*, einde ➤ *Bennekomseweg*, volgen, rotonde Ⓐ. Na rotonde 3e ⤵ *Nieuwe Keijenbergseweg*. Einde ➤ *Schaapsdrift*, knp 81. Knp 81 ⤵ *Onderlangs*, ⤵ aanh *Veerweg*. **WAGENINGEN** ⤵ aanh *Veerstraat*, volgen. **DE WERELD**.

Eindpunt: Hotel De Wereld, 5 Mei Plein 1, Wageningen.

Horeca onderweg

FRANKRIJK

Eethuisje Hints, Zuiderzeestraatweg 40a, Frankrijk (Hierden);
www.eethuisjehints.nl

Harderwijk

Diverse horeca; www.vvvharderwijk.nl.

ERF

Camping De Hanenburg, Fokko Kortlangweg 101, Horst (Ermelo);
www.campingdehanenburg.nl.

ERF

Diverse horeca; www.vvvermelo.nl.

NULDE

Strand Nulde, Strandboulevard 11, Nulde (Putten); www.rgv.nl.

PALESTINA

Camping Coterlet, Palestinaweg 1, Palestina (Nijkerk);
www.campingcoterlet.nl.

PUTTEN

Diverse horeca; www.vvvputten.nl.

ERF

Boshuis Drie, Sprielderweg 205, Drie (Ermelo);
www.hetboshuis.nl.

Natuurkampeerterrein Drie, Sprielderweg 207, Drie (Ermelo);
www.staatsbosbeheer.nl.

Groenlo

Camping Het Keteltje, Tonnenberg 53, Speuld (Garderen); www.campingketeltje.nl.

Staverden

Brasserie Staverden, Staverdenseweg 283, Staverden; www.kasteel-staverden.nl.

Elkepoort

Diverse horeca; www.vvvnunspeet.nl.

Hoog Soeren

Natuurcamping Hoog Soeren, Hoog Soeren 105, Hoog Soeren; www.natuurcampinghoogsoeren.nl.

Diverse horeca.

Assel

Eethuis Halte Assel, Assel 1, Hoog Soeren; www.opdeveluwe.eu.

Landgoedcamping Westerwolde, Alverschotenseweg 24, Assel; www.landgoedcampingwesterwolde.nl.

Kootwijk

Kampeerterein Harskamperdennen, Houtvester Van 't Hofweg 25, Kootwijk; www.harskamperdennen.nl.

Essen

Boerderijcamping De Hazendonk, Essenerweg 174, Essen (Kootwijkerbroek); www.dehazendonk.com.

De Valk

Minicamping De Hucht, Hogevalkseweg 57, De Valk (Lunteren); www.campingdehucht.nl.

Ede

Camping Zuid Ginkel, Verlengde Arnhemseweg 97, Ede; www.zuidginkel.nl.

Wolfheze

Het Wolvenbosch, Wolfhezerweg 87, Wolfheze; www.wolvenbosch.nl.

Doorwerth

Stayokay Doorwerth, Kerklaan 50, Doorwerth; www.stayokay.com.

Kasteelcafé De Zalmen, Kasteel Doorwerth, Fonteinallee 2a, Doorwerth; www.dezalmen.nl.

Wageningen

Hotel De Wereld, 5 Mei Plein 1, Wageningen; www.hoteldewereld.nl.

DE WERELD

Hotel De Wereld

In de 17de eeuw stond buiten de stadspoorten van Wageningen een logement. Een document uit 1669 bevestigt dat Jaocb Meijnsen de eigenaar was. Zijn herberg trok gasten van heinde en verre. Wageningen had in die dagen een haven en was een knooppunt van doorgaande handelsroutes. Het Lexkesveer was een van de belangrijkste verbindingen tussen de Veluwe en de Betuwe. De postkoets van Utrecht naar Arnhem hield er halt en Wageningen was een pleisterplaats voor iedereen die van en naar Duitsland reisde. De naam De Waerelt was een verwijzing naar de internationale clientèle. In 1856 verrees het huidige gebouw, waar later die eeuw nog een vleugel aan is toegevoegd. Hotel De Wereld kreeg een vermelding in de geschiedenisboekjes toen de Canadese generaal Charles Foulkes het uitkoos als de plek waar hij met de Duitse generaal Johannes Blaskowitz zou onderhandelen over de capitulatie van de Duitsers aan het einde van de Tweede Wereldoorlog. In het bijzijn van prins Bernhard werd de capitulatie op 5 mei 1945 bekrachtigd en aan de inrichting van de capitulatiezaal is sindsdien nauwelijks iets veranderd. Tot op de dag van vandaag staat Hotel De Wereld centraal bij de viering van 5 mei en prins Bernhard is tot zijn dood bij die vieringen prominent aanwezig geweest. Na enkele jaren van verval, gevolgd door een grote restauratie, is de Wereld sinds 2003 weer in gebruik als hotel. Het restaurant kreeg de naam O Mundo, Portugees voor 'de Wereld', en is sinds 2009 in het bezit van een Michelinster. Voor fietsers die de smaak te pakken hebben gekregen, heeft Hotel De Wereld drie fietsarrangementen. De mogelijkheden variëren van een dagje fietsen met een lunch, tot en met een culinair arrangement inclusief twee overnachtingen en tweemaal een diner bij restaurant O Mundo.

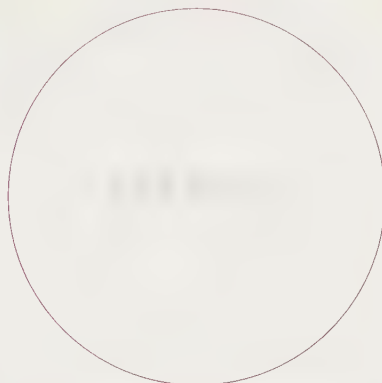
Paspoort

Bij een wereldreis hoort een paspoort. Op deze pagina's kun je stempels verzamelen van alle etappeplaatsen die Fietsen rond de wereld in Nederland op deze noordelijke route aandoet. Vooral buiten het hoogseizoen is het mogelijk dat de stempelposten zijn gesloten. De stempel wordt dan in de regel neergelegd op een plaats die eenvoudig toegankelijk is en ter plekke staat aangegeven. Op de website www.fietsenrondde wereld.nl staat gedetailleerde informatie over de stempelposten en de plaatsen waar de stempels liggen.

Oorkonde

Wie de hele noordelijke route van Fietsen rond de wereld in Nederland heeft voltooid en alle stempels in het paspoort heeft verzameld, verdient een oorkonde. Hoe je die oorkonde kunt aanvragen staat vermeld op de website.

DE WERELD**ETAPPE****1****TAFELBERG****ETAPPE****2**

SINT-MAARTEN**ETAPPE****3****ZURICH****ETAPPE****4****NEDERLAND****ETAPPE****5**

AMERIKA**ETAPPE****6****NAPELS****ETAPPE****7****SIBERIË****ETAPPE****8**

FRANKRIJK

ETAPPE

9

DE WERELD

ETAPPE

10

Dankwoord

Speurwerk in boeken, kranten, tijdschriften en op het internet leverde veel informatie op over de plaatsen die in deze gids aan bod komen. De verhalen kregen echter pas kleur dankzij de vele mensen die ons persoonlijk te woord stonden. Medewerkers van historische kringen en oudheidkundige verenigingen diepten soms verrassende feiten uit het verleden op. Mensen die we aanspraken terwijl ze in hun tuin stonden te werken, schudden onverwacht de prachtigste anekdotes over hun woonplaats uit de mouw. We willen iedereen bedanken die ons binnenliet, ons spontaan een kop koffie aanbood, mappen tevoorschijn haalde, kopietjes toestuurde, tips gaf over bijzondere plaatsnamen, of op een andere manier meehielp deze gids te maken tot wat hij is geworden. De betekenissen van de plaatsnamen die we niet rechtstreeks konden achterhalen, zijn afkomstig uit *Het plaatsnamenboek* van Gerald van Berkel en Kees Samplonius (Houten: Unieboek 1989).

Verder bedanken we de medewerkers van de Stichting Landelijk Fietsplatform voor hun toestemming bij de routebeschrijvingen gebruik te maken van de onvolprezen fietsknooppuntennetwerken. Bij alle stempelposten die we benaderden werden we vriendelijk ontvangen en overal mochten we een stempel neerleggen; iedereen bedankt voor die medewerking. Rolf Weijburg, dank voor de prachtige stempels. Mirande Phernambucq voor de luchtfoto. En een speciaal bedankje is er voor André en Marije Hardenbol, die zo vriendelijk waren model te fietsen voor de omslagfoto. Zonder jullie allemaal ...

Flip van Doorn en Piet Hermans

Ook verkrijgbaar:

Fietsen rond de wereld, deel 2 Zuid

© 2013 Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv., Houten – Antwerpen
www.unieboekspectrum.nl

On Track maakt deel uit van
Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv.,
Postbus 97
3990 DB Houten

Openbare Bibliotheek Diemen

Wilhelminapark 126
1111 LP Diemen
Telefoon : 020 - 6902353

Auteur: **Flip van Doorn**

Concept: **Flip van Doorn en Piet Hermans**

Fotoverantwoording: **Wilco van Dijen**: 6 **Flip van Doorn**: 14, 15, 52, 55
(boven, onder: voorgrond), 64, 66, 67, 68, 69, 94, 97 (onder), 103, 105
(onder), 120, 122, 123, 124 (boven), 141 (boven), 153, 160

Mirande Phernambucq: 18 (onder) **Camping de Wielen**: 49

Viva Lavandula: 70 (boven) **Recreatiecentrum Ronostrand**: 93

Hortus Haren: 106 (boven) Alle overige foto's zijn van **Piet Hermans**

Vormgeving: **Zilverster Media**

Cartografie: **EMK, Deventer**, www.emk.nl

Ontwerp stempels: **Rolf Weijburg**

ISBN 9789000318278

NUR 501

Alles is in het werk gesteld om ervoor te zorgen dat de informatie in dit boek bij het ter perse gaan zo veel mogelijk is bijgewerkt. Gegevens zoals telefoonnummers, openingstijden, prijzen, exposities en reisinformatie zijn echter aan veranderingen onderhevig. De uitgever is niet aansprakelijk voor consequenties die voortvloeien uit het gebruik van dit boek.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van Artikel 16 Auteurswet 1912, juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB, Hoofddorp).

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken dient men zich tot de uitgever te wenden.

Afganistan

Guinee

Rusland

Amsterdam

Ierland

Sint-Maarten

België

India

Sovjet-Unie

Bretagne

Indonesië

Spanje

Californië

Israël

Suriname

Canada

Italië

Tibet

China

Marokko

Tsjechië

Curaçao

Nederland

Turkije

Denemarken

Nieuw-Zeeland

Verenigde Staten

Duitsland

Nigeria

Wereldbol

Ecuador

Noorwegen

Zimbabwe

Egypte

Oekraïne

Zuid-Afrika

Engeland

Paaseiland

Zuid-Korea

Frankrijk

Palestina

Zweden

Friesland

Piratenvlag

Zwitserland

Georgië

Polen

Griekenland

Portugal

De leukste fietsroute van Nederland... en misschien wel van de wereld. Op de fiets van Napels naar Siberië. Of via Canada, Amerika en Oostindië naar Bombay. Tientallen namen van plaatsen, dorpen, gehuchten en natuurgebieden verwijzen naar verre bestemmingen. Negen etappes verbinden deze 'uitheemse' namen in Noord-Nederland via de mooiste fietsroutes die door het gebruik van knooppunten erg toegankelijk zijn. De routes zijn ook goed te fietsen via de bijgevoegde losse kaarten. Een wereldgids!

Auteur **Flip van Doorn** werkte als begeleider van fietsreizen en als redacteur van een fietstijdschrift, zette routes uit en schreef reportages over fietsen voor een aantal bladen. Hij ontpopte zich uiteindelijk tot ontdekkingsreiziger in eigen land.

Fotograaf **Piet Hermans** werkte in verschillende landen, en bereisde er nog heel veel meer, voordat hij ontdekte dat veel buitenlandse bestemmingen en bezienswaardigheden ook in Nederland te vinden zijn.

On Track maakt deel uit van
Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv
Houten-Antwerpen
www.ontrack.nl
www.unieboekspectrum.nl
www.fietsenronddewereld.nl

NUR 501

